

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
תצוה
ב' – ח' אדר תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ואם איתא. דבן נח מוזהר על קדושת השם לא נימא ליה לך לשלום דמשמע דהזהרה לו נהי דלהוכיחו לא היה מצווה דהוכחה תוכיח את עמיתך כתיב (ויקרא יט) ולא גר תושב מידו אחדויי לדבר איסור לא לודויי: **בצנעה.** נעמן בצנעה הוה ולא היו ישראל בבית רמון שהוא משתחוה לשם וגבי קדושת השם בתוך בני ישראל כתיב ואפילו נצטוו בני נח עליה לא נצטוו לקדשו בתוך הגוים אלא בתוך ישראל: **העלה לבו טינא.** נימוק מרוב אהבה נטמטם לבו והעלה חולי: **משום פגם משפחה.** האשה שהיו בושין בדבר: **שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות.** לעמוד בפני האנשים לתת בהם עיניהם וימסרום להם לביאה: **ולינסבה מינסב.** דאין כאן פרוצות בעריות דכולהו ליעבדן הכי ולינסבן ואין כאן בעבירה אלא מצוה: **לא מיתבא דעתיה.** ולא ירפא בכך: **מיום שחרב בית המקדש.** כשל הכח מדאגות רבות ואין רוח קמה באיש להיות תאב לאשתו לפיכך ניטל טעם ביאה: **וניתן לעוברי עבירה.** שיצר הרע תוקפן ומרבה תאוותן: **דכתיב ולחם סתרים ינעם.** לישנא מעליא נקט כמו כי אם הלחם אשר הוא אוכל (בראשית לט):

ואם איתא. לא לימא ליה. לא היה לו להודות לדבר איסור דא"ל לך לשלום ש"מ אין בן נח מצווה על קידוש השם ומשני הא בצנעה הא בפרהסיא נעמן בצנעה הוה דלא היו ישראל בבית רמון וגבי קדוש השם בתוך בני ישראל כתיב ואפילו למאן דאמר בצנעה נמי יהרג ואל יעבור הני מילי ישראל אבל גוי לא ולעולם אימא לך דבן נח מצווה על קדוש השם כגון פרהסיא ולמסקנא זו לא אישטשט בעיין ולשון מאי הוי עלה משמע דמסקנא דפשיטות היא ונראה יותר בספרים דגרסינן ואם איתא לימא ליה הא בצנעה הא בפרהסיא וקא פשיט דלא מפקיד מדאמר ליה סתם לך לשלום:

וְאִם אִיתָא, לֵימָא לֵיהּ. הָא בִּצְנָעָה, הָא בְּפַרְהֶסְיָא.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּאִשָּׁה אַחַת וְהֶעֱלָה לִבּוֹ טִינָא, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ לְרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ, אֵין לוֹ תְּקָנָה עַד שֶׁתִּבְעֲל לוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים, יָמוּת וְאַל תִּבְעֲל לוֹ. תָּעַמּוֹד לְפָנָיו עֲרוּמָּה, יָמוּת וְאַל תַּעֲמוֹד לְפָנָיו עֲרוּמָּה. תְּסַפֵּר עִמּוֹ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר, יָמוּת וְלֹא תְּסַפֵּר עִמּוֹ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר. פָּלְגִי בָּהּ, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, חַד אָמַר, אֵשֶׁת אִישׁ הָיְתָה. וְחַד אָמַר, פְּנוּיָה הָיְתָה. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר אֵשֶׁת אִישׁ הָיְתָה, שַׁפִּיר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר פְּנוּיָה הָיְתָה, מַאי כּוּתְלֵי רְאִי. רַב פָּפָּא אָמַר, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה. רַב אָחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בָּעֲרָיוֹת. וְלִינְסְבָהּ מִינְסַב? לֹא מִיתְּבָא דַּעְתָּהּ. דַּעְתֵּיהּ, כִּדְרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִיטְּלָה טַעַם בִּיאָה וְנִיתְּנָה לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם׳:

ואמאי. נינהו חמותו ואם חמותו. הוה מצי למימר בתה ובת בתה אלא הני נקט דכתיב בהו שריפה בהדיא:

מנין

הדרן עלך בן סורר ומורה

משנה וְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין, הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, וּבַת כֹּהֵן שֶׁנִּזְנְתָה. יֵשׁ בְּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ, וּבַת בְּנוֹ, וְכַת אִשְׁתּוֹ, וּבַת בִּתָּהּ, וּבַת בְּנָהּ, חֲמוֹתוֹ, וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאִם חָמוֹ:

גמרא הַבָּא עַל אִשָּׁה שֶׁנָּשָׂא בִּתָּהּ, לֹא קָתָנֵי. אֶלָּא, ׳הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ׳, מִכְּלָל דְּתַרְוַיְיהוּ לְאִיסּוּרָא. וְאַמַּאן נִינְהוּ, חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ, וְקָתָנֵי יֵשׁ בְּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ. מִכְּלָל, דְּתַרְוַיְיהוּ כְּתִיבִי בְּהֶדְיָא, וְהָנֵךְ מִדְּרָשָׁה אִתְיָא. הָנֵיחָא לְאַבַּיֵי, דְּאָמַר מְשַׁמְּעוּת דּוֹרְשִׁין, אֶלָּא בְּנֵיהוּ, מַתְנִיתִין מַנַּי. רַבִּי עֲקִיבָא הִיא. אֶלָּא לְרָבָא, דְּאָמַר חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה, אֵיפָא בְּנֵיהוּ, מַתְנִיתִין מַנַּי. אָמַר לָךְ רָבָא, תְּנִי, הַבָּא עַל אִשָּׁה שֶׁנָּשָׂא בִּתָּהּ: יֵשׁ בְּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו: לְאַבַּיֵי, אִידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא, אֵם חָמִיו, תְּנֵי נַמֵּי חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ. לְרָבָא, אִידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנָא, אֵם חָמִיו וְאֵם חֲמוֹתוֹ, תְּנֵי נַמֵּי חֲמוֹתוֹ. מְנָהֲנֵי מִילֵּי, דְּתָנוּ רַבָּנָן, ׳אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ׳, אֵין לִי אֶלָּא אִשָּׁה וְאִמָּהּ, בַּת אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ, מְנַיִן. נֶאֱמַר כָּאן ׳וְמֹת׳ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ׳וְמֹת׳. מַה לְּהַלָּן, בִּתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ, אַף כָּאן, בִּתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ. מְנַיִן לַעֲשׂוֹת זְכָרִים בְּנִקְבוֹת, נֶאֱמַר כָּאן ׳וְמֹת׳, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ׳וְמֹת׳. מַה כָּאן, זְכָרִים בְּנִקְבוֹת. אַף כָּאן, זְכָרִים בְּנִקְבוֹת. מַנַּיִן לַעֲשׂוֹת לְמַטָּה כְּלְמַעְלָה, נֶאֱמַר כָּאן ׳וְמֹת׳, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ׳וְמֹת׳. מַה לְּהַלָּן, לְמַטָּה כְּלְמַעְלָה. וּמַה כָּאן, לְמַעְלָה כְּלְמַטָּה. אַף לְהַלָּן, לְמַעְלָה כְּלְמַטָּה. אָמַר מַר, מַנַּיִן לַעֲשׂוֹת זְכָרִים בְּנִקְבוֹת. מֵאי זְכָרִים בְּנִקְבוֹת, אִילֵּימָא בַּת בְּנָהּ כְּבַת בִּתָּהּ, בְּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתְיָא. אֶלָּא, אֵם חָמִיו כְּאֵם חֲמוֹתוֹ. הַשְׁתָּא, אֵם חֲמוֹתוֹ לֹא קָמָה לָן. אֵם חָמִיו, מֵיהַדַּר עָלָהּ.

אמר

הדרן עלך בן סורר ומורה

אלו הן הנשרפין הבא על אשה ובתה. בגמרא מפרש לה: **ובת כהן.** כלומר וכן בת כהן שזינתה היא בשריפה אבל בועלה לאו בשריפה הוא: **יש בכלל אשה ובתה.** כלומר אשה ובתה כתיבי בהדיא כדמפרש בגמרא דהאי אשה ובתה היינו חמותו דשריפה כתיבא בה כדכתיב (ויקרא ב) (כי יקח איש) את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתכן: **ויש בכלל.** כלומר מינייהו ילפינן כולהו הנך בגזירה שוה כדלקמן בברייתא: **בתו.** מאנוסתו דלאו בת אשתו דנחייב עליה משום בת אשתו דהא אנוסה לאו אשתו היא: **בת בתו ובת בנו.** שהיה לו מאנוסתו: **בת אשתו.** בין שהיא בתו בין שהיא חורגתו: **גמ' הבא על האשה שנשא בתה לא קתני.** כלומר מכדי מדקתני סיפא יש בכלל וכו' מכלל דהאי אשה ובתה בהנך דכתיבן מיירי ולאו באשתו ובבת אשתו קאמר אלא בחמותו דשריפה כתיב בה והא הבא על האשה דקתני לאו באשתו הוא דא"כ הבא על האשה ואמה מבעי ליה למתניתה וא"נ דך אשה אחמותו קאמר הוה ליה למתניתה הבא על האשה שנשא בתה דהיינו חמותו הא לא קתני אלא הבא על אשה ובתה מכלל דתרוייהו לאיסורא ולא הוזכרה אשתו לכאן ומאן נינהו חמותו ואם חמותו והכי קאמר הבא על אם חמותו או על בתה דהיינו חמותו וקתני יש בכלל אשה ובתה כולהו הנך אלמא דך אשה ובתה כתיבי בהדיא: **הניחא לאביי דאמר.** בפירקין (דף עו.) גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא: **משמעות דורשין איכא ביניהו.** ומסיק למילתיה דלרבי עקיבא כתיבא בהדיא את חמותו מתניתין מני ר"ע היא: **אלא לרבא דאמר.** בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא לא כתיבא אלא בחמותו שבא עליה לאחר מיתת אשתו פליגי מתניתין מני: **אמר לך רבא תני על אשה שנשא בתה.** דהיינו חמותו דכתיבא בהדיא איש כי יקח את אשה דהיינו אשתו ואת אמה דהיינו חמותו: **יש בכלל אשה ובתה וכו'.** קתני נמי חמותו ומילתא דתמיה היא דההוא לאו מדרשא אתא וקתני בהדיא: **לאביי.** דאמר חמותו ואמה כתיבן בהדיא איידי דתנא בהאי כללא אם חמיו דאתיא מדרשא נקט אגב ריהטא חמותו ואם חמותו: **אין לי אלא אשה ואמה.** דהיינו חמותו: **נאמר כאן.** בשריפה זמה היא: **ונאמר.** באזהרת בתה ובת בתה ובת בנה שארה הנה זמה היא: **אף כאן.** לענין עונש שריפה בתה ובת בתה ובת בנה בהאי דינא דהאי קרא: **מנין לעשות זכרים בנקבות.** לקמן מפרש: **מנין לעשות למטה כלמעלה.** לקמן נמי מפרש: **ומה כאן למעלה כלמטה אף להלן למעלה כלמטה.** לקמן מפרש: **בהדי הדדי אתיין.** הא רבינהו לתרוייהו בגזרה שוה דאתיא זמה זמה: **אלא אם חמיו כאם חמותו.** השתא אם חמותו אכתי לא קמה לן עדיין לא העמידה על בוריה בשריפה מן התורה דהא האי תנא לפום ריהטא שמעינן ליה דהאי אשה דקרא היינו אשתו ואפי' למאן דאמר אם חמותו כתיבא לאו משמעותא דאת אשה ואמה נפקא ליה אלא ממשמעותא דאותו ואתכן: **אם חמיו קא מהדר עלה.** מחזר עליה להביאה לתורת אם חמותו דקאמר זכרים בנקבות הא אכתי לא אשכחן אם חמותו:

אמר

מנין לעשות שאר הבא ממנו כו'. ואם תאמר מה לשאר הבא ממנה שכן אם אמה אסורה תאמר בשאר הבא ממנו דאם אמו מותרת ועוד למאן דאמר שריפה חמורה מה לשאר הבא ממנה שכן אמה בשריפה תאמר בהא שאמו בסקילה וי"ל דכיון דליף מאי דכתיב בהדיא גבי האי כאלו כתיב גבי האי לא שייך לאקשויי מידי:

אמר היא. בפ' ד' מיתות (לעיל דף נד.) דרשינן משום אמו אתה מחייבו וכו' ותרתי ש"מ:

איבא למיפרך מה להיא כו'. אין הג"ש מופנה משני צדדין ולכן למדין ומשיבין:

אמר קרא אשת בנך היא. וא"ת אבתי אי מה הוא דודתו אסורה אף היא דודתה אסורה וי"ל דלא שייך לאקשויי אלא מחייבי מיתות ב"ד דלענין מיתה נאמרה גזרה שוה: אמר

אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר, מִנַּיִן לַעֲשׂוֹת שְׁאֵר הַבָּא מִמֶּנּוּ, כְּשְׁאֵר הַבָּא מִמֶּנָּה. נֶאֱמַר כָּאן 'זִמָּה', וְנֶאֱמַר 'לְהָלָן 'זִמָּה' וְכוּ'. וְהָא בְּשְׁאֵר דִּידֵיהּ, לֹא כְּתִיבָא בֵּיהּ 'זִמָּה'. אָמַר רָבָא, אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי, אָתְיָא, 'הֵנָּה' 'הֵנָּה'. אָתְיָא, 'זִמָּה' 'זִמָּה'. אָמַר מָר, מִנַּיִן לַעֲשׂוֹת לְמִטָּה כְּלְמַעְלָה. מַאי, לְמִטָּה כְּלְמַעְלָה. אֵילֵימָא, בַּת בְּנָה וּבַת בִּתָּהּ, כְּבַתָּהּ. בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, קָאָתְיָין. אֶלָּא, אֵם חָמִיו וְאֵם חֲמוֹתוֹ כְּחֲמוֹתוֹ. הַאי,

לְמִטָּה כְּלְמַעְלָה, לְמַעְלָה כְּלְמִטָּה חֲוֵאי. תְּנֵי, לְמַעְלָה כְּלְמִטָּה. אִי הָכִי, נֶאֱמַר כָּאן 'זִמָּה', וְנֶאֱמַר 'לְהָלָן 'זִמָּה'. וּמָה הַשְׁתָּא, אִינְהִי לֹא כְּתִיבָה, 'זִמָּה' דִּידְהוּ כְּתִיבָא. אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר, מִנַּיִן לַעֲשׂוֹת שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַעְלָה כְּשְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמִטָּה, נֶאֱמַר לְמִטָּה 'זִמָּה', וְנֶאֱמַר לְמַעְלָה 'זִמָּה'. מַה לְמִטָּה שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אַף לְמַעְלָה שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת. וּמַה בְּעוֹנֶשׁ, עֹנֶשׁ לְמִטָּה כְּלְמַעְלָה. אַף בְּאַזְהָרָה נְמִי, עֹנֶשׁ לְמַעְלָה כְּלְמִטָּה. רַב אַשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם כְּדְקָתָנֵי, וּמַאי לְמִטָּה, לְמִטָּה בְּאִיסּוּר. אִי, מָה הִיא, אֵם אִמּוֹ אֵסוּרָה. אַף הִיא, אֵם אִמּוֹ אֵסוּרָה. אָמַר אַבַּיֵי, אָמַר קְרָא, 'אִמְּךָ הִיא', מְשׁוּם אִמּוֹ אַתָּה מְחַיְּבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּבוֹ מְשׁוּם אֵם אִמּוֹ. רָבָא אָמַר, בֵּין לְמַאן דְּאָמַר, דִּין מִינָהּ וּמִינָהּ, דִּין מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַחֲרָה, לֹא אָתְיָא. לְמַאן דְּאָמַר, דִּין מִינָהּ וּמִינָהּ. מָה הִיא, אֵם אִמָּהּ אֲסוּרָה. אַף הִיא נְמִי, אֵם אִמּוֹ אֲסוּרָה. וּמִינָהּ, מָה הִיא, בְּשְׁרֵיפָה. אַף הִיא נְמִי, בְּשְׁרֵיפָה. לְמַאן דְּאָמַר שְׁרֵיפָה חֲמוּרָה, אֵיפָא לְמֵימְרַךְ, מָה לְהִיא, שֶׁכֵּן אִמָּהּ בְּשְׁרֵיפָה. הֵאָמַר בְּהוּא, שֶׁאִמּוֹ בְּסְקִילָה. וְעוֹד, אִמּוֹ בְּסְקִילָה. אֵם אִמּוֹ, בְּשְׂרֵיפָה. וְעוֹד, מָה הִיא, לֹא חִלְּקָה בָּהּ בֵּין אִמָּהּ לְאֵם אִמָּהּ. אַף הִיא נְמִי, לֹא תַּחֲלוֹק בּוֹ בֵּין אִמּוֹ לְאֵם אִמּוֹ. וְלִמַאן דְּאָמַר סְקִילָה חֲמוּרָה, מַהֲאי קוּשְׁיָא לֹא נִיחָא לֵיהּ. וְלִמַאן דְּאָמַר, דִּין מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַחֲרָה, מָה הִיא, אֵם אִמָּהּ אֲסוּרָה. אַף הִיא נְמִי, אֵם אִמּוֹ אֲסוּרָה. וְאוֹקֵי בְּאַחֲרָה, הָתָם הוּא דְּבִשְׂרֵיפָה, אֲבָל הָכָא בִּסְקִילָה, כְּדַאֲשַׁכְּחַן בְּאִמּוֹ. לְמַאן דְּאָמַר שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה, אֵיפָא לְמֵימְרַךְ,

אמר אביי. האי זכרים ונקבות עליו ועל אשתו קאמר והכי קאמר מניין לעשות שאר הבא ממנו דהיינו בתו ובת בנו ובת בתו מאנוסתו דלאו בכלל אשה ובתה דקרא נינהו דהתם באשתו ע"י קידושין קאמר דדרשינן לה ביבמות [צו.] מקראי דרבה רמי כתיב ערות בת בנך או בת בתך וגו' הא בת בנה ובת בתה שלא ילדה ממך גלה וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה משמע בין שילדתו לך בין שילדתו לאיש אחר לא קשיא כאן באנוסין כאן בנישואין אם אנוסתך או מפותה לך היא אי אתה מוזהר על בתה אלא אם כן ממך היא ואם אשתך היא אתה מוזהר אף על בת שילדה לאיש אחר: **כשאר הבא ממנה.** כבת אשתו ובת בתה ובת בנה דרבינן להו לעיל בגזירה שוה: **והא בשאר דידיה לא כתיב זמה.** דמהאי קרא נפקא לן בת בתו ובת בנו מאנוסתו ערות בת בנך או בת בתך כדפרישית לעיל ובתו לקמן יליף לה ובההוא קרא זמה לא כתיב: **אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה.** מעיקרא מייתינן לה בהנה הנה והדר בזמה זמה כתיב הבא (ויקרא יח) כי ערותך הנה וכתיב בשאר אשתו (שם) שארה הנה מה להלן זמה עמו אף כאן זמה עמו ובתר דאייתינן זמה לשאר דידיה ילפינן בה שריפה בזמה זמה נאמר כאן (שם) זמה ונאמר להלן (שם כ) בשריפה זמה מה להלן שריפה אף כאן שריפה: **אילימא בת בנה ובת בתה.** שהן דורות תחתונים ואחרונים כלמעלה כלומר כבתה שהיא קדמה והיינו עליונה: **למעלה כלמטה היא.** שהאבות לעולם עליונים נקראו שהן קדמו: **השתא אינתו לא כתיבן.** אם חמיו ואם חמותו לאזהרתן ולעונשן לא כתיבא: **זמה דידהו כתיבא.** בתמיה דקאמר נאמר כאן זמה: הכי קאמר לעולם אאם חמיו ואאם חמותו מהדר ובהאי צד נקטיה לדרשה דידיה: **מנין לעשות למעלה.** מאשתו שלשה דורות

מה

לאיסור דהיינו אם חמיו שהוא דור שלישי לאשתו וכן אם חמותו: **כשלשה דורות למטה.** כמו שמצינו שהוזהר ונענש למטה הימנה שלשה דורות דהיינו בת בתה וכן בת בנה: **נאמר למטה זמה.** שארה הנה זמה היא: **ונאמר למעלה זמה.** דכתיב (שם) כי יקח את אשה ואת אמה זמה היא: **מה למטה שלשה דורות אף למעלה שלשה דורות.** אתרבו בדינא דקרא הרי למדנו לעונש ועדיין אזהרה לא שמענו בהם דהא זמה למעלה גבי עונש כתיב והדר יליף מסקרא דבריית׳א מה בעונש עשה למטה בתה ובת בתה ובת בנה הרי למדנו למעלה בחמותו דהא רבינן להו לעיל שריפה אף באזהרה עשה למעלה חמותו ואם חמותו ואם חמיו שלא נאמר בהן אזהרה כלמטה בבתה ובת בתה ובת בנה הרי למדנו לעונש (מאזהרה) ולישנא דבריית׳א הכי קאמר מנין לעשות למעלה משאתו כלמטה משאתו לענין שלשה דורות נאמר למעלה משאתו זמה ונאמר למטה משאתו זמה ועשה הכתוב למטה כלמעלה בת בתה כבתה אף למעלה משאתו עשה אם חמותו כחמותו. הרי למדנום לעונש ללמדם לאזהרה שאף חמותו עצמה לא נאמר באזהרה מה בעונש למטה כלמעלה רבינן שאר של מטה הימנה לשריפה כשאר של מעלה ממנה אף באזהרה עשה שאר של מעלה הימנה כשאר של מטה הימנה ואע"ג דבריית׳א איפכא תני אביי מפיק: **רב אשי אמר לעולם כדקתני.** דלא תצטריך לאפוכה ולמתני מה להלן למטה כלמעלה אף כאן למעלה כלמטה אלא אם כאן למטה כלמעלה ומאי למטה דקאמר למטה באיסור איסור הקל קרי למטה והחמור קרי למעלה והכי קאמר מנין לעשות אם חמיו ואם חמותו שהן רחוקות ואסורין למטה כחמותו שהיא קרובה ואיסורה עליון וחמור נאמר כאן זמה [כו'] ורב אשי לא קשיא ליה הא דקשיא לן לעיל השתא אינהו לא כתיבי זמה דידהו כתיבי דהאי נאמר כאן זמה לאו עליידהו קאי אלא הכי נקט למילתיה נאמר כאן בחמותו זמה ונאמר להלן בבת אשתו זמה מה להלן למטה באיסור כלמעלה באיסור חייב הכתוב על בת בתה ובת בנה בבתה אף כאן נעשה אם חמיו ואם חמותו בחמותו והיינו למטה באיסור כלמעלה באיסור וסיפא דהדר מה כאן למטה כלמעלה אף להלן למעלה כלמטה רב אשי כאביי מפרש לה למילף אזהרה בחמותו ואם חמותו ואם חמיו והכי קאמר ומה כאן בעונש רבינן בגזרה שוה שאר של מטה הימנה כשאר של מעלה הימנה לשריפה אף באזהרה החמורה בשאר של מטה נרבה שאר של מעלה משאתו חמותו ואם חמותו כשאר של מטה באזהרה: **אי.** כיון דאמרת מנין לעשות שאר הבא הימנו כשאר הבא הימנה נימא מה היא אם אמה אסורה לו אף הוא אם אמו אסורה לו משום ערוה ואנן בעי שניות מדברי סופרים (תנן) לה ביבמות בפרק כיצד (דף כא.): **אמך היא.** מיעוטא הוא: **רבא אמר.** לא מבעי ליה קרא למעוטי דלא תיסק אדעתין לאתויי הא בגזירה שוה דבין למאן דאמר בכל גזירות שוות שבתורה דין מינה ומינה בין למאן דאמר וכו' לא אתיא שפיר דרמפרש ואזיל: **דין מינה ומינה.** לכל דבריה נלמוד ממנה מאחר שעיקרו של דבר למדתי מחבירו אף לכל דבריה נלמוד ממנה וכן אם באת ללמוד אם אמו מאם אמה לאיסורא צריך אתה ללמוד הימנה אף לשריפה שתהא בשריפה: **בין למאן דאמר דאמרינן דין מינה ואוקי באתרה.** דין עיקר הדבר ללמדו מחבירו אבל לשאר דבריו שאתה מוצא דינו מפורש בו ואתה יכול ללמוד מיניה וביה דבר מדבר ואינך צריך ללמוד מחבירו העמידנו במקומו ואל תשוותנו לחבירו וכאן נמי למוד אם אמו מאם אמה לאיסורא דלא כתיבא בה בהדיא אבל לענין מיתה תעמידנה במקומה למילף שאר דדיה מיניה וביה דבר מדבר ולמוד אף אם אמו בסקילה מאמו שהיא בסקילה דהא גבי דידה נמי אם אמה כאמו שהיא לשריפה: **ולא אתיא.** כדמפרש ואזיל: **מה היא בשריפה אף הוא בשריפה.** כלומר מה שאר אשתו אם אמו בשריפה היא אף הוא שאר שלו אם אמו בשריפה: **איבא למיפרך.** בתחלת הדין דילפת מיניה לאיסורא: **מה להיא.** לשאר אשתו דין הוא להחמיר ולאסור את אם אמה שכן החמיר הכתוב על אמה לשריפה ואשכחן בה צד חמור: **ועוד אמו בסקילה.** שהיא קלה אם אמו תהא בשריפה חמורה בתמיהה: **ועוד.** כיון דאית לן למידן מינה ומינה מאי חזית דדיינת הכי דון הכי מה היא לא חלקת בה בין אמה לאם אמה אף הוא לא תחלוק וכו' הלכך לא אתיא לשריפה וכיון דלא מצית למילף מינה ומינה אף תחילת הדין דקא ילפת לה לאיסורא לא תלמוד ולמאן דאמר נמי סקילה חמורה וליתנהו תרתי פירכי קמאי מידהו משום האי קושיא בתרייתא לא נדונם זה מזה: **איבא למיפרך.** על תחילת הדין דקא ילפת לה לאיסורא אם אמו מאם אמה:

מה

מה לחיה. לשאר אשתו דין הוא להחמיר ולאסור את אם אמה שכן מצינו באותו שאר צד חמור שכן אמה בשריפה: **ועוד מה היא לא** חלקת בין בתה **לאם אמה אף הוא וכו'.** כלומר מאי חזית דכי אמרת אוקים באתרה למילף שאר דידיה מיניה וביה דבר מדבר שנאמר האם אמו היא בסקילה כאמו יכ היכי דבשאר דידה אם אמה כאמה דילמא אוקמא באתרה ונימא דבשריפה היא כבתו כי היכי דבשאר דידה אם אמה כבתה והא לא אפשר כיון דס"ל שריפה חמורה איכא למיפרך אמו בסקילה ואם אמו בשריפה: **אף היא.** בלתה אסורה כיון דרביתה הזכרים כנקבות השוה נמי נקבות כזכרים שאר אשתו כשארו ויהא אסור אף באשת חורגו ואנן הוא דאמרינן מותר אדם באשת חורגו: **כלתו בסקילה.** בפ' ד' מיתות (לעיל דף נג.): **איבא למיפרך.** בתחילת הדין לאוסרה: **לט"ד שריפה חמורה.** ואינה לפירכא קמייתא משום דאי קושיא בתרייתא לא נדונה כלומר לא תילפינהו מדדרי ואפי' לאוסרה דכיון דלא מצית למידן מינה ומינה: ה"ג **אבל הכא בשריפה כדאשכחן באמה.** דהיינו אתרה דומיא דידיה דבלתו באמו: **ועוד מה היא חלקת.** כלומר מאי חזית דכי אוקמת ליה באתרה למילף שאר דידה מיניה וביה שריפה באמה דומיא דידיה דבלתו באמו אוקמת באתרה הכי ולמוד שאר דידיה מיניה וביה ואימא הכי כיון דבתה בשריפה צריכין אנו לענוש בבלתה מיתה חמורה מזאת ובסקילה והיינו מיניה וביה מבתה שהיא בשריפה אתה למד לבלתה סקילה שצריך אתה לחלוק ולהחמיר בין בתה לבלתה דמה הוא חלקת בו להחמיר בלתו מבתו אף היא הוא וכו' וזאי לאו דון מינה ומינה הוא אלא גלויי מילתא בעלמא היא דכי ליפלו שאר דידיה מיניה וביה יש לך להחמיר בבלתה מבתה ואם באת לומר כן איכא למימר דאין לך ללמוד כן אלא להשוות בלתה לאמה כי היכי דבלתו שוה לאמו הלכך איכא למימר סקילה ואיכא למימר שרפה משה"ה לא נדונה: **בתו מאנוסתו מניין.** בשאר דידיה בקרא דערות בת בנך וגו' דאוקימנא באונסין לא כתיבא בתו: **גלויי מלתא בעלמא הוא.** ואין זה עונש מן הדין דהא בת בתו מקורבת דבתו היא דאתיא והייכי דמי עונש מן הדין כגון ערות אחותך בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ואם באתה להביא בת אביו ובת אמו מק"ו זה עונש מן הדין דהא לאו מכח קורבה דהא אתיא דזו קורבה מחמת עצמה וזו קורבה מחמת עצמה אבל הבא על בת בתו אינה קרובה לו אלא משום בתו: **אתיא הנה הנה לאיסורא.** נאמר בשארו הנה ונאמר בשאר אשתו הנה מה להלן בתה בבת בתה אף כאן בתו בבת בתו ומאחר שנתרבתה להיות בבת בתו אתיא לשריפה בגזירה שוה דזומה זמה בבת בתו כדאמרינן לעיל: **הוצרך הכתוב לומר ובת איש כהן.** דהוה ליה למימר ובת כהן וכתוב איש לומר לך בת איש מאנוסתו שאינה בת אשתו כי תחל לזנות את אביה כלומר שזונתה מאביה בשריפה: **אי מה בת כהן.** נשואה שזינתה מאחר היא בשריפה ואין בועלה בשריפה: **אף בתו מאנוסתו היא בשריפה ולא הוא.** דהיא תשרף כתיב ולא הוא: **רבא אמר בשלמא התם.** גבי בת כהן בנשואה או בארוסה משתעי קרא בדילפינן בפרק ד' מיתות כי אפיקתיה לבועל מדינא דבת כהן: **ואוקמיה אדינא.** דבועל אשת איש דהא לא נפקא מכלל אשת רעהו אבל בא על בתו משום קורבא היא בין בפנויה בין בנשואה ואי מפקת לאביה מכלל דינא אהי דינא מוקמת ליה אדינא דפנויה מוקמת ליה ומפקר אפשר לומר כן דשתא איהי דלא עבדא מידי מיקטלא איהו מיפטר והא קיימא לן (ב"ק דף טו:) השוה הכתוב אשה לאיש לכל ענושין שבתורה: **אל תחלל את בתך.** אל תחללה בזונות: **יכול בכהן המשיא בתו ללוי או לישראל.** שמחללה ופוסלה מתרומה כל זמן היותה תחתיו: **כמוכר בתו.** לאדם לבעילת זנות שלא לשם אישות: **תחלל.** שני חלולין משמע: **המשיא בתו בוגרת לזקן.** ומתוך שאינה מקבלתו מוזנה היא עליו: **זה המשחה בתו בוגרת.** שמתאוה להפקירה ומונה: **אין לך עני בישראל.** לקמן מפרש לה: **משחה בתו בוגרת לאו רשע עירום הוא.** שמשחה אותה בשביל מלאכה וזו היא ערמת רשע שגורם להזנותה בשביל הנאתו שאין רוצה לקנות שפחה לשמשו:

הכי

אמר אביי ק"ו. אביי נמי אית ליה גזירה שוה כדאמרינן לעיל אלא דקאמר הכא לא צריך ומיהו קשה מפ"ק דכריתות (דף ה.) גבי אל תהי ג"ש קלה בעיניך דמשמע התם דאביי לא יליף בתו מאנוסתו אלא מגזירה שוה:

תני אבוה דרבי אבין כו'. מדבעי קרא משמע דלית ליה גזירה שוה דהנה הנה וזמה זמה ותימה א"כ בת בתו ובת בנו מנא ליה דבשריפה ועוד קשה דהאי איש איצטריך לכדדרשינן בפרק ד' מיתות (לעיל דף נא.) אע"פ שאינה כהנת דמאיש דריש כדפירש בקונטרס:

איזהו

מָה לְהִיא, שֶׁכֵּן אִמָּהּ בִּשְׂרֵיפָה. תֹּאמַר בְּהוּא, שֶׁאִמּוֹ בְּסְקִילָה, וְעוֹד, הוּא הֵיא, לֹא חִלְקָתָהּ בָּהּ בֵּין בִּתָּהּ לְאֵם אִמָּהּ. אַף הוּא, לֹא תַחֲלוֹק בּוֹ בֵּין בִּתּוֹ לְאֵם אִמּוֹ. וּלְמַאן דְּאָמַר סְקִילָה חֲמוּרָה, מַהֲאי קוֹשְׁיָא לֹא נִידּוֹנָהּ. אִי, מָה הוּא, כְּלָתוֹ אֲסוּרָה, אַף הֵיא, כַּלָּתָהּ אֲסוּרָה. אֲמַר אַבַּיֵי, אֲמַר קְרָא 'אִשָּׁה בְּנָךְ הִיא', מְשׁוּם אִשָּׁה בְּנָךְ אַתָּה מְחַיְּבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּבוֹ מְשׁוּם אִשָּׁה בִּתָּהּ. רָבָא אֲמַר, בֵּין לְמַאן דְּאָמַר, דִּין מִינָּהּ וּמִינָּהּ. בֵּין לְמַאן דְּאָמַר, דִּין מִינָּהּ וּמִינָּהּ. לְמַאן דְּאָמַר דִּין מִינָּהּ וּמִינָּהּ, מָה הוּא, כְּלָתוֹ אֲסוּרָה, אַף הֵיא נַמִּי, כַּלָּתָהּ אֲסוּרָה. וּמִינָּהּ, מָה הוּא בְּסְקִילָה, אַף הֵיא נַמִּי, בְּסְקִילָה. לְמַאן דְּאָמַר סְקִילָה חֲמוּרָה, אֵיפָא לְמֵימְרָךְ, מָה לְהוּא, שֶׁכֵּן אִמּוֹ בְּסְקִילָה. תֹּאמַר בְּהֵיא, שֶׁאִמָּהּ בִּשְׂרֵפָה. וְעוֹד, בִּתָּהּ בִּשְׂרֵפָה וְכַלָּתָהּ בְּסְקִילָה, הוּא בְּעַצְמוֹ יוֹכִיחַ, דִּבְתוֹ בִּשְׂרֵפָה וְכַלָּתוֹ בְּסְקִילָה. אֶלָּא, מָה הוּא, לֹא חִלְקָתָן בּוֹ בֵּין אִמּוֹ לְכַלָּתוֹ, אַף הֵיא, לֹא תַחֲלוֹק בָּהּ בֵּין אִמָּהּ לְכַלָּתָהּ. וּלְמַאן דְּאָמַר שְׂרֵפָה חֲמוּרָה, מַהֲאי קוֹשְׁיָא לֹא נִידּוֹנִין. דְּאָמַר דִּין מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, מָה הוּא, כַּלָּתוֹ אֲסוּרָה, אַף הֵיא, כַּלָּתָהּ אֲסוּרָה, הָתָם הוּא דִּבְסְקִילָה, אֲבָל הָכָא בִּשְׂרֵפָה, כִּדְאַשְׁכַּחַן בְּאִמָּהּ. לְמַאן דְּאָמַר סְקִילָה חֲמוּרָה, אֵיפָא לְמֵימְרָךְ, מָה לְהוּא, שֶׁכֵּן אִמּוֹ בִּסְקִילָה. תֹּאמַר בְּהֵיא, שֶׁאִמָּהּ בִּשְׂרֵפָה. וְעוֹד, מָה הוּא, חִלְקָתָן בּוֹ בֵּין בִּתּוֹ לְכַלָּתוֹ, אַף הֵיא, תַּחֲלוֹק בָּהּ בֵּין בִּתָּהּ לְכַלָּתָהּ. וּלְמַאן דְּאָמַר שְׂרֵפָה חֲמוּרָה, מַהֲאי קוֹשְׁיָא לֹא נִידּוֹנִין. בִּתּוֹ מְאֻנוֹסְתּוֹ, מְנַיִן. אֲמַר אַבַּיֵי, קַל וָחוֹמֶר, עַל בַּת בִּתּוֹ, עָנוּשׁ. עַל בִּתּוֹ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְכִי עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין? גְּלוּיֵי מִילְּתָא בְּעָלְמָא הוּא. רָבָא אֲמַר, אֲמַר לִי רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי, אָתְיָא 'חִנָּה' 'חִנָּה', אֶתְיָא 'עִמָּהּ' 'עִמָּהּ'. תָּנֵי אֲבוּהּ דְּרַבִּי אַבָּיֵי, לְפִי שֶׁלֹּא לַמְּדוּנוּ לְבִתּוֹ מְאֻנוֹסְתּוֹ, הוּצְרַךְ הַכָּתוּב לוֹמַר 'וּבַת אִישׁ כֹּהֵן'. אִי, מָה בַּת כֹּהֵן, הִיא בְּשִׂרְפָה וְאֵין בּוֹעֲלָהּ בְּשִׂרְפָה, אַף בִּתּוֹ מְאֻנוֹסְתּוֹ, הִיא בְּשִׂרְפָה וְאֵין בּוֹעֲלָהּ בְּשִׂרְפָה. אֲמַר אַבַּיֵי, אֲמַר קְרָא 'אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת', מִי שֶׁמְּחַלֶּלֶת אֶת אָבִיהָ, יָצְתָה זוֹ שֶׁאֲבִיהָ מְחַלְּלָהּ. רָבָא אֲמַר, בְּשֶׁלְּמָא הָתָם, אִפְּקֵיתֵיהּ מִדִּינָא דְּבַת כֹּהֵן, וְאוֹקֵימְתֵּהּ אַדִּינָא דְּבַת יִשְׂרָאֵל. הָכָא, אַדִּינָא דְּמַאן מוֹקְמַת לֵיהּ. אַדִּינָא דִּפְנוּיָה, מוֹקְמַת לֵיהּ. אוֹדְרָה לְבִתּוֹ מְאֻנוֹסְתּוֹ, מְנַיִן. בְּשֶׁלְּמָא לְאַבַּיֵי וְרָבָא, מְהֵיכָא דְּנָפְקָא לְהוּ עוֹנֶשׁ, מֵהָתָם נָפְקָא לְהוּ אוֹזְרָה. אֶלָּא לְרַבִּי אַבּוּהּ דְּרַבִּי אַבָּיֵי, מַאי. אֲמַר רַבִּי אִילְעָא, אֲמַר קְרָא 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ'. מַתְקִיף לָהּ רַבִּי יַעֲקֹב, אֲחוֹתְךָ דְּרַב אֲחָא בַּר יַעֲקֹב, הַאי 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ', לְהֶכִי הוּא דְּאָתָא. הַאי מֵיבָעֵי לֵיהּ, לְכִדְתַנְיָא, 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ', יָכוֹל, בְּכֹהֵן הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ לְלֵוִי וְיִשְׂרְאֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר, תַּלְמוּד לוֹמַר 'לְהַזְנוֹתָהּ', בְּחִילּוּל שֶׁבְּזְנוּת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, בְּמוֹסֵר אֶת בִּתּוֹ שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת. אִם כֵּן, לִימָא קְרָא 'אַל תַּחַל', מַאי 'אַל תְּחַלֵּל', שְׁמַע מִינָּהּ תְּרֵתֵי. וְאַבַּיֵי וְרָבָא, הַאי 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ', מַאי עֲבִדִי לֵיהּ. אָמַר רַבִּי מָנִי, זֶה הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ לְזָקֵן, כִּדְתַנְיָא, 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ', רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, זֶה הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ לְזָקֵן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, זֶה הַמְּשַׁחֲזֶה בִּתּוֹ בּוֹגֶרֶת. אָמַר רַב כָּהֲנָא מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין לְךָ עָנִי בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא רָשָׁע עָרוֹם וְהַמְּשַׁחֲזֶה בִּתּוֹ בּוֹגֶרֶת. אָטוּ, הַמְּשַׁחֲזֶה בִּתּוֹ בּוֹגֶרֶת לְאוֹ רָשָׁע עָרוֹם הוּא. אָמַר אַבַּיֵי,

הכי

איזהו עני רשע ערום. רשע ערום איכא טובא כדמפרש בסוטה בפרק היה נוטל (דף כ. ושם) אבל עני רשע ערום ליכא אלא האי לחודיה: **סמוך** לפירקן. משמע הכא דאבנו נמי קאי וקשה דבפרק חרש (יבמות דף קיב:) אמרינן דקטן לא תקינו ליה נישואין ואמר בהאשה רבה (שם דף עב:) דנשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום אלמא בעילת זנות היא ור"ל דלא חשיב מידה בעילת זנות דהא אמר בפרק הכותב (כתובות דף צ.) דקטן שהשיאו אביו אשה כתובתה קיימת:

והמלוה סלע לעני כו'. משמע דמצוה קעביד וקשה דבפ"ק דחגיגה (דף ה. ושם) אמרינן צרות רבות ורעות זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו ומפרש ר"ת דהכא במלוה לצורך מזונות אבל התם מיירי כשהמלוות דוחקת לגבות ממנו מס וגולגליות וארנוניות ואם לא היה מוצא היו מניחין אותו ועכשיו גורם זה המלוה ודוחקתו המלכות ולימים בא המלוה וטורף ביתו ושדותיו ומפסיד והיינו צרות רבות ורעות והיינו דקאמר התם זוזי לעלמא לא שכיח בלומר לקנות תבואה להליחא שכיח בלומר בשדותיהן אותו למכור או למשכן ביתו ושדותיו כמו תלויה וזבין (ב"ב דף מז:) ובקונטרס פירש שם דקאי אאם טוב ואם רע וזה הנותן מעות לעני בפרהסיא וקאמר זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו חוזי לעלמא לא שכיח מפרש להמציא צדקתו לעני בשעת הדחק ולא בשעה שקודם הדחק שיוכל לבקש מזונותיו לקנות תבואה בשעת הזול שהיה מרויח להליחא שכיח לקנות פת מן הפלטר מדי יום יום שיפסיד והיינו אם טוב ואם רע וקרי תליחא של שם שתולין הפת בסל ומיהו לאו אורחיה למעבד הכי כדאמר בערבי פסחים (דף קיא. ושם) תלאי בביתא קשה לעניותא מיהו יש לפרש דקרי ליה תליחא משום דדרשינן (מנחות דף קנ.) והיו חייך תלויים זה הסומך על הפלטר ואית דגרסי איפכא לעלמא שכיח בשקונה תבואה ביחד מצוי פת בביתו להליחא לא שכיח בשלוקח פת מן הפלטר אין הפת מצויה בביתו:

שברזל ממית בכל שהוא. פירש בקונטרס שתוחב לו מחט בוטש או בלבו וקשה דא"כ אפילו קוץ נמי אלא נראה משום דאמר בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלד.) ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עז:) ובהערל (יבמות דף ע.) דברזלא מיזדע זריף:

רוצח שלא עשה בו אונס ברצון. כי ההיא דפרק המניח (ב"ק דף לב: ושם) הסומר את כותלו לאשפה אי דלא שכיחי רבים אנוס הוא ובן הייתה לו אבן מונחת בחזיקו ולא הכיר בה מעולם לענין נזקין חייב לענין גלות פטור שלהי פרק כיצד (שם דף כה: ושם) ויש ענייני אונס דאפילו נזקין פטור כמו שמחלק בירושלמי בין בא הישן אצל הכלים להיזה ישן כבר והביאו כלים אצלו ובגון אפילה וקרן זוית דפרק המניח (שם דף כז:) ובגרוגל בתרא (שם דף קיב.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לד:) הניח להן אביהן פרה שאולה ושבתוה ואכלה משלמן וכו' מה שנתנו אבל מה שהזיקו לא ובפרק הפרה (ב"ק דף ד' מז.) גבי נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות שפוטר שם את בעל הבית שבהזיק את הנכנס היכא דלא הוי ידע ביה ועד בפרק

הֲכִי קָאָמַר, אֵיזֶהוּ עָנִי רָשָׁע עָרוּם, זֶה הַמְּשַׁהֶא בְּתוֹ בּוֹגֶרֶת. וְאָמַר רַב כָּהֲנָא מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, חֲיֵי וְהֵוֵי מִן הַיְּעָנָךְ לְפֵי דַּרְכּוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ לְזָקֵן, וְהַמַּשִּׂיא אִשָּׁה לִבְנוֹ קָטָן, וְהַמַּחֲזִיר אֲבֵידָה לְגוֹי, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר 'לְמַעַן סְפוֹת הָרְוָה אֶת הַצְּמֵאָה, לֹא יֹאבֶה סְלֹחַ לוֹ'. מֵיתִיבִי, הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהַמַּשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִירְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר 'וַיָּדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא'. סָמוּךְ לְפִירְקָן, שֶׁאנִי. תָּנוּ רַבָּנָן, הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכָבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַנּוֹשֵׂא אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ, וְהַמַּלֶּוֶה סֶלַע לֶעָנִי בְּשָׁעַת דּוֹחֲקוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר 'אִם תַּקְרִא וְה' יַעֲנֶה'. תָּנוּ רַבָּנָן, 'אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן', אוֹתוֹ וְאֶת אַחַת מֵהֶן, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אוֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּיהֶן. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר אַבָּיֵי, מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁים, אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר, 'אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן', אוֹתוֹ וְאֶת אַחַת מֵהֶן, שֶׁכֵּן בְּלִשּׁוֹן זֶנִי קוֹרִין לְאַחַת הֵינָא. וְאֶם חֲמוֹתוֹ, מְדָרְשָׁא הִיא. רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, 'אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן', אוֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּיהֶן. וְאֶם חֲמוֹתוֹ, הָכָא כְּתִיבָא. רָבָא אָמַר, חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה, אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר, חֲמוֹתוֹ בְּעַלְמָא: **משנה** וְאֵלּוּ הֵן הַמַּחֲרִימִין, הֶרְוֹצֵחַ, וְאַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת, רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּבַרְזֶל, וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, חַיָּב. דְּחָפוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר, וְיָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, פָּטוּר. שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב, שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ, פָּטוּר. הִשִּׁיךְ בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ, רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין: **גמרא** אָמַר שְׁמוּאֵל, מִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֶמְרָה יָד' בְּבַרְזֶל, שֶׁהַבַּרְזֶל מְמִית בְּכָל שֶׁהוּא. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, רַבִּי אוֹמֵר, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, שֶׁהַבַּרְזֶל מְמִית בְּכָל שֶׁהוּא, לְפִיכָךְ לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה בּוֹ שִׁעוּר. וְהֵנֵי מִילֵּי, דְּבַרְזִיזָה מְיַבְּרִי: וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם: רֵישָׁא, רְבִיתָא קָא מַשְׁמַע לָן. וְסֵיפָא, רְבִיתָא קָא מַשְׁמַע לָן. רֵישָׁא רְבִיתָא קָא מַשְׁמַע לָן, אַף עַל גַּב דְּלָאו אִיהוּ דְּחָפוֹ, כֵּיוָן דְּאִין יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, חַיָּב. סֵיפָא רְבִיתָא קָא מַשְׁמַע לָן, אַף עַל גַּב דְּדָחֲפוֹ, כֵּיוָן דְּיָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, פָּטוּר. בָּבַשׁ, מְנָלָן. אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר קְרָא 'אוֹ בְאֵיבָה', לְרַבּוֹת אֶת הַמְצַמְּצֵם. הֲהוּא גַּבְרָא, דְּמְצַמְּצְמָא לְחֵיוָתָה דְּחַבְרֵיהּ בְּשִׁטְיָא, וּמָתָה, רְבִינָא, מְחַיֵּב. רַב אָחָא בַּר רַב, פָּטַר. רְבִינָא מְחַיֵּב, קָל וְחוֹמֶר. וּמָה רוֹצֵחַ, שֶׁלֹּא עָשָׂה בּוֹ שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְאוֹנֵס כְּרָצוֹן, חַיָּב בּוֹ אֶת הַמְצַמְּצֵם.

נזקין

הכי קאמר איזה עני רשע ערום. שבשביל עניות מרשיע זה המשהה וכו' והכי אתמר אין לך עני רשע ערום בישראל אלא המשהה בתו בוגרת: **לפי דרכו.** להנאתו: **למען ספות.** לחבור כמו ספה שנה על שנה (ישעיה כט): **רוה את הצמאה.** שבע בדבר עם צמא לדבר זקן וילדה ואת צמאה לתשמיש ונקן שבע וכן גדולה לקטן: **והמחזיר אבידה לגוי.** השווה וחבר גוי לישראל ומראה בעצמו שהשבת אבדה אינה חשובה לו מצות בוראו שאף לגוי הוא עושה כן שלא נצטוו עליהם: **רוה.** גוים ששבעים ואינן צמאין ליוצרם צמאה זו בנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיו: **והמכבדה.** בתכשיטין נאין: **סמוך לפירקן.** עדיין קטנים הם: **סמוך לפירקן שאני.** דלאו היינו קטן כולי האי דמשום שנה או חצי שנה לא תזנה עליו: **תקרא וה' יענה.** לעיל מיניה כתיב הלא פרוס לרעב לחמך וגו' ומבשרך אל תתעלם היינו נושא בת אחותו ומקרב את קרוביו ואוהב את שכניו נמי במקרב את קרוביו דכתיב (משלי כז) טוב שכן קרוב מאח רחוק ומלוה סלע לעני בשעת דוחקו בכלל פרוס לרעב לחמך וכי תראה ערום: **אתהן.** משמע ליה ר' ישמעאל דאי האחת מהן שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא וה"ק קרא ואיש אשר יקח את אשה זו אשתו והדר את אמה באש ישרפו אותו ואת חמותו: **ר"ע אומר אותו ואת שתיהן.** מפרש ליה הש"ס ואזיל במאי קא מיפלגי דא ודאי לשרוף את אשתו לא קאמר ר"ע: **משמעות דורשין.** לשון משמעות המקרא דורשין: **לר' ישמעאל אתהן חדא הוא.** ואחמותו קאי ואם חמותו מדרשא דזמה אתיא כדאמר לעיל מנין לעשות למטה כלמעלה וכו': **לר"ע אתהן תירתי משמע.** חמותו ואם חמותו וה"ק ישרפו אותו ואתהן הן שתי אמהות בגון לקח את אשה ואת אמה ואם אמה: **רבא אמר חמותו שבא עליה חתנה לאחר מיתת בתה איבא בניהו.** אבל אם חמותו לתרוויהו מדרשא אתיא: **ר' ישמעאל סבר חמותו לאחר מיתה בשריפה.** במחזיים דה"ק קרא אפי' אין מתקיימת אלא אחת מהן תשרף דהא ודאי אאשתו לא קאמר קרא דתשרף: **ר"ע סבר.** אתהן שתיהן משמע וה"ק אם אשתו קיימת תשרף חמותו ואם לאו אין כאן ענוש שריפה אלא איסור ארור שוכב עם חותנתו: **מתני' כבש.** פרמי"ר בלע"ז אוחז ראשו של חבירו ותוקפו במים כדי שלא יוכל להדים ראשו ונענר ומת: **שיסה.** גירדה: **השיך.** שאחז את הנחש בידו והוליכו והגיע שיני נחש בידו של חבירו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן מפרש בגמ': **גמ' לא נאמר יד בברזל.** כמה שנאמר (במדבר לה) באבן יד בכלי עץ יד משמע שיש בה מלא אחיזה בדעינן שיעורא אבל בברול כתיב ואם בכלי ברזל הכהו: **שהכישו למות בכל שהוא.** על ידי תחיבה שתוחב לו מחט בוטש או בלבו: **דבריזה מיבריז.** פונש"ט בלע"ז אבל הכהו לארעו דרך הכאה שיעורא בעי: **אף על גב דלאו איהו דחפו.** אלא שנפל מעצמו ובא זה ובכש עליו ולא נתנו לחדרים ראשו: **שיכול לעלות משם.** אדם אחר כיוצא בזה ושעה גרמה לו: **פטור.** הדוחף דלא עביד שיעור מיתה: **או לרבות את המצמצם.** היינו כובש שצמצמו שם שלא יקום:

נזקין

נזקין עשה בו אונס כרצון. היכא דעביד בידים ואפי' ישן בדיליף בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג במזיד וכו': **רב אחא פוטר.** דגרמא בעלמא הוא דשמשא קטליה: **מות יומת המכה וכו'.** סיפיה דקרא דלעיל או באיבה דרבנן מצמצם וכתיב רוצח הוא מיעוטא למעוטי נזקין: **כפתו ומת ברעב.** דבשעה שכפתו אין כאן דבר הריגה והרעב בא מאליו והולך וחזק לאחר זמן כל שעה ולא דמי לצמצם במים ובאור דהתורג מזונן: **סוף חמה לבא פטור.** כלומר אם לא היתה שם חמה בשעה שכפתו אבל סוף לבא כאן וזה לא יכול לעמוד וסופו למות פטור שלא היה התורג מזונן להריגה וגרמא הוא ואין דינו מסור לבית דין אלא לשמים: **כפתו לפני ארי פטור.** דאי נמי לא היה כפות לא היה יכול להציל עצמו מן הארי. בבולהו גרסינן אמר רבא: **הני אזלי והני אתו.** ולא מת על ידי יתושים הראשונים שהיו מובכים שם שכבמה בתות עברו עליו: **כפה עליו גיגית.** ומת בהבלא: **או שפרץ עליו מעזיבה.** וזה היה ישן ונבנסה שם הצינה פטור שהתורג בא לאחר זמן: **בביתא דשישא.** שסתום ביותר ואין הבל האור והנר יכול לצאת ממנו: **בעמא דאדליק ליה שרגא.** שזמן את התורג: **הא לא אדליק ליה שרגא.** ומת בהבל פיו דומיא דכפה עליו גיגית פטור:

בשעתיה

שקלקל דפריך למאן דפטר בחנם מברייתא דקתני נתן בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר אלמא ס"ד דהאי מקשה אפילו בחנם חייב כמו שומר שכר שחייב על האבידה ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר לפיכך בשכר חייב אבל בחנם פטור דהוי כעין גניבה:

בנזקין לא חייב לן מצמצם. משמע דמחייבי טפי ברוצח מבנזקין ואם כן מדפטרינן לקמן ברוצח תריס ב"ש בנזקין וכן משמע בשלהי כיצד הרגל (ב"ק דף כז: ושם) דפטרינן זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות אפילו קידם וסילקן וא"ת הא אמרינן בריש הכונס (שם דף נה: ושם) הפורץ גדר בפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ופריך היכי דמי אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ליחייב ומאי קושיא הא דמיא לתריס דפטור ונראה לפרש דאבותל קאי ולהכי פריך בדיני אדם נמי ליחייב אבותל ויש ספרים שכתוב בהדיא אבותל ותדע דתנן התם הוציאוה ליסטים החייבין ומוקמינן בגמרא דהכישוה במקל ש"מ דבלאו הכשה לא מיחייבי אע"פ שפרצוה לסטים ומיהו יש לדחות דמתניתין להתחייב בנזקיה איירי אבל באאבידה דבמזה מיחייבי וא"ת למאי דפרישית דקאי אבותל לישני דפטור מדיני אדם קאי אבהמה וי"ל דלא שייך למיתני פטור מדיני אדם אם היה שם חיוב (לא) בבהמה (ולא) (או) בכותל אבל בשמתרע בכותל רעוע אע"ג דאין דומה שיתחייב בדיני שמים אבותל שהוא רעוע כ"כ שיכול ליפול ברוח מצויה או אפי' ברוח שאינה מצויה מ"מ שייך למיתני חייבי בדיני שמים כיון שיש דבר שהוא חייב בו כגון הבהמה והשתא אתי שפיר דנקט בפני בהמת חבירו ולא נקט הפורע גדר של חבירו דמשום בהמה נקט לה ומיהו בסוף הסוגיא דקאמר מהו דתימא כיון דלמיסתר קאי מאי עבד משמע דחיוב דיני שמים קאי נמי אבותל ומצי לפרש דה"ק כלומר למיסתר ולמיפל קאי אי נמי הכי קאמר כיון דלמיסתר קאי שהבעלים מצוינין לסותרו שלא יפול על בני אדם סד"א דכל הקודם במצוה זכה ואין לו להניח מלסתור בשביל בהמת חבירו ובדיני שמים נמי לא מחייב קמ"ל אי נמי חייב בדיני שמים קאי נמי אבותל שנזנגה הוא בה עד שיזדמנו לו פועלים לתקן:

כפתו ומת ברעב. אפי' היה רעב כבר בשעה שכפתו ביון דאם לא היה מתחזק עליו הרעב לא היה מת הוה ליה סוף רעב לבא דלא דמי לכפתו בחמה שכבר נפלה עליו חמה שראוי למות בה: **סוף** חמה לבא כו'. דלא רבי רחמנא מצמצם אלא במקום שהתחיל בו הזהיק כבר ומיהו אם כפתו בפנים והביאו במקום שסוף חמה לבא וסוף צנה לבא נראה דחייב כמ"ד אשו משום חציו דלענין מיתה נמי מחייבינן באשו משום חציו כדמוכח בריש הרגל (שם דף כב. ושם) ואין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש כדמוכח בריש הכונס (שם דף נו. ושם) דפריך אי דמטא ניהליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב וההיא דאשקיל עליה בידקא דמיא דבסמוך אפילו כפתו ואם הביאו שם ספרים אשקיל פטור דדמיא לזרק חץ ותריס בידו דאפילו הוא קידם וסילקו פטור וא"ת וההיא דהשיך בו את הנחש דפטור למ"ד מעצמו מקיא אמאי פטור לפי מה שפירש בפרק כיצד הרגל (שם ד' כג: ושם) בשמעתא דפי פרה ששם ידו לתוך פי הנחש והשיך לו ליחייב משום אשו דוראי הנחש יקיא את הארס וי"ל דשאני התם שעדיין אין הארס בעולם ומיהו קשה ההיא דזרק צרור למעלה דבסמוך דמשמע דאי לא אזלא לצדדין אלא לתחת פטור אמאי ליחייב מידי דהוה אאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דחייב משום אשו אי בהדי דאזלי קא מזקי כדאיתא בפ"ק דב"ק (ד' ו.) ושמא אינו מצוי כאן שתפוד לתחת ממש ולא תיזל כלל לצדדין ומיהו זה ודאי קשה דמשמע דלצדדין נמי לא מיחייב אלא משום כחו דפריך אי כחו הוא תיזל לעיל ודוחק לומר כח כחוש הוא וצריך לומר דהיינו למ"ד אשו משום מזונו והא דתנן בפ"ב דחולין (דף לא.) נפלה סכין מידו ושחט שחיטתו פסולה ודייק טעמא דנפלה הא הפילה הוא בשירה כמאן דרבי נתן דלא בעי כוונה קשה נפלה נמי ליהוי כי הפילה למ"ד אשו משום חציו אם לא נחלק בשחיטה ולא מסתבר לחלק בין הפאילו מיתה נמרינן מממון אלא נראה דאתיא דהיא סוגיא בב"ד אשו משום ממונו ומיהו קשה דאי לתחת לאו כחו הוא מאי שנא מהא דתנן באלו הן הגולין (מכות דף ז.) דהיה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו פטור משום דשלא בדרך ירידתו הוא והשתא תיפוק ליה דלאו כחו הוא וי"ל דשאני התם דמתוך שמושך למעלה נופל יותר למרחוק עוד יש לפרש דבכל הני דסוף חמה ורצונה וארי לבא וזרק צרור למעלה ונפל לתחת אפילו כפתו והביאו שם פטור דדמי לבה כחו ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מצויה פטור ממיתה אלא דלענין ממון חייב נזק שלם ולא דמי לחצי נזק צרורות אע"ג דבה כחו הוא דהא אשו נמי חייב משום ממונו דכמוכח בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כב. ושם) דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו:

כפתו לפני ארי פטור. אין חילוק בין יתושין לארי אלא משום דסתם ארי עדיין לא התחיל לחבול בו שאם קפץ כבר עליו הארי לא היה יכול להתעסק לכפותו אבל סתם יתושין כבר התחילו ליפול עליו ואע"ג דדני אזלי והני אתו קסבר לא שנא: **כפה** עליו גיגית כו'. לא דמי לסוף חמה לבא לסוף צינה לבא דהתם ליכא חמה וצינה כלל ולא מתחיל ביה בשעתיה ולא דמי נמי לכפתו בחמה וצינה דהתם כבר אתו עליה מקודם חמה וצינה שיש בהן כדי להמית אבל הכא ליכא אלא הולך ומתחזק עליו ודמי לכפתו ברעב שכבר יש רעב מעט ותמיד מתחזק ואם תאמר מאי שנא פרע מעזיבה מתריס ובידקא דמיא בכח שם ביש לומר דהכא חייב טפי דמסיק דמתחיל ביה בשעתיה:

סתם

נְזָקִין, שֶׁעָשָׂה בָּהֶן שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְאוֹנֵס כְּרָצוֹן, אֵינוֹ דִּין שֶׁחַייֵב בָּהֶן אֶת הַמְצַמְצֵם. רַב אַחָא בַּר רַב, פּוֹטֵר. אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא, מַאי טַעְמָא דְּאַבָּאנָה דְּפוֹטֵר. אָמַר קְרָא, 'מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רוֹצֵחַ הוּא', בְּרוֹצֵחַ, הוּא דְּחַייֵב לָן מְצַמְצֵם. בְּנְזָקִין, לֹא חַייֵב לָן מְצַמְצֵם. אָמַר רָבָא, כְּפָתוֹ וּמֵת בָּרָעָב, פָּטוּר. וְאָמַר רָבָא, כְּפָתוֹ בַּחַמָּה וָמֵת, בְּצִינָה וָמֵת, חַייָב. סוֹף חַמָּה לָבֹא, סוֹף צִינָה לָבֹא, פָּטוּר. וְאָמַר רָבָא, כְּפָתוֹ לִפְנֵי אֲרִי, פָּטוּר. לִפְנֵי יִתּוּשִׁין, חַייָב. רַב אָשֵׁי אָמַר, אֲפִילּוּ לִפְנֵי יִתּוּשִׁין נָמֵי פָּטוּר, הָנֵי אִזְלִי וְהָנֵי אָתוּ. אִיתֵּימַר, כָּפָה עָלָיו גִּיגִּית, וּפָרַץ עָלָיו מַעֲזִיבָה, רָבָא וְרַבִּי זֵירָא, חַד אָמַר חַייָב, וְחַד אָמַר פָּטוּר. תִּסְתַּיֵּים, דְּרָבָא הוּא דְּאָמַר פָּטוּר, דְּאָמַר רָבָא, כְּפָתוֹ וּמֵת בָּרָעָב, פָּטוּר. אִדְּרַבָּה, תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי זֵירָא הוּא דְּאָמַר פָּטוּר, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא, הַאי מַאן דְּעַיֵּיל לְחַבְרֵיהּ בְּבֵיתָא דְּשִׁישָׁא, וְאַדְלִיק לֵיהּ שְׁרָגָא וָמֵת, חַייָב. מַתְנִי', דְּאַדְלִיק לֵיהּ שְׁרָגָא. הָא, לֹא אַדְלִיק לֵיהּ שְׁרָגָא, לֹא אָמְרִי, הָתָם בְּלֹא שְׁרָגָא, לֹא מַתְחִיל הַבְלָא בשעתיה

בפרק המניח היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון נשברה חבית בקורה חייב ואם עמד בעל חבית פטור ובשלהי השוכר את האומנין (ב"מ דף פב: ושם) המעביר חבית ממקום למקום ושיברה רבי יהודה אומר שומר חנם ישבע וכו' מדפטרינן שומר חנם ולא מחייב מטעם אדם המזיק ש"מ דבאותם שהוא כעין גניבה ואבידה מיפטר ולכך מחייב שומר שכר וא"ת הא שלהי כיצד הרגל (ב"ק דף כז. ושם) מחייבים נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה אף על גב דרוח שאינה מצויה הוי כעין גניבה ואבידה כדאמר בפרק שור שנגח ד' וה' (שם דף מה.) גבי ד' שנבטנו תחת הבעלים הרגו מועדין נהרגין ומשלמין את הכופר וחייב לשלם דמי שור לבעליו חוץ משומר חנם ומוקי לה בדנטריה שמירה פחותה דשומר חנם כלתה שמירתו ודנך אחריני לא כלתה שמירתן ודייק במאן אי ברבי יהודה דאמר שוכר כנושא שכר ניתני ובכל במועד פטורים מן הכופר פירוש משום דמועד סגי ליה בשמירה פחותה לרבי יהודה והיינו דלא שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואינה יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה כדמוכח בריש הכונס (שם דף נה:) ומדמחייבינן נושא שכר ופטרינן שומר חנם ש"מ דרוח שאינה מצויה הוי כעין גניבה ואבידה ואפ"ה מחייבינן ביה אדם המזיק כדפרישית וי"ל דרוח שאינה מצויה הוי כעין אבידה ומחייבינן ביה המזיק ונתקל לרבי יהודה הוי כעין גניבה דפטרינן ביה אדם המזיק כדאמר בהשואל (ב"מ דף צד:) דגניבה קרובה לאונס ואבידה קרובה לפשיעה ולענין שומר שכר מיחייבי תרוייהו וכן מוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף צט: ושם) גבי טבח אומן

סתם משחקין בכדור כמה דעיילי כו'. לא מסתבר לפרש כלל לענין חיוב מיתה במזיד דאי קאי אגברא תוך ארבע אמות ואתרו ביה וקיבל עליו התראה אמאי פטור הא דאי מחבתין הוא אלא נראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס דלענין גלות איירי בדרשינן שלהי כיצד הרגל (ב"ק ד' כו: ושם) ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים זרק ארבע והוא הדין נתכוין לזרוק ד' וזרק ב' כי הכא דסתם משחקין בכדור מתכוין שתלך חוץ לד' אמות ולא תוך ד' אמות ומיהו קשה אי למיפטריה מגלות קאמר פרט למתכוין לזרוק ב' וזרק ד' הא דאמרינן ברישׁ אלו הן הנגלין (מכות ד' ז: ושם) (אם בפתע) בלא איבה פרט לשונא בלא צדיה פרט למתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והשתא מקרא דואשר לא צדה דכתיב ברישא בפרשת ואלה המשפטים מוקמי בלא צדיה דפרשת ואלה מסתי הוה ליה למעוטי ההוא דדמי טפי לפטור בגון נתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ולא נתכוין לזרוק לצד הנרצח ובשלהי כיצד הרגל (ב"ק ד' כה: ושם) פירש בקונטרס לשון אחר דחייב גלות וכן נראה לר"ת ולא לגמרי כפירושו דפרש פרט לנתכוין לזרוק ב' וזרק ד' דלא הוי בכלל כי יזיד דכתיב בתריה אלא פרט דלא הוי בכלל מכה אינש ומת דכתיב לעיל מיניה ולהכי פי' לא מתוקמא שמעתין לענין גלות אלא לענין חיוב מיתה כלשון שני שבקונטרס וא"ת ואמאי איצטריך לחייב גלות לנתכוין לזרוק ב' וזרק ד' מהיכא ס"ד דפטור ולפטור ממיתה ודאי לא אתא דפשיטא דשוגג פטור ממיתה וי"ל דהוה פטרינן ליה מבלא צדיה כמו נתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ועוד יש לפרש דלעולם נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' פטור מגלות ולא קשיא מידי מההיא דמכות דלהכי נקט ברישא לצד זה משום דהתחיל לדרדש קרא דבלא צדיה ברישא והתנא רצה להזכיר הפשוט יותר תחלה וא"ת ואמאי איצטריך בפרק אלו הן הנגלין (מכות ד' ז: ושם) (מבשגגה) לפטור נתכוין להרוג בהמה והרג את האדם הא על כרחך היינו אז נתכוין לזרוק בו' וזרק ד' וי"ל דהתם היו האדם והבהמה זה אצל זה אי נמי כסבור בהמה ונמצא אדם ומיהו תימה הא דפליגי רבי ורבנן ברישׁ אלו הן הנגלין (שם) בנשמט הברזל מקתו ומן העץ המתקבע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי אמאי חייב הא הוי כמו נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' שנתכוין לבקעת עצים שלפניו והלך למרחוק: בגוסס

בְּשַׁעֲתַיְהִיא. הָכָא, בְּלֹא שָׁרְנָא נַמִּי, מַתְחִיל הַבְלָא בְּשַׁעֲתַיְהִיא: (סִימָן, סוּ"ם, תְּרֵי"ס, סַפְנֵי"ן, בַּפּוֹת"ל). אָמַר רָבָא, דָּחֲפוֹ לַבּוֹר, וְסוֹתֵם בַּבּוֹר, וּבָא אַחֵר וְסִילְקוֹ, וַאֲפִילּוּ הוּא קָדֵם וְסִילְקוֹ, פָּטוּר, דִּבְעִידָנָא דְּשַׁדְיֵיהּ, יָכוֹל לַעֲלוֹת הוּא. וְאָמַר רָבָא, זָרַק בּוֹ חֵץ, וְתָרִים בָּיְדוֹ, וּבָא אַחֵר וּנְטָלוֹ, וַאֲפִילּוּ הוּא קָדֵם וּנְטָלוֹ, פָּטוּר, דִּבְעִידָנָא דְּשַׁדְיֵיהּ בֵּיהּ, מֵיפְסַק פִּיסְקֵיהּ גֵּיזֵיהּ. וְאָמַר רָבָא, זָרַק בּוֹ חֵץ, וְסָמְנִין בְּיָדוֹ, וּבָא אַחֵר וּפִיזְרָן, וַאֲפִילּוּ הוּא קָדֵם וּפִיזְרָן, פָּטוּר, דִּבְעִידָנָא דְּשַׁדְיֵיהּ בֵּיהּ, יָכוֹל לְהִתְרַפּוֹאוֹת הֲוָה. אָמַר רַב אַשִׁי, הִלְכָךְ אֲפִילּוּ סָמְנִין בַּשּׁוּק. אָמַר לֵיהּ רַב אֲחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי, נִזְדַּמְּנוּ לוֹ סַמָּנִין, מַהוּ. אָמַר לֵיהּ, הֲרֵי יֵצֵא מֵבֵית דִּין זַכַּאי. וְאָמַר רָבָא, זָרַק צְרוֹר בַּבּוֹתֶל, וְחָזְרָה לַאֲחוֹרֶיהָ וְהִרְגָּה, חַיָּיב. וְתָנָא תּוּנָא, גְּנַן אֵלּוּ הַמְשַׁחֲקִין בַּכַּדּוּר, שֶׁהָרְגוּ בְּמִזִּיד, נֶהֱרָגִין. בְּשׁוֹגֵג, גּוֹלִין. בְּשׁוֹגֵג גּוֹלִין, פְּשִׁיטָא. בְּמִזִּיד נֶהֱרָגִין, אֵיצְטְרִיךְ לֵיהּ. מַהוּ דְתֵימָא, הֲתָרָאַת סָפֵק הִיא, מִי יֵימַר דְּהָדְרָה, קָא מַשְׁמַע לָן. תָּנֵי רַב תַּחֲלִיפָא בַּר מַעֲרָבָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ, גְּנַן אֵלּוּ הַמְשַׁחֲקִין בַּכַּדּוּר, שֶׁהָרְגוּ, תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, חַיָּיב. אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרַב אָשֵׁי, הֵיכִי דָּמֵי. אִי דְּקָא נָיְחָא לֵיהּ, אֲפִילּוּ פּוֹרְתָא נַמִּי. אִי דְּלָא נָיְחָא לֵיהּ, אֲפִילּוּ טוֹבָא נַמִּי לֹא. אָמַר לֵיהּ, סָתָם מְשַׂחֲקִין לְצַדְּדִין, כְּדִי הָאי גַּוְונָא כְּחוֹ הוּא, וּרְמִינְהוּ, הַמְקַדֵּשׁ וְנָפַל לְקִידּוּשׁ עַל יָדוֹ אוֹ עַל הַצַּד, וְאַחַר כָּךְ נָפַל לְשׁוֹקָהּ, פָּסוּל. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּשׁוֹתֵת. תָּא שְׁמַע, מַחַט [שֶׁהִיא] נְתוּנָה עַל הַחֵרֶם, וְהִזָּה עָלֶיהָ, כֶּסֶף עַל הַמַּחַט הִזָּה, כֶּסֶף עַל הַחֵרֶם הִזָּה, וּמִיצָּה עָלֶיהָ, הַזְּאָתוֹ [כְּפוּלָה]. אָמַר רַב חִינָּנָא בַּר יְהוּדָה מְשָׁמֵיהּ דְּרַב, מָצָא אִיתְּמַר. אָמַר רַב פָּפָּא, הָאי מַאן דְּכָפֵיתְ לְחַבְרֵיהּ, וְאַשְׁקְיֵיהּ עֲלֵיהּ בִּידָקָא דְּמַיָּא, גֵּירֵי דִּידֵיהּ הוּא וּמִיחַיַּיב. הֲנֵי מִילֵּי, בְּכֹחַ רִאשׁוֹן. אֲבָל בְּכֹחַ שֵׁנִי, גְּרָמָא בְּעָלְמָא הוּא. וְאָמַר רַב פָּפָּא, זָרַק צְרוֹר לְמַעְלָה, וְהָלְכָה לְצִדְדִין וְהִרְגָּה, חַיָּיב. אָמַר לֵיהּ מַר בַּר רַב אַשִׁי לְרַב פָּפָּא, מַאי טַעְמָא, מִשּׁוּם דִּכְחוֹ הוּא. אִי כֹּחוֹ, תֵּיזִיל לְעֵילָּא.

בשעתיה. מיד בשעת כפייה מתחיל ואח"כ הולך וחזק: **ואפילו הוא.** הדוחף עצמו: **קדם וסלקו.** קודם נפילתו של זה פטור: **בעידנא דשדייה יכול לעלות הוא.** ופטור על הדחייה ומשום סלוק לא מצית לחיוביה דגרמא בעלמא הוא: **ואפילו הוא קדם.** הזורק את החץ ורץ לאחר זריקת החץ קודם שיגיע החץ לחבירו ונטל החריס הימנו: **סמנין.** הראויין לרפאותו: **נזדמנו.** של הרוג: **הלכך.** כיון דאם יש שם סמנין הראויין לרפאותו בידו פטרת ליה אפי' אינם בידו אלא שמצויין בשוק לקנות בשעת זריקה הרי אלו כאלו הן בידו ופטור ואפילו לא נמצאו לאחר מכאן: **נזדמנו לו סמנין.** למוכה אחר המכה ולא קנאן ולא ריפא עצמו: **מהו.** מי אמרינן הרי היה יכול להתרפאות או דילמא כיון דבשעת זריקה לא הוי סמנין מיחייב דהא מכת מות הוא: **הרי יצא מכ"ד זכאי.** כלומר הואיל וקודם עמדו בדין מצאו לו זכות אין לנו לחייבו: **זרק צרור בכותל.** ונתכוין להרוג את חבירו וזרק צרור והכה בכותל בכח וחזרה מכחו לאחוריי' והרגו חייב דהא נמי כחו הוא: **כגון אלו המשחקין בכדור שהרגו.** רגילין תינוקות להכות הכדור בכותל בכח כדי שתחזור לאחוריה הרבה ולאחר שזורק הוא רץ וחבירו אוחז את הכדור ומכה אותו בה אם יכול לבוון ההוא דזרק בכותל אשמעינן תנא דאם נתכוין שתהרוג את חבירו בחזרתה לאחוריה וישׁ בו כדי להמית חייב: **כגון אלו המשחקין בכדור שהרגו תוך ד' אמות פטורין.** אם היה המוכה עומד בתוך ארבע אמות של כותל ולא הספיקה לחזור ד' אמות עד שמצאתו והרגתו פטור דזורק מגלות: **חוץ לד' אמות חייב.** גלות: **אי דניחא ליה.** (שלא) שתחזור יותר: **אפי' פורתא נמי.** ליחייב גלות דהא הרג בשוגג וטעמא ליכא למיפטריה: **ואי לא ניחא ליה.** שתחזור כל כך: **אפי' טובא נמי.** יותר מד' אמות ליפטר דלא נתקיימת מחשבתו דאמר מר (מכות דף ז:) ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ד' אלמא כיון דלא ניחא ליה דניזיל לא: **סתם משחקין בכדור כמה דעיילי.** ומקרבי לכותל בשעה שזורקין מניח ניחא ליה כדי שתחזור הרבה הלכך בציר מד' אמות לא ניחא ליה דתיזיל אית דמפרשי האי חייבין ופטורין במיתה וכגון שהתרו בו: **רבי האי גונא.** שחזרה לאחוריה מכח זריקתו חשיב להו כחו: **המקדש.** מי חטאת באפר נתינת אפר על המים קרי קידוש בדתנן במסכת פרה (פרק ו מ"ב) (הרי קודש) צף על המים: **ואח"כ נפל לשוקת.** אבן חלולה שהמים נכנסין בו מן המעין דרך נקב שפופרת דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי וקא ס"ד דאי נפל דקתני כגון שנפל על ידו בבח או על הצד כלומר על צד הכלי ומשם ניתז בבח לשוקת וקתני דפסול: **בשותת.** לא ניתז מכח נפילה ראשונה אלא מעצמו חזר ושתת מידו לשוקת שותת כמו (ברכות דף כב:) מים שותתין על ברכיו קולי"ר בלע"ז שאינו ניתז למרחוק אלא נופל ויורד בנגדו: **והזה עליה.** ונתכוין להזות עליה לטהרה מטמא מת והזהיה נראית עליה אבל ספק על המחט נפל ההזיה כשיוצאת מידו ספק על החרס הזה תחלה: **ומיצה עליה.** כלומר ומן החרס חזרה ונתזה עליה וקתני פסולה אלמא לא כחו היא: **מצא אתמר.** לאו לשון מצוי דהוה התזה קתני אלא לשון מציאה כלומר ההזאה נמצאת עליה ואין ידוע אם בתחלה הזה עליה או חזר מכח היתוז או שמא לא הזה ולא את אלא על החרס הזה והיה מדרון והלכה ההזאה על המחט דליכא כחו כלל: **דכפיתיה.** קשר ידיו ורגליו על שפת הים: **ואשקיל עליה בידקא דמיא.** הפנה את מרוצת המים עליו: **גירייה דידיה הוא.** הן הן חציו והרי הוא כזורק בו חץ ובדמפרש ואזיל שהמים באים בכח ראשון עליו מיד כגון שהניחו סמוך לשפת הים ונשפה מדרון: **בכח ראשון.** כשפינה להם דרך לצד זה מיד נפלו עליו דהוי כחו: **אבל בכח שני.** שהניחו רחוק קצת ולא נפלו המים מיד בצאתו מגדרותיהן עליו אלא לאחר מכאן הלכו על המקום שהוא שם גרמא הוא ולא מכחו: **והלכה לצדדין.** דרך נפילתה שלא נפלה בנגדו אלא בשהיא חוזרת לארץ היתה מתרחקת לצדדין אבל אם נפלה נוכחה והרגה פטור דלאו כחו הוא אלא היא חוזרת לארץ מאליה: **תיזיל לעיל.** דהא כלפי מעלה זרקה בנגדו ולא לצדדין:

אי לאו כחו תיזיל לתחת. תפול מיד כנגדה ולא לצדדין: **אלא כח כחוש הוא.** אינו כחו חזק אלא קצת כחו יש כאן והאי דלא אזלה לעיל משום שבלה כח חזק הזריקה והאבן חוזרת לארץ אבל עדיין הולכת היא ממקצת כחו: ח"נ ר' יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב וכו': **עד דאיכא כל נפש.** וכיון דמתחילה סיירו הראשונים בהריגתו ליכא כולה נפש במכת האחרון: **כל דהוא נפש.** אפי' מקצתה ומיהו היכא דהכהו בבת אחת לא קטלינן לכלהו דאיש כי יכה אמר רחמנא ולא שנים שהכהוהו: **הכל מודים בהורג את אדם טריפה.** כגון נקב הושט או קרום המוח: **שהוא פטור.** מדלא אפליגו ביה שמע מינה כיון דניכרים ותחיכת סימנין חיותו גברא קטילא חשיב ליה: **בגוסם בידי שמים.** ובא אחר והרגו הכל מודים שחייב דלא איתעביד ביה מעשה ברישא והרי הוא כחי: **בגוסם בידי אדם.** כגון זה שקורנ למות מחמת המכות אלא לא עשאוהו הראשונים טריפה: **מחתכי סנפיר.** סימן חיותא: **כל נפש לחביא וכו'.** דמשמע כל דהוא נפש: **שהוא חייב.** האחרון: **ובערת הרע.** והרי ראוהו רוצח: **שלא בפני ב"ד.** ואתה בא לחייבו על פי עדים פטור דאין עדותן עדות דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה לקיים בה דין הזומה שאם הוזמו אין נהרגין דגברא קטילא בעו למיקטל: **את הטריפה.** אדם טריפה ורבעו חבירו במשכב זכור: **חייב.** דהא איכא הנאה: **כמאן דמשמש מת.** רובע את המת: **והא את ליה הנאה.** אבל רובע את המת ליכא הנאה שעבר חמימותו ולחלחותו ונצטנן: **עדי טריפה.** שהן עצמן טריפה: **שהוזמו נהרגין.** דכתיב ובערת הרע מקרבך: **לפי שאינן בזוממי זוממין.** בדין זוממי זוממין אותם שהזימום ואמרו להם באותה שעה עמנו הייתם אם היו באין שנים אחרים ומזימין אותם לומר היאך אתם מזימין את אלו והרי אתם עמנו הייתם במקום פלוני אין הזוממין שנמצאו עכשיו זוממין נהרגין משום דגברא קטילא בעי למיקטל הלכך כי לא אתזמו נמי לא מקטלי הנך טריפה אפומייהו דהוה ליה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא מקטלי ולרבא ביון דעדות זוממין חדוש הוא אע"ג דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה מקטלי: **זוממי זוממין.** המזימין את הראשונים כשהן נעשו זוממין הוו להו זוממין של נדון כדאמרינן זוממי בת כהן באלו הן הנהנקין (לקמן דף פד:): **וגם בעליו יומת.** כלו' במיתת בעלים (בסנהדרין דף ב.) כך מיתת השור ולהא מילתא נמי מקשינן להו דכיון דאילו קטיל מריה שלא בב"ד לא מקטיל על פי עדים כדאמרינן לעיל שורו נמי לא מקטיל: **כיון דאילו הוו בעלים טריפה.** דכוותיה לא הוי מקטלי שור טריפה נמי לא מקטיל דהא למיתת בעלים הוקש: **שיכה.** גירה: **השיך.** שאתו הנחש והוליכו והשיך הנחש בשורו: **בין שיניו עומד.** והרי הוא כתוקע סכין בבטנו דלאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו בידו: **מביט בסייף.** כדין רוצח: **מעצמו מקיא.** בנשיכתו וכשהשיכו זה עדיין אין בו כדי להמית לפיכך גרמא בעלמא הוא אף על פי שיודע שסופו להקיא מידו לאו מכחו מיית: **לפיכך נחש בסקילה.** כדין שור שהמית דכל בהמה וחיה בשור הן אלא שדבר הכתוב בהוה: **מתני' ואמדוהו למיתה.** בית דין אבל אמדוהו תחילה לחיים אפילו לרבנן פטור כדלקמן: **והיכל ממה שחיה.** וחזרו ואמדוהו לחיים: **שרילים לדבר.** שלא מת מחמת מכה זו שהרי היקל:

גמ'

בגוסם בידי אדם. תימה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור הא רוב גוססין למיתה ואמרינן בריש בן סורר (לעיל דף סט:) דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב והמכה חבירו ואמדוהו למיתה ומת מי לא מיחייב והא נמי אמוד למיתה הוא וי"ל דכיון שהקילה עליו תורה שתובשיך אותו כראמרינן בסמוך ואע"פ שאמדוהו למיתה אין הורגין כל זמן שהוא חי וזימנין נמי דאומדין למיתה וחי אף על גב דרובא מייתי הלכך כיון שבא אחר והרגו פטור ותדע דהא אשכחן גוסס בידי שמים דנחשב כחי לחייב את הזורק את אע"ג דרוב גוססין למיתה הלכך אין לתמוה בגוסס בידי אדם אם נחשבינו כחי לפטור מי שעשאו גוסס:

מר מדמי ליה לטריפה וכו'. אף על גב דקראי קא דרשי איצטריך ליה להני טעמי:

ההורג את הטריפה פטור. אפי' למ"ד טריפה היה דסופו שימות בהבלה זו ותדע דהא רבא אית ליה טריפה חיה בפרק קמא דתמורה (דף יא: ושם) ומיהו נראה דהתם גרסינן רבה בר פוגתיה של רב חסדא ועוד דסברתיה הפוכה בפרק קמא דבכורות (דף ג. ושם):

בפני בית דין חייב. כגון דאחזו ביום שדנין על ראייתם דאי ראחזו בלילה בעי עדות כדמוכח בהחובל (ב"ק ד' צ: ושם) וכיון דבעי עדות בענין עדות שאתה יכול להזימה:

שור טריפה שהרג חייב. אע"ג דבשילהי פרק ד' וה' (שם דף מד:) פטרינן לרבי שמעון שור שנתכוין להרוג את זה והרג את זה מטעם דכמיתת בעלים כך מיתת השור לא דמי דהתם הטעם שזה לשניהם אבל הכא באדם שייך לפטור מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה ובשור לא שייך דאם החזמו עדים משלמים דמי שור טריפה לבעלים:

מגדף

וְאִי לָאו כֹּחוֹ הוּא, תֵּיזִיל לְתַחַת. אֶלָּא, כֹּחַ כָּחוּשׁ הוּא. תָּנוּ רַבָּנָן, הַכּוֹתֵהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בַּעֲשָׂרָה מַקָּלוֹת, וָמֵת, בֵּין בִּבֵת אַחַת, בֵּין בְּזֶה אַחַר זֶה, פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר, בְּזֶה אַחַר זֶה, הָאַחֲרוֹן חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁקִּיֵּרוּ אֶת מִיתָתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דְּרָשׁוּ, 'וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם'. רַבָּנָן סָבְרִי, 'כָּל נֶפֶשׁ', עַד דְּאִיכָּא כָּל נֶפֶשׁ. וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא סָבַר, 'כָּל נֶפֶשׁ', כָּל דְּהוּא נֶפֶשׁ. אָמַר רָבָא, הַכֹּל מוֹדִים בְּהוֹרֵג אֶת הַטְּרֵיפָה, שֶׁהוּא פָּטוּר. בְּגוֹסֵס בִּידֵי שָׁמַיִם, שֶׁהוּא חַיָּיב. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּגוֹסֵס בִּידֵי אָדָם, מַר מְרַמֵּי לֵיהּ לְטְרֵיפָה, וּמַר מְרַמֵּי לֵיהּ לְגוֹסֵס בִּידֵי שָׁמַיִם. מַאן דְּמְרַמֵּי לֵיהּ לְטְרֵיפָה, מַאי טַעֲמָא לָא מְרַמֵּי לֵיהּ לְגוֹסֵס בִּידֵי שָׁמַיִם, דְּגוֹסֵס בִּידֵי שָׁמַיִם, לָא אִיתְעֲבִיד בֵּיהּ מַעֲשֶׂה. וּמַאן דְּמְרַמֵּי לֵיהּ לְגוֹסֵס בִּידֵי שָׁמַיִם, מַאי טַעֲמָא לָא מְרַמֵּי לֵיהּ לְטְרֵיפָה, מְחַתְּכֵי סִימָנִים. הָא, לָא מְחַתְּכֵי סִימָנִים. תָּנֵי חִנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, 'וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם', לְהָבִיא הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵירוֹ וְאֵין בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, וּבָא אַחֵר וְהֵמִיתוֹ, שֶׁהוּא חַיָּיב. אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, פְּשִׁיטָא. אֶלָּא, יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, וּבָא אַחֵר וְהֵמִיתוֹ, שֶׁהוּא חַיָּיב. וְסָתָמָא כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא. אָמַר רָבָא, הַהוֹרֵג אֶת הַטְּרֵיפָה פָּטוּר, וּטְרֵיפָה שֶׁהָרַג בִּפְנֵי בֵית דִּין חַיָּיב, שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, פָּטוּר. בִּפְנֵי בֵית דִּין (מאי טַעֲמָא) חַיָּיב, דִּכְתִיב 'וּבְעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ'. שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, פָּטוּר, דִּכְתִיב 'וְהָיְתָה לָהּ עֵדוּת שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַזִּימָהּ, וְכָל עֵדוּת שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַזִּימָהּ, לֹא שְׁמָהּ עֵדוּת. וְאָמַר רָבָא, הָרוֹבֵעַ אֶת הַטְּרֵיפָה, חַיָּיב. בִּפְנֵי בֵית דִּין, חַיָּיב. שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, פָּטוּר. בִּפְנֵי בֵית דִּין חַיָּיב, דִּכְתִיב 'וּבְעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ'. שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, פָּטוּר, דִּכְתִיב 'וְהָיְתָה לָהּ עֵדוּת שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַזִּימָהּ'. הָא תּוֹ, לָמָּה לִי, הֵיינוּ הַךְ. הָרוֹבֵעַ אֶת הַטְּרֵיפָה, אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ. מֵהוּ דְּתֵימָא, לֵיהֱוֵי כְּמַאן דְּמִשַּׁמֵּשׁ מֵת וְלִיפְטַר, קָא מַשְׁמַע לָן דְּמִשּׁוּם הֲנָאָה הוּא, וְהָא אִית לֵיהּ הֲנָאָה, וְאָמַר רָבָא, עֲדִים שֶׁהֵעִידוּ בִּטְרֵיפָה וְהוּזְמוּ, אֵין נֶהֱרָגִין. עֲדֵי טְרֵיפָה שֶׁהוּזְמוּ, נֶהֱרָגִין. רַב אַשֵׁי אָמַר, אֲפִילּוּ עֲדֵי טְרֵיפָה שֶׁהוּזְמוּ, אֵין נֶהֱרָגִין, לְפִי שֶׁאֵינָן בְּזוֹמְמֵי זוֹמְמִין. וְאָמַר רָבָא, שׁוֹר טְרֵיפָה שֶׁהָרַג, חַיָּיב. וְשׁוֹר שֶׁל אָדָם טְרֵיפָה שֶׁהָרַג, פָּטוּר. מַאי טַעֲמָא, אָמַר קְרָא 'וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת', כָּל הֵיכָא דְּקָרֵינָא בֵּיהּ 'וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת', קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל'. כָּל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת', לָא קָרֵינַן בֵּיהּ 'וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל'. רַב אַשֵׁי אָמַר, אֲפִילּוּ שׁוֹר טְרֵיפָה נָמֵי שֶׁהָרַג, פָּטוּר. מַאי טַעֲמָא, כֵּיוָן דְּאִילּוּ בְּעָלִים הָווּ פְּטִירִי, שׁוֹר נָמֵי פָּטוּר: שִׁיפָּה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב וְכוּ': אָמַר רַב אֲחָא בַּר יַעֲקֹב, כְּשֶׁהִתְמִצָּא לוֹמַר לְדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, אֵרֶס נָחָשׁ, בֵּין שֶׁיָּצָא הוּא עוֹמֵד. לְפִיכָךְ מַכִּישׁ בְּסַייף, וְנָחָשׁ פָּטוּר. לְדִבְרֵי חֲכָמִים, אֵרֶס נָחָשׁ, מֵעַצְמוֹ הוּא מֵקִיא. לְפִיכָךְ נָחָשׁ בְּסִקִילָה, וְהַמַּכִּישׁ פָּטוּר: **מִשְׁנָה** הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵירוֹ, בֵּין בְּאֶבֶן בֵּין בְּא�ֻגָּרוֹף, וְאָמְדוּהוּ לְמִיתָה, וְהִיקֵּל מִמָּה שֶׁהָיָה, וּלְאַחַר מִכָּאן הִכְבִּיד וָמֵת, חַיָּיב. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, פָּטוּר, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר: **גְּמָרָא** תָּנוּ רַבָּנָן, אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי נְחֶמְיָה, 'אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל

מגדף הוראת שעה היתה. איבא למאן דאמר לקמן (דף פ) מקושש נמי הוראת שעה היתה:

לא היה יודע באיזו מיתה. ואע"ג דמיתה סתם חנק היא מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודה זרה דבסקילה דמחלל שבת בפרהסיא כפופר בעיקר דכופר במעשה בראשית:

בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיב תרי אומדני כר. ולאו לפוטרו ממיתה איצטריך בדקאמרינן לעיל וכי ס"ד שזה מהלך וזה נהרג אלא אתא קרא לאשמועינן דמשלם ריפוי ושבת ואע"ג דדיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה (לעיל דף לב.) דסלקא דעתך בין דאמדוהו למיתה פטור דהא משמיא הוא דרחימו עליה ומיהו קשה הא דקאמרינן לעיל ורבנן האי ונקה המכה מאי דרשי ביה הא בין רבנן ור' נחמיה אית להו תרי אומדני וכי היכי דמוקי לה ר' נחמיה לתרי אומדני דידיה מוקמי ליה נמי רבנן לתרי אומדני דידהו לאמדוהו לחיים ומת דמשמע הכא דלרבנן בעי קרא ויש לומר דקשיא ליה משום דנקה המכה אאם יקום כתיב דאיירי באמדוהו למיתה וחיה:

וחד אמדוהו לחיים ומת. פירש בקונטרס דבשניהם משלם ממון וקצת קשה אמדוהו לחיים ומת ליהוי כחייבי מיתות שונגין דפטורין דהא דפטור במיתה לא מן הדין אלא משום דיצא בתיבת דין זכאי:

א"נ

1 **גמ'** על **משענתו**. מתרגמינן על בורייה שנתרפא לגמרי ונשען על בחו: **וכי תעלה** 1
2 **על דעתך**. למה לי למימר ונקה המכה ממיתה: **אלא זה שאמדוהו**. מתחילה 2
3 למיתה ובא הכתוב ללמדך שאם יקום מן המשכב והתהלך בחוץ ואמדוהו 3
4 למשענת חיים ונקה המכה ואפ' מת לאחר מכן שחזר והכביד: **ורבנן האי ונקה** 4
5 **המכה מלמד שחובשין אותו**. אם אמדוהו 5

1 עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנָקָה הַמַּכֶּה, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזֶּה 1
2 מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וְזֶה נֶהֱרָג. אֶלָּא, זֶה שֶׁאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, 2
3 וְהֵקֵל מַמָּה שֶׁהָיָה, וּלְאַחַר כָּךְ הִכְבִּיד וָמַת, שֶׁהוּא 3
4 פָּטוּר. וְרַבָּנָן, הַאי 'וְנָקָה הַמַּכֶּה' מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ. מְלַמֵּד 4
5 שֶׁחוֹבְשִׁין אוֹתוֹ. וְרַבִּי נְחֶמְיָה, חֲבִישָׁה מָנָא לֵיהּ. יָלִיף 5
6 מְמְקוֹשֵׁשׁ. וְרַבָּנָן נַמִּי, לֵילְפֵי מִמְּקוֹשֵׁשׁ. מְקוֹשֵׁשׁ, בַּר 6
7 קְטָלָא הוּא, וּמֹשֶׁה לָא הֲוָה יָדַע קְטָלָה בְּמַאי. לְאַפּוֹקֵי 7
8 הַאי, דְּלָא יָדְעִינַן אִי בַּר קְטָלָא הוּא אִי לָאו בַּר קְטָלָא 8
9 הוּא. וְרַבִּי נְחֶמְיָה, יָלִיף מִמְּגַדֵּף, דְּלָא הֲוָה יָדַע אִי 9
10 בַּר קְטָלָא הוּא, וְחַבְשׁוּהוּ. וְרַבָּנָן, מְגַדֵּף הוֹרָאַת שָׁעָה 10
11 הָיְתָה. כִּדְתַנְיָא, יוֹדֵעַ הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ שֶׁהַמְקוֹשֵׁשׁ 11
12 בְּמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת', אֶלָּא לֹא הָיָה 12
13 יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ מִיתָה נֶהֱרָג, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי לֹא פֹרַשׁ' וְגוֹ'. 13
14 אֲבָל מְגַדֵּף, לֹא נֶאֱמַר בּוֹ אֶלָּא לִפְרֹשׁ לָהֶם עַל פִּי ה', 14
15 שֶׁלֹּא הָיָה מֹשֶׁה יוֹדֵעַ אִם הוּא בֶּן מִיתָה כָּל עִיקָּר, 15
16 אִם לָאו. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי נְחֶמְיָה, הַיְינוּ דִּכְתִיבִי תְּרֵי 16
17 אוּמְדָנֵי. חַד, אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְחָיָה. וְחַד, אֲמָדוּהוּ 17
18 לְמִיתָה, וְהֵקֵל מַמָּה שֶׁהָיָה. אֶלָּא לְרַבָּנָן, תְּרֵי אוּמְדָנֵי לָמָּה לִי. חַד, אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְחָיָה, 18
19 וְחַד, אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמַת. וְרַבִּי נְחֶמְיָה, אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמַת, לֹא צָרִיךְ קְרָא, שֶׁהֲרֵי יָצָא 19
20 מִבֵּית דִּין זַכַּאי. תָּנוּ רַבָּנָן, הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵירוֹ וְאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְחָיָה, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. אֲמָדוּהוּ 20
21 לְמִיתָה, וְהֵקֵל מַמָּה שֶׁהָיָה, אוֹמְדִין אוֹתוֹ אוֹמֶד שֶׁנִּי לְמָמוֹן. וְאִם לְאַחַר כֵּן הִכְבִּיד וָמַת, 21
22 הֲלֵי אַחַר אוֹמֶד הָאֶמְצָעִי, דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין אוֹמֶד אַחַר אוֹמֵד. תָּנְיָא 22
23 אִידָךְ, אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְחַיִּים. לְחַיִּים, אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְמִיתָה. אֲמָדוּהוּ 23
24 לְמִיתָה, וְהֵקֵל מַמָּה שֶׁהָיָה, אוֹמְדִין אוֹתוֹ אוֹמֶד שֶׁנִּי לְמָמוֹן, וְאִם לְאַחַר כֵּן הִכְבִּיד וָמַת, 24
25 מְשַׁלֵּם נֵזֶק וָצַעַר לַיּוֹרְשִׁים. מֵאֵימָתַי מְשַׁלֵּם, מִשְּׁעָה שֶׁהִכָּהוּ, וְסִתְמָא כְּרַבִּי נְחֶמְיָה: **משנה** 25
26 נְתָפְּסוּ לְהָרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לַעֲוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לְנָפָלִים וְהָרַג 26
27 אֶת בֶּן קַיָּמָא, פָּטוּר. נְתָפְּסוּ לְהָמִית עַל פִּי עֵדִים, וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִיתוֹ עַל פִּי עֵדִים, 27
28 וְהֶלְבָּלָה לָהּ עַל לִבּוֹ, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לַהֲמִיתוֹ עַל לִבּוֹ, וָמַת, פָּטוּר. נְתָפְּסוּ לְהַכְּסוֹתוֹ עַל לִבּוֹ, 28

והיה

דהא דהדר חיי חס רחמנא עליה להכי אתא ולא ימות בכולמר והכה איש וגו' ולא ימות בכמה שאמדוהו אלא נפל למשכב שבתו יתן ממון ולא מיתה או אם יקום והתהלך בחוץ לאחר שאמדוהו למיתה ונקה המכה אפילו חזר והכביד ומת: **אלא לרבנן**. דאמרי לחבישה אתא תרי אומדני למה לי לכתוב ולא ימות ונפל למשכב ונקה המכה שבתו יתן ושמעינן מינה אמדוהו למיתה וחיה ממון יתן ולא מיתה ומונקה המכה יתירא דשמעינן דכשיבורר לנו שלא ימות הוא ונקה המכה מכלל דעד השתא חבוש הוא: **חד אמדוהו למיתה וחיה וחד אמדוהו לחיים ומת**. ואיפכא דרש להו ולא ימות דרשי ליה לאמדוהו לחיים ומת והכי משמע ולא ימות אם אמדוהו תחלה שלא ימות אפ' מת לאחר מכאן שבתו יתן ורפא יתפ יתן האומד שאמדוהו למיתה חליו עולה ושבתו ורפואתו שכך היו אומדין אותו כשהיה נאמד לחיים ואם אמדוהו למיתה ואח"כ יקום והתהלך בחוץ שלא מת שבתו יתן אבל אמדוהו מתחילה למיתה ויצא מב"ד חייב וסוף דבר מת אע"פ שהקל באמצע לא פטריה רחמנא: **שהרי יצא מב"ד זכאי**. והא נפקא לן מצדיק אל תהרוג בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לג:) מנין ליוצא מב"ד זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה שאין מחזירין אותו שנאמר וצדיק אל תהרוג: **פוטרין אותו**. ממיתה ונותן חמשה דברים: **אומד שני לממון**. כמה ראוי לשבר מחולי זה ולכמה יעלה שבתו ורפואתו: **אומד האמצעי**. היינו אומד שני: **אין אומד אחר אומד**. לחשב ביוצא מב"ד זכאי ולהפטר אם לאחר מכאן הכביד ומת אלא בתר מעשה דהשתא אזלינן דהואיל והכביד ומת חייב המכה מיתה: **אמדוהו למיתה אומדין אותו לחיים**. אם ראינו שהקל ולא אמרינן הואיל ויצא מב"ד חייב הרי זה יהרג: **לחיים אין אומדין אותו למיתה**. לומר טעינו באומד ראשון ולחייבו לזה שהרי יצא מב"ד זכאי ואמרינן מחמת חולי אחר שבא עליו הכבידה המכה: **נותן נזק וצער ליורשין**. והוא הדין לרפוי ושבת ובשת בתר אומד האמצעי אזלינן ולבולהו אמדוהו אלא לאו אורחיה דתנא למחשב ברובלא: **אימתי משלם**. [כלומר] מאיזו שעה אומדין אותו בשהקל: **משעה שהכהו**. אומדין כמה היה יפה קודם הכאה וכמה היה יפה אחר הכאה לא אמרינן הואיל ועד השתא לא אמדינן [ליה] אלא למיתה והשתא הוא דאמרינן ליה לממון נאמדיה בדקאי השתא ואחר הוקל ומפסדינן ליה לניזק: **וסתמא כרבי נחמיה**. והך סתמא כרבי נחמיה מוכחא דפטר ליה ממיתה אף על פי שהכביד ומת: **מתני' נתפסין להריגה את הבהמה**. היה עומד אדם אצל בהמה ונתפסין להרוג בהמה והרג אדם פטור משום דכי אתרו ביה התראת ספק הוא אף על פי שקבל עליו התראה שאומר להם יודע אני שהוא בן ברית ועומד בתוך מגן כך אני עושה שאם אהרגנו אני אתחייב מיתה פטור דשמא לא יהרגנו: **אנשים לא מיחייב**. דכמו דקטיל דמו:

והיה

רש"י

והיה בה כדי להמית על לבו. האבן הזאת אם תכה על לב ראויה להרוג אבל על המתנים אין בה כדי להמית פטור דתרתי בעינן שיהא מתכוין למכת מיתה ושיכוון מכת מיתה דאם לא נתכוין למכת מיתה התראת ספק היא דהתרו בו אל תזרוק דשמא תלך על לבו: **גמ' אי ניטי אפיפא.** דקאמר ת"ק נתכוון להכות את הגדול והלכתה לה על הקטן ומת חייב אלמא נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב: **ר"ש פוטר מיבעי ליה.** דהא בהדיא קאמר לה ת"ק ולמה ליה לר' שמעון למהדר פרושא ומאי אפילו: **הא נתכוון להרוג את זה.** והתרו בו עליו דהתראת ודאי הוא והרג את זה חייב דאיכא התראה על בן ברית והרי מתכוון לבן ברית והרגו ור"ש אומר וכו' ודאי דשביק רבי שמעון לסיפא בהדיא ומהדר אדוקיא דרישא דלא תימא ר"ש פוטר אבולהו ואפילו נתכוון על מתניו והלכתה לו על לבו: **אמר לחד מינייהו.** קא מיכוונא ולא איכפת להי מינייהו: **מאי.** לר"ש מקרי ליה מיתכוון לו ומיחייב אז דילמא בין דאי אזלא אאידך ושבק' ליה להאי הוה נמי ניחא ליה לאו מתכוון הוא: **אי נמי.** להכות את הגוף הזה אבל בסבור הוא שהוא האובן ונמצא שמעון מי אמרינן כיון דלהאי גופא איתכוון מתכוון הוא לו או דילמא כיון דלהאי גברא לא איכוין פטר ליה ר' שמעון: **עד שיאמר לפלוני אני מתכוין.** ואותו פלוני הרג וכי אמר לחד מינייהו לא ייהוי אותו וכן בסבור ראובן ונמצא שמעון לא זהו פלוני שנתכוון לו: **וארב לו.** קרא יתירא הוא נכתוב בי יהיה איש שונא לרעהו וקם עליו: **ורבנן.** דפליגי עליה דרבי שמעון מאי דרשי ביה: **אמרי דבי רבי יאי פרט לזורק אבן לנו.** לתוך חבורה של בני אדם גרם וישראלים אבל נתכוון לישראל זה והרג את חבירו לא אתא קרא למעוטו: **תיפוק ליה וכו'.** ולמה לי קרא: **אי נמי פלגא ופלגא.** למה לי קרא למפטריה הא כיון דמעי למימר לגרים קא מתכווינא אית לך למפרטיה משום דספק נפשות להקל מוהצילו העדה (יומא ד' פה:): **לא צריכא וכו'.** ואשמעינן קרא דפטור משום דהוה ליה גוי קבוע ביניהם ולפניו מהאי קרא דכל קבוע לא פחות מלהיות נדון כמחצה על מחצה והוי ספק נפשות להקל ומדכא נפקא לן בכל דוכתי דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והא ליכא למילף מיניה כרויבא דמי דדמא מהיכא תיתי לן דילמא האי דפטר ליה להאי משום דספק נפשות להקל ולא משום דחשבי' ליה ברובא אבל מחצה על מחצה ילפינן מיניה דאי לאו במחצה על מחצה דמי לא הוה ליה ספק נפשות להקל ואמאי פטור הא רובא דישראל ניתנו ורבנן אית להו נתכוון לזה והרג את זה חייב: **במצות שבמיתה הכתוב מדבר.** שהיה מתכוון להרוג את חבירו: **כדכתיב ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש.** ואי לא נתכוון להרוג היאך מקטיל וכי איתכוון מיהא חייב אף על גב דלא נתכוון אלא לחבירו דהא כתיב וכי ינצו אנשים וגו': **ממון.** דמי האשה יתן ליורשיה:

נתינה

א"נ פלגא ופלגא כו'. תימה אליבא דמאן קא מסיק הכי אי אליבא דמאן דאמר (מכות דף טו:) התראת ספק לאו שמה התראה בלאו טעמא דספק נפשות להקל פטרינן ליה מטעמא דלאו שמה התראה אפילו סבירא לן דספיקא להחמיר ואי אליבא דמ"ד התראת ספק שמה התראה היכי פטרינן ליה הבא אם נמצא שישראל הרג הא מחייבינן ליה בהכה את זה וחזר והכה את זה ואף על גב דספק הוה ובבותר שאמרו לו אל תותיר וי"ל דשאני התם שיודע בברור שיבא לידי ודאי איסור אם יותיר או אם יכה שניהם משום הכי שמה התראה אבל הכא בזורק אבן לגו אינו יודע שיבא לידי ודאי איסור שאינו יודע את מי יכה:

וכו' קבוע במחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא לן בכל דוכתי כדאיתא פ"ק דכתובות (ד' טו. ושם) ותימה ר"ש דלית ליה הך דרשה מנא ליה ואין לומר משום דמסקינן ר"ש כרבי דילף נתינה נתינה ואייתר ליה וארב לו לכל קבוע דאבתי לתנא דבי חזקיה אליבא דר"ש קשה מנא ליה כל קבוע ועוד כיון דפטר ר"ש אפילו בבולם שישראלים עד שיאמר לפלוני אני מתכוין לא שייך למירדשיה כלל וי"ל דיש לפרש לר"ש בתשעה ישראלים וחד גוי ואמר לאותו שעומד שם אני מתכוין דמפטר מטעם כל קבוע מוארב לו וכי האי גוונא אם בולם ישראלים חייב: (תה הדבור שייך לקמן ע"ב)

ומפקא מדדכון. תימה דבפרק אלו נערות (כתובות דף לה: ושם) ד"ה מעיקרא דפליגי רבי יוחנן ורישׁ לקיש בחייבי מיתות שוגגין אי פטורין מן התשלומין אי לא ופריך מי איכא למ"ד חייבין והתנא דבי חזקיה וכו' ומתוך קושיא זו מוקי פלוגתא בחייבי מלקות שוגגין ומאי קושיא הא איכא הבא תנאי דלית ליה תנא דבי חזקיה וי"ל דהא דפליגי עליו לאו משום דלית להו היקישא לענין ממון אחר דבהדי מיתה כגון זרק חץ בשבת מתחלת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו דאמר התם באלו נערות (דף לא.) דפטור או לדמי ולדות בהדהי מיתה דאשה אבל לענין ממון הא בהדהי דוקא פליגי משום דגלי רחמנא ונתתה נפש וגו' ממון ומיהו קשה דבריש הנתפקין לקמן (דף פה:) משמע דאיכא תנאי דלית להו היקישא כלל דקאמר הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה אלא למאן דלית ליה היקישא למה לי וי"ל דהיינו תנא דבריית' דרבי חנא מדרהוא דפרק ד' וה' (ב"ק דף מב. ושם) דדריש אנשים כי נתבוננו זה לזה אע"פ שיש אסון באשה יענשו אלמא לית ליה ומ"מ בבתובות חשיב בריית' דחזקיה עיקר טפי משום דחזקיה בריה דר' חייא ושונה בריית' של אביו כדאמרינן כל בריית' דלא מיתניא בי רבי חייא וכו' וע"ל דבבתובות (דף לה. ושם) פריך לר' יוחנן דקים ליה דאית ליה בריית' דחזקיה דלעיל בהדהוא פרקא (דף לב:) תנא התם הבא על אחותו יש לה קנס ופריך ממתניתין דאלו הן הלוקין הבא על אחותו וקי"ל דאינו לוקה ומשלם ומשני ר' יוחנן בדלא אתרו ביה וקתני סיפא בא על בתו אין לה קנס מפני שמיתתו מיתת ב"ד והא דלא מותיב מדרבי יוחנן גופיה לפי שצריך להקשות מתוך הדיוק ומקשה בפשיטות הלשון מברייתא דחזקיה וא"ת ובין דתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומדרבנן ונתתה נפש וגו' במאי מוקי ליה לא בממון ולא במיתה דאתרוייהו מיפטר מתכוין להרוג את זה והרג את זה ודוחק לומר דלא מוקי קרא במתכוין להרוג את זה והרג את זה דהא פשיטא דבהכי איירי שמתכוין לחבירו דכתיב וכי ינצו אנשים וכתיב ואם אסון יהיה וגו' באשה ומהאי טעמא קשה לן לעיל לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ואי מיתוקם קרא בנתכוון לאותו עצמו שהרג מאי קשיא ליה וצריך לומר דודאי הש"ס לא דחיק כולי האי אבל חזקיה על כרחיה מוקי לה דבי ה"ק אם יהיה אסון כלומר דין אסון שנתכוון לאשה עצמה ונתתה נפש תחת נפש ממש והשתא סיפיה דקרא דין אסון ורישיה אסון ממש דלא יהיה אסון לאו בדין אסון איירי דבבל עניין שיש אסון פטור לחזקיה מממון אלא לא יהיה אסון כלל קאמר:

מכה

וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ, וְהָלְכָה לָהּ עַל מָתְנָיו, וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וָמֵת, פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל, וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן, וָמֵת, פָּטוּר. וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל, וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן, וָמֵת, פָּטוּר. אֲבָל נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת עַל מָתְנָיו, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ, וָמֵת, חַיָּב. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל, וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן, וָמֵת, חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִילּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, פָּטוּר: **גמ'** **רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַהֲנֵיהּ.** אִילֵימָא אַסֵּיפָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, מִיבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא אַרֵישָׁא, נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לְנָפְלִים וְהָרַג אֶת בֶּן קַיָּימָא, פָּטוּר. הָא, נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִילּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, פָּטוּר. פְּשִׁיטָא, קָאֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וְאָמַר אֲנָא לְרְאוּבֵן קָא מְכַוַּונָא, לִשְׁמְעוֹן לָא קָא מְכַוַּונָא, הַיְינוּ פְּלוּגְתַּייהוּ. אָמַר לְחַד מִינַּייהוּ, מַאי. אִי נָמֵי, כְּסָבוּר רְאוּבֵן וְנִמְצָא שִׁמְעוֹן, מַאי. תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁיֹּאמַר לְפְלוֹנִי אֲנִי מִתְכַּוֵּון. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר קְרָא 'וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו', עַד שֶׁיְּהֵא בֵּינָן לוֹ. וְרַבָּנַן אָמְרִי דִּבְרֵי רַבִּי יַאי, פָּרֵט לְזוֹרֵק לְגוֹ לָנוּ. הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא דְּאֵיכָּא תִּשְׁעָה כּוּתִים וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶן, תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרֹבָא כּוּתִים נִינְהוּ. אִי נָמֵי פַּלְגָא וּפַלְגָא, סָפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל. לָא צְרִיכָא, דְּאֵיכָּא תִּשְׁעָה יִשְׂרָאֵל וְכוּתִי אֶחָד בֵּינֵיהֶן, דְּהָווֹ לֵיהּ כּוּתִי, קָבוּעַ, וְכָל קָבוּעַ, כְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דָּמֵי. בְּשִׁלְמָא לְרַבָּנַן, דְּאָמְרִי נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, חַיָּב, דִּכְתִיב 'וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה', וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמִצּוּת שֶׁבְּמִיתָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, דִּכְתִיב 'אִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נַפְשׁוֹ'. אֶלָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הַאי 'וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ', מַאי עֲבֵיד לֵיהּ. מָמוֹן, וּכְדְרַבִּי, דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר 'וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ', מָמוֹן. אַתָּה אוֹמֵר מָמוֹן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נֶפֶשׁ מַמָּשׁ. נֶאֱמַרָה 'נְתִינָה' לְמַטָּה, וְנֶאֱמְרָה 'נְתִינָה'

מכה אדם ומכה בהמה. תימה דבריש פ' הנתנקין (לקמן פד:) מוקי לההיא קרא במכה אביו ומה שייך בו לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה ויש לומר דהיקישא לאו מההוא קרא נפקא אלא מקרא דלעיל מיניה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכתיב בתריה מכה נפש בהמה ישלמנה דהדהוא ברוצח כתיב כדאיתא בפ' יוצא דופן (נדה דף מד: ושם) ואע"ג דלפי גירסא אחת דבריש החובל (ב"ק דף פג:) משמע דהדהוא קרא בחובל בחבירו אייריי ליתא לההיא גירסא בדפרישית שם ומיהו בפרק הנתנקין (לקמן ד' פד:) משמע דמקרא דמיתוקם במכה אביו הוי היקישא דחנא דבי חזקיה ועד משמע בפרק אלו נערות (כתובות ד' לה: ושם) דמכה אדם הוי היקישא דקאמר ולתנא דבי חזקיה מנאי דבחול כתיב דילמא בשבת כתיב דבמכה בהמה גופיה איכא לפלוגי ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמהדהוא קרא הוי היקישא ורצ"ל דאף על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ומת היינו משום דצריכינן למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה באם אינו עניין מנפש בהמה מיתוקם מכה אדם ברוצח אע"ג דלא כתיב ביה ומת ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיז דם לאביו ורצ"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מדכתיב הכאה סתם ולא כתיב ומת ובמכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולצדדין מיירי לענין חבירו במיתה ולענין אביו בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו איירי קרא גמרינן שפיר ממכה בהמה:

בין שוגג למזיד. בשלשה ענייני ממון איירי תנא דבי חזקיה דבין שוגג למזיד מיירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין משום דלא חלקת דאהבי מייתי לה בסוף המניח (ב"ק דף לה. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לה.) ולענין זה ל"ש אית להו היקישא דבי חזקיה דכתיבה באלו נערות (שם) דפריך ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' אבל בין מתבוין לשאין מתבוין לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמשוגג נפקא וק"ו הוא אלא לפטור מדמי הנהרג ולאפוקי מדרבי דדריש בנתכוין להרוג את זה והרג את זה ונתתה נפש ממון והשתא קמ"ל תנא דבי חזקיה דכמו נתכוין להרוג את זה והרג את שמתכוין מיתה ה"נ שאין מתכוין דאהבי מייתי לה בשמעתין ובין דרך ירידה אתא לאשמועינן דכמו דרך עלייה דלא נתנה שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיניה ממונא ולפטורייה הבי נמי דרך ירידה אע"ג דנתנה שגגתן לכפרה ולפטור מזיד נמי איצטריך ויש טוענין לומר להפך לפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אבל באלו נערות מוכחא סוגיא כמו שפירשתי בשמעתין דלא יהיה אסון: **בשור** שלא נגמר דינו כו'. והשתא לרבנן כולן פטורין משום דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו ור' יהודה סבר כונסין אותן לביפה והקשה ר' יצחק ב"ר מרדכי דבפרק התערובות (מנחות ד' ע: ושם) תנן כל הזבחים שנתערבו בהן שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולן והשתא מה התם דרובא דהיתירא ופסיקא דקדשים אמר ימותו כולן הכא דרובא דאיסורא ודהדיוט לא כ"ש ונראה לו דרגסינן כמו שכתוב בספר ישן אחד בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים מעליא עסקינן והשיב לו ר"ת דקתני במתניתין כולן פטורין משמע שהאחרים בני חיובא ואע"ג דברישא דשמעתא קאמר מאי אחרים אילימא אחרים כשרים פשיטא ולא פריך פטורין פטור מבעי ליה כיון דמצי למיפרך מגופה לא חש למידק ועוד דריש לקיש אדר' אבהו קאי דמשני הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים עסקינן ועלה קאי ריש לקיש ומשני באדם כולי עלמא לא פליגי דפטיריי וכו' משמע דבהדוה עניינא דאוקמא ר' אבהו באדם מוקי ריש לקיש בשור לבך נראה כגרסת הספרים אבל נתערב בשוורים מעליא אפי' בנגמר דינו היה אומר ר"ל ניבבשינהו דינייהו וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשלהי ע"ז (דף עד.) דמשמע דשור הנסקל אסור במשהו מיירי בשנסקל דליכא למימר ניבבשינהו ותדע דלא קתני שנגמר דינו ומתניתין דובחים דקתני יתמתו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה וגזירה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ומסקי מן הקבוע

נִתְּנָה לְמַעְלָה. גבי לא יהיה אסון ונתן בפלילים (שמות כא) דמי ולדות: **והא דתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ורבנן.** דרבנן מחייבי ליה מיתה לנתבוין להרוג את זה והרג את זה ורבי מחייב ליה ממון ואילו לתנא דבי חזקיה לא מחייב ממון ולא מיתה: **מכה אדם ומכה בהמה.** לכך הוקשו בהאי קרא מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת ומשמע בבהמה חייב ממון ובאדם פטור מממון דכתיב בהמה ישלמנה ולא אדם וחקיש לך הכתוב פטור תשלומין של אדם לחיוב תשלומין של בהמה מה להלן לא חלקת בין מתכוין לקמן מפרש ואזיל מאי היא: **דרך עלייה.** לא שייך למתני גבי בהמה אלא משום דבאדם אשכחן ביה חילוק בהורג בשוגג דרך ירידה חייב גלות אבל דרך עלייה בהרימו את ידו פטור מגלות דכתיב (במדבר לה) ויפל עליו וימת דרך נפילה בעינן: **לפטרו ממון.** כלומר לא חלקת בו שום צד להפטר מן תשלומין אלא בכל צדדין הוא דמחייב דרבינן כל נזקין בב"ק (דף כו:) מפצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון ומכה בהמה נזק הוא: **אף מכה אדם.** אין דין פטור תשלומין הכתוב בו חלוק לשום צד שיתחייב ממון אלא כל שעה פטור מממון בין בשוגג ואין נתבון דפטור ממיתה בין במזיד ונתבון דחייב מיתה: **אלא לפטרו.** אלמא פטור מממון לתנא דבי חזקיה ומיהו נמי שמע מינה דפטר ליה מדאצטריך למפטריה מתשלומין כדמפרש ואזיל ואי בר קטלא מי אצטריך למפטר: **מתני' שנתערב באחרים.** בגמרא מפרש הנך אחרים מאן ניינהו: **כונסין אותן לביפה.** ושם מאכילין אותן שעורים עד שתבקע בריסן כדתני לקמן בפירקין (דף פא.): **נידונין בקולה.** מאחר שנתערבו ואי אתה מכיר מי המחויב את החמורה ומי המחויב את הקלה אי אתה רשאי להחמיר עליו למושכו למיתה חמורה שלא נתחייב בה אלא ידונו בקלה שישנה בכלל החמורה: **הנסקלין בנשרפין.** אע"ג דרובא דהני נשרפין דנקטינן נסקלין בנשרפין משמע הך נסקל שנתערב בנשרפין טובא אפילו הכי לר' שמעון ידונו כולן בסקילה מפני שהשריפה חמורה: **לא נתנה למנוף ולעובד עבודה זרה.** שפושטין ידן בעיקר: **לא ניתנה לבת כהן שונה.** שעבירתה חמורה שמחללת את אביה כדאמר בארבע מיתות (לעיל דף נב.) שנוהגין בו חול: **בסייף.** שחנק חמור: **וחכמים אוסרים בחנק.** שסייף חמור וטעמא מפרש בארבע מיתות: **גמ' אלא בפניו.** כיון דאין מכירין אותו לא הויא בפניו: **וכיון דיוצא הוא.** שהרי קבלו העדיות ונשאו ונתנו בדבר: **דפטירי.** הואיל ואיכא חד דלא נגמר דינו אין לך ראיה לזכות גדולה מזו ורחמנא אמר והצילו העדה (במדבר לה):

נִתְּנָה לְמַעְלָה, מַה לְּהַלָּן, מְמוֹן, אַף כָּאן, מָמוֹן.
אָמַר רָבָא, הָאי דְּתָנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה, מִפְּקָא מִדְּרַבִּי,
וּמַפְקָא מִדְּרַבָּנָן. דְּתָנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה, מַכֵּה אָדָם
וּמַכֵּה בְהֵמָה, מַה מַּכַּת בְּהֵמָה, לֹא חִלַּקְתָּ בָּהּ בֵּין
שׁוֹגֵג לְמֵזִיד, בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ
יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּה, לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן, אֶלָּא לְחַיְּבוֹ מָמוֹן.
אַף מַכַּת אָדָם, לֹא תַּחֲלוֹק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד,
בֵּין מִתְכַּוֵּין לְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין, בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ
עֲלִיָּה, לְחַיְּבוֹ מָמוֹן, אֶלָּא לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן. מַאי, שֶׁאֵין
מִתְכַּוֵּין? אִילֵימָא, שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין כְּלָל, הֵיינוּ שׁוֹגֵג. אֶלָּא
פְּשִׁיטָא, שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין לְזֶה אֶלָּא לָזֶה, וְקָתָנֵי לְחַיְּבוֹ
מָמוֹן, אֶלָּא לְפוֹטְרוֹ מָמוֹן. וְאִי בַּר קְטָלָא הוּא, מַאי
אִיצְטְרִיךְ לְמִיפְטְרֵיהּ מָמוֹן. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ, לָאו
בַּר קְטָלָא הוּא וְלָאו בַּר מְמוֹנָא הוּא: **מִשְׁנָה** רוֹצֵחַ
שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים, כּוֹלֵן פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,
כּוֹנְסִין אוֹתָן לַבִּיפָה. כָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה
בָּזֶה, נִידוֹנִין בְּקַלָּה. הַנִּסְקָלִין בְּנִשְׂרָפִין, רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר, נִידוֹנִין בִּסְקִילָה, שֶׁהַשְּׂרֵיפָה חֲמוּרָה. וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים, נִידוֹנִין בִּשְׂרֵיפָה, שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה. אָמַר
לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵימִיל לֹא הָיְתָה שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה,
לֹא נִתְּנָה לְבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה. אָמְרוּ לוֹ, אֵימִיל לֹא
הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְמַנְּדָּף וּלְעוֹבֵד
עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. הַגֵּרְגִּין, בַּנַּחֲנָק, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר
בְּסַיִף, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶנֶק: **גְּמָרָא** מַאן ׳אֲחֵרִים׳,
אִילֵימָא ׳אֲחֵרִים׳, כְּשֵׁרִים, פְּשִׁיטָא. וְתוּ, בְּהָא לֵימָא
רַבִּי יְהוּדָה, כּוֹנְסִין אוֹתָן לַבִּיפָה. (סימן בשר"ק)
אֶמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אֲמַר שְׁמוּאֵל, הָכָא בְּרוֹצֵחַ שְׁלֹא
נִגְמַר דִּינוֹ, שֶׁנִּתְעָרֵב בְּרוֹצְחִים אֲחֵרִים שֶׁנִּגְמַר דִּינָן,
עָסְקִינַן. רַבָּנַן סָבְרִי, אֵין גּוֹמְרִין דִּינוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא
בְּפָנָיו, הִלְכָּךְ כּוֹלָן פְּטוּרִין. וְרַבִּי יְהוּדָה, מִיפְטְרִינְהוּ
לְגַמְרֵי נַמִּי לֹא, בֵּיוָן דְּרוֹצְחִין נִינְהוּ. הִלְכָּךְ כּוֹנְסִין
אוֹתָן לַבִּיפָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, בְּאָדָם, דְּכוּלֵּי עָלְמָא
לָא פְּלִיגִי דְּפָטְרִי. אֲבָל הָכָא, בְּשׁוֹר שֶׁלֹּא נִגְמַר
דִּינוֹ, שֶׁנִּתְעָרֵב בְּשׁוֹרִים אֲחֵרִים שֶׁנִּגְמַר דִּינָן, קָמִיפַּלְגִי.
רַבָּנַן סָבְרִי, כְּמִיתַת בְּעָלִים דָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר, וְאֵין
גּוֹמְרִין דִּינוֹ שֶׁל שׁוֹר אֶלָּא בְּפָנָיו, הִלְכָּךְ כּוֹלָן פְּטוּרִין.
וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר, כּוֹנְסִין אוֹתָן לַבִּיפָה. אָמַר רָבָא,

אי הכי הא דתני עלה וכו'. בין לריש לקיש בין לשמואל קא מותיב אי הכי דהני אחרים דמתני' דרוצחים קאמר והאי רוצח שנתערב בהורג ולבסוף נתערב קאמר הא דתני עלה בברייתא הכי רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין אמר רבי יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן כולן פטורין מאי אפילו דקאמר ר' יוסי: **אלא אמר רבא.** בשלא הוכר לבית דין קאמר כגון שנים עומדין ויצא חץ מביניהם ואין יודעין אי זה מהן זרקו שניהם פטורין אמר רבי יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהם שהכל יודעין שהוא חסיד ולא זרקו לא מחייבינן כולן לאידך משום האי חזקה ובהא אפילו רבי יהודה מודה ורבי יהודה דאמר כונסין אותן לכיפה לא עלה קאי אלא הכי קאמר ת"ק וחסורי מחסרא מתני' והכי קתני ושור שנגמר דינו וכו' סוקלין אותו דהא על ברחיך כולהו אסירי בהנאה ואין הפסד לבעלים בסקילה הלכך סוקלין אותם כדי שתתקיים מצות סקילה במהויב בה: **כונסין אותן לכיפה.** שא"צ לסוקלן שלא להטריח ב"ד אלא כונסין אותן בחדר והם מתים ברעב: **והתניא.** בניחותא: **וולדה מותר.** לקמן מפרש לה: **וולדה אסור.** דעובר ירך אמו הוא וגם הוא נאסר בגמר דין אמו: **והאמר רבא** ולד **הנוגחת אסור.** בהקרבה כגון שנגחה על פי עד אחד או על פי הבעלים דמתסרא לגבוה ולא להדיוט הלכך על ברחיך שמעינן מדרבא דהיכא דאית עדים אסור אף להדיוט וצריך לגמור דין שניהם והא ליכא למימר טעמא דת"ק דתני וולדה מותר משום דלא נגמר דינו עמה דאי בשלא בא לב"ד מאי איריא וולדה אפילו אמו נמי אם לא נגמר דינה לא מיתסרא וכי איצטריך תנא למיתני מותר הכי אשמעינן דאין זקוק להבעיה לב"ד קאמר ותיובתא דרבא: **אימא אם עד שלא נגמר דינה עיברה וילדה.** דהיינו בין נגיחה לגמר דין דלא הוה ולד לא בשעת נגיחה ולא בשעת גמר דין ולא נוצר מן האיסור דאבתי אימיה הות שריא וולדה מותר: **אם משנגמר דינה עיברה וילדה.** דנולד מן האיסור אסור אע"ג דלא הוה בשעת נגיחה ולא בשעת גמר דין: **הניחא למאן דאמר.** פלוגתא הוא בתמורה (דף לא.): **מאי איכא**

אי הכי, הייְנוּ דְקָתָנֵי עָלָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲפִילּוּ אֲבָא חַלַפְתָּא, בֵּינֵיהֶן. אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר, שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין, וְיָצָא חֵץ מִבֵּינֵיהֶם וְהָרַג, שֶׁנֵּיהֶם פְּטוּרִין. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲפִילּוּ אֲבָא חַלַפְתָּא בֵּינֵיהֶן. וְשׁוֹר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, שֶׁנִּתְעָרֵב בְּשָׁוְורִין אֲחֵרִים מֵעֲלָייָא, סוֹקְלִין אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכִיפָּה. וְהָתַנְיָא, פָּרָה שֶׁהֵמִיתָה וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה, אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה, וְוַלְדָּהּ מוּתָּר. אִם מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה, וְוַלְדָּהּ אָסוּר. נִתְעָרֵב בָּאֲחֵרִים, וַאֲחֵרִים בָּאֲחֵרִים, כּוֹנְסִין אוֹתָן לַכִּיפָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מְבִיאִין אוֹתָן לְבֵית דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתָן. אָמַר מַר, אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה, וְוַלְדָּהּ מוּתָּר, וְאַף עַל גַּב דְּכִי נָפְקָה, חַיָּת מֵעִבְּרָהּ. וְהָאָמַר רָבָא, וְלַד הַנּוֹגַחַת, אָסוּר, הָיָה וְוַלְדָּהּ נִגְחָה. וְלַד הַנִּרְבָּעַת, אָסוּר, הָיָה וְוַלְדָּהּ נִרְבָּעָה. אֵימָא, אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָהּ, עִיבְּרָה וְיָלְדָה, וְוַלְדָּהּ מוּתָּר. אִם מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינָהּ עִיבְּרָה וְיָלְדָה, וְוַלְדָּהּ אָסוּר. הַנִּיחָא לְמַאן דְּאָמַר, זֶה וָזֶה גּוֹרֵם, אָסוּר.

אלא

אלא אמר רבא שנים כו' ואפילו אבא חלפתא דלא תלינן ביה שהרג אבל בשוורים אותן שיש לתלות בהן שהרגו חייבין ומשום ובערת הרע מקרבך ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחיים ופי' דבולה ההיא שמעתא דמשמשע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהיא גבילה וגבילה אסורה באבילה מוכחת כן וסוגיא דפ"ב דקדושין (דף נז.) כל צפור טהורה לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו לרבות את השתוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני לא מצינו בעלי חיים אסורין פירוש שלא יהו מותרין בששחטן בר מאלו שעומדין והזקעו למצותן ולכך אין לאסור משולחת לומר דחל עליה איסורא לאחר שילוח לישחט ולאוסרה באבילה כדין שאר עופות טמאין דבתיבי בקרא ופריך (והאי קשיא דאיסורא מחיים פי' דמחיים אסור לשוחטן ולהקריבן לגבוה ומשני הכי מילי לגבוה אבל להיזוק ולהקריבן לגבוה דנינייהו דנינהו ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפין אם מן העדר דרועה מציל הבהמה ושרינן לה אע"ג דבעלי חיים חשיבי וכן ברוב עופות דורסין אוזיין ותרנגולין דמותרין והיכא דנתערב ברובא דחייבין דפטרינן אפילו נידוי ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו פטורין דמישתרו בהנאה קאמר אלא פטורין דלא אטרחוה בי דינא להורגם דכמיתת בעלים כך מיתת השור ועוד דלא ליתי לאיתלופי באדם דבאדם כולי עלמא לא פליגי דפטירי תדע דלרבי יהודה אמאי כונסין אותן לכיפה ועביד צער בעלי חיים ומקלקל חציריו וכיפתו אדרבה ליערפינהו בקופיץ וליקבריהו אלא ודאי אתי לאיתלופי באדם ועביד היכירא וכן לרבנן עבדו היכירא דפטרינן להו ולא חיישינן לתקלה אבל במתני' דנתחיים חיישינן לתקלה טפי דאיכא כמה ספק איסורין לפי שהן מוקדשין כגון רכב על גבי השור ובא חבירו ורכב (קדושין דף נה.) וסמיכה על גבי ראש גדי וטלה וחלב מוקדשין על גבי מכתו דשרי בשור הנסקל לפי שאינו דרך הנאתו (פסחים דף כד:) ועוד דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה הלכך כולן יתמתו ואל תתמה כיון דאיסורי הנאה נינהו הני דשמעתין אמאי לא תקינו בהו רבנן מיתה ויזקיקו להורגן וכי יזקיקו ב"ד להרוג כל איסורי הנאה הרי הואב והארי דמוקי לה ר"ל והוא שהמיתו ואסורין בהנאה ולא תקינו להו מיתה אלא אמרו כל הקודם להורגן זכה ופריך רבא היינו דקתני עלה אפילו אבא חלפתא ביניהן

באנטוכיא:

אלא

אלא למ"ד זה וזה גורם כו'. נראה דהא דחשיב ליה זה וזה גורם היינו כמאן דאמר חוששין לזרע האב דלמאן דאמר אין חוששין חד גורם הוא ותימה ומאי קשיא ליה הא דר' בריית' בר' דהודה דאמר כנתסין לכיפה ושמעינן ליה בפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט.). דאמר אין חוששין לזרע האב ומיהו התם מביעיא לן אי מיפשט פשיטא ליה לרבי יהודה או ספוקי מספקא ליה ועוד יש לחלק דהתם בדבר דכל חד באפי נפשיה התירא הוא פליגי אבל הכא דחד איסורא וחד התירא כולי עלמא מדהו דחששין תדע דבפ' כל האיסורין (תמורה דף ל: ושם) איכא מאן דשרי לר' אליעזר נרבעו ולבסוף עיברו ובפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט): מספקא ליה לרבי אליעזר אי חוששין או לא ומיהו בפרק בהמה המקשה (שם דף סט.) איבעיא להו מהו לחוש לזרעה: **עובר** ירך אמו. משמע שכן הלכה מדלא פריך הניחא למ"ד ירך אמו אלא למ"ד לאו ירך אמו מאי איכא למימר כדפריך מזה וזה גורם ומיהו יש לדחות דבולה שמנתא לא מסיק לשנות הברייתא מפשטא אלא לתרצה אליבא דרבא דאמר ולד הנוגחת אסור היא וולדה נגחו דטעמא משום דעובר ירך אמו הוא ודמזבוחה בתמורה (דף ל:) ומיהו מדרבא גופיה יש לדקדק דקאמר היא וולדה נגחו היא וולדה נרבעו וכן בפרק הפרה (ב"ק דף מז. ושם) דאמר רבא פרה שהזיקה גובה מוולדה מאי טעמא גופה הוא אלמא עובר ירך אמו וחימה דבאלו טריפות (חולין דף נח. ושם) מייתי פליגא דזולד טריפה ר' אליעזר אומר לא יקרב ורבי יהושע אומר יקרב ומשמע התם דלמ"ד טריפה אינה יולדת פליג בעובר ירך אמו כשעיברה ולבסוף נטרפה דרבי יהושע סבר עובר לאו ירך אמו והכי קיימא לן דטריפה אינה יולדת כדאית' התם בהדיא הלכתא בזכר כל י"ב חדש בנקבה כל שאינה יולדת וקיימא לן נמי כר' יהושע דרבי אליעזר שמותי הוא ועוד אשכחן בפ"ק בביצה (דף ו. ושם) דאמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ביום טוב שהוא מותר וי"ל דבכל דוכתי עובר ירך אמו הוא כדר בלעניז טרפות שהוא תלוי בחיות והעובר יש לו חיות בפני עצמו ולא אמרינן עובר ירך אמו שנטרף עם אמו תדע דרבא גופיה שמעינן ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי מותר וכו' ואע"ג דבשאר מילי נמי משמע בפרק בן האסורין (תמורה דף ל: ושם) דעובר לאו ירך אמו לר' יהושע דאמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מחלוקת בשעיברו ולבסוף נרבעו דר' אליעזר סבר עובר ירך אמו ורבנן סברי לאו ירך אמו אין הלכה כן אלא דקאמר התם רבא אמר רב נחמן דבנרבעו ולבסוף עיברו פליגי אבל עיברו ולבסוף נרבעו ד"ה אסור דעובר ירך אמו אפילו לר' יהושע דרבנן דהתם היינו רבי יהושע בר פלוגתיה דרבי אליעזר ורבא נמי אית ליה דעובר ירך אמו הבא והתם ואותו לשון דרבא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי ליה בפ' כל הצלמים (ע"ז דף מז:) גבי משתחוה לקמוה ומהא דאמר ר' יוחנן שלחה ס"ב דניציז (דף כג: ושם) גבי שפחה דאם היתה עוברה זכתה לו משום דעובר ירך אמו ונעשה כמו שהקנה לה אחד מאבריה אין ראיה שכן הלכה דהתם אליבא דרבי קאמר ושמא אין הלכה כמותו ור' יוחנן גופיה שפירשה כן את"ל בתמורה בפ' כיצד מערימין (דף כה.) עובר לאו ירך אמו דאמר ר' יוחנן הפרש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה ומפרש טעמא משום דסבר אם שיירו משויר עובר לאו ירך אמו והוה ליה במפריש שתי חטאות לאחריות מיהו יש לדקדק מזה דמותיב התם תיובתא דר' יוחנן תיובתא ואע"ג דקאמר בתר הכי לימא אם שיירו משויר תנאי היא מ"מ דרי איתותב אלמא אין הלכה כן וכן דרך הש"ס בשאין הדברים עיקר אומר תיובתא אע"פ שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהניזקין (גיטין דף נג: ושם) דמסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ובתר הכי קאמר נימא תנאי היא ובפ' השולח (שם דף מא:) פליגי בהדיא בהיזק שאינו ניכר אליבא דעולא גבי עבד שעשאו רבו אפותיקי ואע"ג דבפ' הערל (יבמות דף עח.) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורתה ופריך עלה אלא הא דאמר רבא גויה מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך וכו' ודחיק לשנויי שאני עובר דהייטו רביתיה לאו משום שיהו עיקר דברי ר' יוחנן אלא משום דבעי לאוקמי מלתיה דרבא דגויה אליבא דרבי הכל ורבא גופיה אית ליה הכא עובר ירך אמו ובתמורה (דף ל:) ובפ' הפרה (ב"ק דף מז.) ור"ת מפרש דבכל דוכתי קי"ל דלאו ירך אמו בדמשמע בחולין ובהחיה דביכמות (דף עח.) ובפ' כיצד מערימין (תמורה דף כה.) לא גריס תיובתא בתרא אלא הכי תיובתא דר' יוחנן לימא אם שיירו משויר תנאי היא והא דאמר רבא הכא ובתמורה (דף ל:) ולד הנוגחת והנרבעת אסור לא פליגא ודייטו טעמא כיון דעד עכשיו היה חיות הולד תלוי באם הוי כאילו נגמר דין שניהם להריגה ולאו משום דהוי ירך אמו וכן הא דתנן בפ"ק דערכין (דף ז.) האשה היוצאת להרג אין ממתינין לה עד שתלד ופריך בגמ' פשיטא גופה הוא התם נמי טעמא כדפרישית ומיהו ההיא דפ' הפרה (ב"ק דף מז. ושם) קשה אמאי בי ליתא לפרה משתלם רביע נזק מן הולד כיון דלאו ירך אמו אע"ג דהוא נמי אזיק למה יפשלם חלקו וחלק פרה אטו שני שוורים תמים שהזיקו אם אבד אחד מהן מי הוה משלם אידך חלקו וחלק חבירו פשיטא דלא משלם: **הוי** מותרה לדבר הקל. פליגא בפ' אלו נערות (כתובות דף לג. ושם) במותרה למיתה אי הוי מותרה למלקות וא"ת ותפשוט מהא דתניא בפ' בן סורר (לעיל דף עא:) עשה בן בישראל ונתגייר חייב אם בא על אשת איש ישראל ואח"כ נתגייר נמי דעביד השתא בר קטלא הוא ועל כרחיך בדאתרו ביה דאי לא אתרו ביה אי עביד השתא לאו בר קטלא הוא אלמא מותרה לסיף הוי מותרה לתנך ר"ל דאפילו לא אתרו בהיותו גוי יש לנו לחייבו אע"פ שנתגייר הואיל וכבר נתחייב ולא מיפטר משום דלא אתרו ביה ומאחר דהשתא נמי אי אתרו ביה יש בענן זה חיוב מיתה. וא"ת כי לא הוי נמי מותרה לדבר קל תיפוק ליה דהכא חייב כדאמר בפ' נגמר הדין (לעיל דף מה:) שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתות שאתה יכול ושם פירשתי: **הנסקלין** בנשרפין. שאל הרב ר' יצחק בן הרב ר' מרדכי אם רבינו תם אמאי קאמר רבי שמעון יזדונו בסקילה שהשריפה חמורה ניזיל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יא.), ותירץ דלא אזלינן בתר רובא לחייב אותו שהוא זכאי מכל וכל שלא הרג כלל ולא דמי לאותן שהרגו ורואי אלא דלא

אֵלָּא לְמַאן דְּאָמַר, זֶה וָזֶה גּוֹרֵם, מוּתָּר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. דְּהָא כְּשֶׁנִּצְרַךְ לְאַחַר גְּמַר דִּין לָאו אֵיהוּ לְחוּדֵיהּ גְּרִמָא לֵיהּ שֶׁאַף מִן הַזֶּכֶר הוּא בָּא דְּהֵיכִי וְאֵיסוּר גְּרִמוּ לוֹ שִׁיבָא: **וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ הוּכַר עוּבָּרָה.** דְּהֵיינוּ בֵּין נִגִּיחָה לְגְמַר דִּין: **וּמְשֶׁנִּגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה וְלָדָהּ אֲסוּר.** אע"ג דְּלֹא הָוֵה בִּשְׁעַת נְגִיחָה בֵּין דְּהוּה בִּשְׁעַת גְּמַר דִּין נִאסַר בְּגְמַר דִּין עִם אִמּוֹ דְּעוּבָּר יָרַךְ אִמּוֹ הוּא: **ש"מ.** מִדְּקָתָנֵי יְדוּנוּ בְּסְקִילָה מוּתָּרָה לְמִיתָה חֲמוּרָה דִּזּוּ מוּתָּרָה לְמִיתָה קַלָּה מְשׁוּם דְּקַלָּה בִּכְלָל חֲמוּרָה דְּאִי לָא הֲוֵי מוּתָּרָה לְמִיתָה חֲמוּרָה מִיתָה קַלָּה הַנָּךְ דְּנִתְחַיְּבוּ חֲמוּרָה הַיְינוּ דְּאִיכָּא לְמֵימַר בְּסְקִילָה הָא לָא אַסְרוּ בָּהֶם מִיתָה זוֹ וְנִפְטְרוּ לְגַמְרֵי אֲבָל נִלְוֶה מֵהֶכָא דְּהוֹי מוּתָּרָה: **א"ר יִרְמְיָה.** מֵהֶכָא לֵיכָא לְמִילַף הָכָא בְּהַתְרוּ בָּהֶם מִיתָה סְתָם וּלְפִיכָךְ קַלָּה וַחֲמוּרָה בְּמַשְׁמָע: **וְהַאי תַּנָּא הוּא.** דְּקָאָמַר לֹא בְּעִינַן לְהוֹזְכִּיר שֵׁם אוֹתָהּ מִיתָה: **וְשַׁאר חַיְבֵי מִיתוֹת.** חוּץ מִמַּסַּת שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ הַתְרָאָה דִּדְרָמְנָא אָמַר לֹא תַּחְמוֹל וְלֹא תַּכְסֶה עָלָיו: **עֵדָה וְעֵדִים.** לְאוֹ דְּוַקָא דְּמַסֵּית נַמִּי עֵדִים וְעֵדָה קָא בָּעֵי וְהָא דְּנָקֵט וְשַׁאר מְשׁוּם הַתְרָאָה נָקֵט לַהּ: **לֵילַף מִמְּקוֹשָׁשׁ.** שֶׁמְּוַהֲרִים אוֹתוֹ לֹא הִתְרוּ בּוֹ שֶׁמִּיתָתוֹ דְּלֹא הָוֵי יָדְעִי לֵהּ אֶלָּא מִיתָה סְתָם: **הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.** וְעַל פִּי הַדִּבּוּר מְחַיֵּב וְלֹא גְּמִרִינַן מִינָהּ לְדוֹרוֹת הוֹאִיל וְנִפְקָא לַן הַתְרָאָה מִיּוֹמָא הַמִּת שֶׁיִּתֵּר עַצְמוֹ לְמִיתָה אוֹתָהּ מִיתָה מִשְּׁמַע: **הַנִּשְׂרָפִין נִסְקָלִין.** מִשְּׁמַע בְּגִין דְּהוֹוּ נִסְקָלִין רוֹבָא וְאִיעֲרַבָא בְּהוּ מִיעוּטָא נִשְׂרְפוּ: **תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרוֹבָא נִסְקָלִין נִינְהוּ.** הֵיכִי נָקֵט טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאִי אַתָּה רַשַּׁאי לְמוֹשְׁכוֹ לְמִיתָה חֲמוּרָה בְּלֹאו הָכִי נְדִיינִינְהוּ בְּסְקִילָה (הוֹרָה) בְּתַר רוֹבָא: **אֶלָּא הֵיכִי אִיתְּנֵיהוּ.** אֲבוּהּ מֵהָדָר לֵיהּ אֶלָּא הֵיכִי אַלְמָדְנוּ: **אֲמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה הִנְסְקְלִין בִּנְשְׂרֵפִין.** דְּאע"ג דִּנְשְׂרְפִין רוֹבָא מִדְּתַנְיָא לֹא שְׁמָעוּן בְּסְקִילָה מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂרֵיפָה חֲמוּרָה: **הָתָם.** הוּא דְּקָא מְסַיְּימֵי רַבָּנַן שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה מִשּׁוּם דְּאִי אַתָּה רַשַּׁאי לְמוֹשְׁכוֹ לְמִיתָה חֲמוּרָה בְּלֹאו הָכִי אֶלָּא הָכִי קָאֲמַרִי יְדוּנוּ בְּשְׂרֵיפָה מִשּׁוּם דְּקַלָּה בִּכְלָל חֲמוּרָה דְּאִי לָא הֲוֵי מוּתָּרָה לְמִיתָה חֲמוּרָה מִיתָה קַלָּה הַנָּךְ דְּנִתְחַיְּבוּ בָּהּ לָא יָדְעִינַן לְהוֹזְכִּיר שֵׁם אוֹתָהּ מִיתָה וְלִפְיכָךְ קַלָּה וַחֲמוּרָה בְּמַשְׁמָע: **וְהַאי תַּנָּא הוּא.** דְּקָאָמַר לֹא בְּעִינַן לְהוֹזְכִּיר שֵׁם אוֹתָהּ מִיתָה: **וְשַׁאר חַיְבֵי מִיתוֹת.** חוּץ מִמַּסַּת שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ הַתְרָאָה דִּדְרָמְנָא אָמַר לֹא תַּחְמוֹל וְלֹא תַּכְסֶה עָלָיו: **עֵדָה וְעֵדִים.** לְאוֹ דְּוַקָא דְּמַסֵּית נַמִּי עֵדִים וְעֵדָה קָא בָּעֵי וְהָא דְּנָקֵט וְשַׁאר מְשׁוּם הַתְרָאָה נָקֵט לַהּ: **לֵילַף מִמְּקוֹשָׁשׁ.** שֶׁמְּוַהֲרִים אוֹתוֹ לֹא הִתְרוּ בּוֹ שֶׁמִּיתָתוֹ דְּלֹא הָוֵי יָדְעִי לֵהּ אֶלָּא מִיתָה סְתָם: **הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.** וְעַל פִּי הַדִּבּוּר מְחַיֵּב וְלֹא גְּמִרִינַן מִינָהּ לְדוֹרוֹת הוֹאִיל וְנִפְקָא לַן הַתְרָאָה מִיּוֹמָא הַמִּת שֶׁיִּתֵּר עַצְמוֹ לְמִיתָה אוֹתָהּ מִיתָה מִשְּׁמַע: **הַנִּשְׂרָפִין נִסְקָלִין.** מִשְּׁמַע בְּגִין דְּהוֹוּ נִסְקָלִין רוֹבָא וְאִיעֲרַבָא בְּהוּ מִיעוּטָא נִשְׂרְפוּ: **תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרוֹבָא נִסְקָלִין נִינְהוּ.** הֵיכִי נָקֵט טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאִי אַתָּה רַשַּׁאי לְמוֹשְׁכוֹ לְמִיתָה חֲמוּרָה בְּלֹאו הָכִי נְדִיינִינְהוּ בְּסְקִילָה (הוֹרָה) בְּתַר רוֹבָא: **אֶלָּא הֵיכִי אִיתְּנֵיהוּ.** אֲבוּהּ מֵהָדָר לֵיהּ אֶלָּא הֵיכִי אַלְמָדְנוּ: **אֲמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה הִנְסְקְלִין בִּנְשְׂרֵפִין.** דְּאע"ג דִּנְשְׂרְפִין רוֹבָא מִדְּתַנְיָא לֹא שְׁמָעוּן בְּסְקִילָה מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂרֵיפָה חֲמוּרָה: **הָתָם.** הוּא דְּקָא מְסַיְּימֵי רַבָּנַן שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה: **אֲבָל** לָא הֵיתְנֵייהּ הָכִי. מַאי אִירְיָא דְּשָׂרֵיפָה חֲמוּרָה, תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרוּבָּה נִסְקָלִין נִינְהוּ. אֶלָּא, הֵיכִי אֲתָנֵייהּ, הַנִּסְקָלִין בִּנְשָׂרְפִין, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, יְדוּנוּ בְּסְקִילָה. אֲמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה, שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא, 'וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְדוּנוּ בְּשָׂרֵיפָה, שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה, תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּרוּבָּה נִשְׂרָפִין נִינְהוּ. הָתָם, רַבָּנַן הוּא דְּקָאָמְרוּ לֵיהּ דְּרוּבָּה נִסְקָלִין נִינְהוּ. אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שְׁיַנָּא, סְקִילָה חֲמוּרָה. אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שְׁיַנָּא,

לא

חמורה לאו למיתב טעמא למילתייהו מסיימי הכי אלא הכי קאמרי יזדונו בשריפה כדניירוהו בתר רובא ודקאמרת למיזל בתר מיעוטא משום דשריפה חמורה ואין אנו רשאין למשוך את הקלים לאו חמורה היא אלא קלה היא:

לא

לא תימא ליה לאבוך הכי. להודיעו בהדיא שהוא טועה משום דמכסיף ומצטער: **אלא אמור לו אבא כך כתוב בתורה.** קס"ד בתמיהה קאמר וכי כך כתיב בתורה: **סוף סוף היינו הך.** דמביישו ואומר וכי יפה אתה עושה: **אלא.** בניחותא אומר לו מקרא האמור בתורה ואומר לו אבי מקרא כך וכך כתוב בתורה והוא עצמו ישים על לבו על מה זה מזכירו והכי נמי אין לך לומר לאביך לא תתנייה הכי: **מתני' עבר עבירה שיש בה שתי מיתות.** כגון חמותו והיא אשת איש: **בויקה הראשונה.** בגמרא מפרש לה: **גמ' פשיטא.** דבחמורה נדון שהרי אף בה נתחייב דהיכי סליק אדעתן לידון בקלה וכי אתגורי אתגר במה שעבר שתי עבירות אילו לא עבר אלא על החמורה היה נדון בה ועבשיו שהוסיף לעבור עמה עבירה אחרת נדון בקלה: **אמר רבא.** ודאי אי מקמי דאתא לקמן עבדינהו לתרוייהו לא איצטריך לאשמועינן כי איצטריך למתניא כגון דנגמר דינו תחלה לקלה סד"א וכו': **מנא הא מילתא וכו'.** ואע"ג דנגמר דינו לקלה: **בסקילה.** דכל דמיתה בם בסקילה דהיא חמורה ואי דלא נגמר דינו קודם לכן לא איצטריך קרא לאשמועינן: **בן סורר ומורה.** וקרי ליה שופך דם על שם שסופו לשפוך בדאמרי' (לעיל דף עב.) שעומד בפרשת דרכים וכו': **דאהדדיה משה.** במשנה תורה: **אל ההרים לא אכל.** סיפיה דקרא צדיק הוא והיה יזהה לומר זה צדיק גמור וע"כ משום דלא עביד הכי לאו צדיק הוא אם עבר עבירות אחרות אלא לאו כמשמעותיה מדרישי: **אל ההרים לא אכל.** שלא נצטרך לזכות אבותיו מתוך שהוא חסיד: **שלא נהנה מקופה של צדקה.** שהוא דבר גנאי לאדם הגון: **בויקה הראשונ'.** באותו איסור שהתוקש זה תחלה להזהר בו ולפרוש ממנו הוא נדון אבל לא באיסור הבא עליו אחרון אע"פ שהוא חמור דקסבר ר' יוסי אין איסור חל על איסור ואפי' חמור על הקל הלכך אין כאן שתי מיתות: **חמותו ונעשית אשת איש.** כגון נשא בת אלמנה ונאסרה משום חמותו ואחר כך נשאת ונאסרה עליו משום אשת איש נדון בחמורה בשריפה דהיא קדמה אבל אם היתה אשת איש ונעשית חמותו הואיל כשנשא בתה כבר היתה זו אסורה עליו משום אשת איש תו לא חייל איסור חמותו אאסור אשת איש ואינו נדון אלא בחנק: **דאמר ר' אבהו.** ביבמות בפ' ד' אחין: **מודה ר' יוסי באסור מוסיף.** ומחדש דבר על האשה הוזאת לאסור בה דבר חדש (או) לאסרה על מי שלא היתה אסורה עליו מתחלה כגון הכא כשהיתה אלמנה והיא חמותו היתה אסורה לו משום חמותו ומותרת לכל אדם וכשנעשית אשת איש הוסיף בה השם הזה איסור שאסרה לכל העולם וכי האי גוונא מודה ר' יוסי דאסור חל על אסור מגו דחייל אכולא עלמא שהיתה מותרת להם עד עכשיו חייל נמי אהאי ואע"פ שאסורה לו

ועומדת:

אמר

43 **לִידּוֹן נַמִּי, מַאֵיסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ, דְּהָא אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּאִיסּוּר מוֹסִיף.**

אמר

רביעית אין בנסיק אותו לכיפה כדמוכח בסמוך וקצת תימה אמאי מתרין בו בכיפה בשניה לר' ובשלישית לרשב"ג שאם יעבור אחר כך יהא מוחזק ויבינוהו לכיפה ויש לומר דאין מוחזקו בחתי אם בתלת אין מתרין בו לכיפה הלכך אם איתא דבתלת זימני הויא חזקה עד

ומר

1 **לֹא תֵּימָא לֵיהּ לַאֲבוּךְ הָכִי, דְּתַנְיָא, הֲרֵי שֶׁהָיָה אָבִיו**
2 **עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, לֹא יֹאמַר לוֹ, אַבָּא עֲבָרְתָּ עַל**
3 **דִּבְרֵי תּוֹרָה. אֶלָּא אוֹמַר לוֹ, אַבָּא כָּךְ כָּתוּב בַּתּוֹרָה.**
4 **סוֹף סוֹף, הֵיינוּ הַךְ. אֶלָּא אוֹמַר לוֹ, אַבָּא, מִקְרָא**
5 **פָּרוּשׁ בַּתּוֹרָה כָּךְ (הוּא): משנה מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב בִּשְׁתֵּי**
6 **מִיתוֹת בֵּית דִּין, נִידּוֹן בַּחֲמוּרָה. עָבַר עֲבֵירָה שֶׁנִּתְחַיֵּיב**
7 **שְׁתֵּי מִיתוֹת, נִידּוֹן בַּחֲמוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נִידּוֹן**
8 **בַּקָּשֶׁה חֲרֵאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָה עָלָיו: גמרא פְּשִׁיטָא,**
9 **אִיתְּגוֹרֵי אִיתַּגּוֹר? אָמַר רָבָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן**
10 **שֶׁעָבַר עֲבֵירָה קַלָּה, וְנִגְמַר דִּינוֹ עַל עֲבֵירָה קַלָּה, וְחָזַר**
11 **וְעָבַר עֲבֵירָה חֲמוּרָה. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא, כֵּיוָן דְּנִגְמַר**
12 **דִּינוֹ לַעֲבֵירָה קַלָּה, הַאי גַּבְרָא קְטִילָא הוּא, קָא מַשְׁמַע**
13 **לָן. פָּעָא מִינַּיהּ [אָחוֹהִ] דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא מַרְבָּה בַּר**
14 **נָתָן, מָנָא הָא מִילְּתָא דְּאָמוֹר רַבָּנָן, מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב שְׁתֵּי**
15 **מִיתוֹת בֵּית דִּין, נִידּוֹן בַּחֲמוּרָה, דִּכְתִיב וְהוֹלִיךְ בֶּן**
16 **פָּרִיץ שׁוֹפֵךְ דָּם אֶל הֶהָרִים אָכַל וְאֶת אֲשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּא**
17 **וְאֶל הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו'. וְהוֹלִיד בֶּן פָּרִיץ שׁוֹפֵךְ דָּם',**
18 **בְּבֵיתָךְ. 'אֶת אֲשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּא', זוֹ אֲשֶׁת אִישׁ בְּחֶנֶק.**
19 **'וְאֶל הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו', זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּסְקִילָה,**
20 **וּכְתִיב 'מוֹת יוּמַת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה', בְּסְקִילָה. מַתְקִיף לָהּ**
21 **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אֵימָא בִּכְרִיתוּ בְּסְקִילָה, 'וְהוֹלִיד בֶּן**
22 **פָּרִיץ שׁוֹפֵךְ דָּם', זֶה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה דִּבְסְקִילָה. 'אֶשֶׁת**
23 **רֵעֵהוּ טִמֵּא', זוֹ נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה דִּבְסְקִילָה. 'וְאֶל**
24 **הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו', זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דִּבְסְקִילָה.**
25 **אִם כֵּן, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן יְחֶזְקֵאל, דִּילְמָא תּוֹרָה**
26 **קָא מַחֲדַר. אִם כֵּן, אֵיקְּעֵי לֵיהּ לְאַהֲדוּרֵהּ, כִּי הֵיכִי**
27 **דְּאַהֲדְרֵהּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. דָּרַשׁ רַב אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא,**
28 **מַאי דִּכְתִיב 'אֶל הֶהָרִים לֹא אָכָל', שֶׁלֹּא אָכַל בְּזִבּוּחֵי**
29 **אֲבוֹתָיו. 'עֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל', שֶׁלֹּא**
30 **חָלַךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה. 'וְאֶת אֲשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא',**
31 **שֶׁלֹּא רָדַף לְאוּמָּנוּת חֲבֵירוֹ. 'וְאֶל אִשָּׁה נִדָּה לֹא קָרֵב',**
32 **שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מִקּוּפָּה שֶׁל צְדָקָה, וּכְתִיב 'צַדִּיק הוּא חָיֹה**
33 **יִחְיֶה'. כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְגַיֵּעַ לְמִקְרָא הַזֶּה, הָיָה**
34 **בּוֹכֶה. וְאָמַר, מַאן דְּעָבֵיד לְכוּלְּהוּ, הוּא יְהֵא. בְּחַדָּא**
35 **מִינַּייהוּ, לֹא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא, אִלְּא מַעֲתָּה, אַל**
36 **תִּסְמְאוּ בְּכָל אֵלֶּה, הֵכִי נַמִּי, בְּכוּלְּהוּ אִין, בְּחַדָּא**
37 **מִינַּייהוּ, לֹא. אִלְּא, בְּאַחַת מִכָּל אֵלֶּה. הֵכִי נַמִּי, בְּאַחַת**
38 **מִכָּל אֵלֶּה: עֲכַר עֲבֵירָה: תַּנְיָא, כֵּיצַד, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי**
39 **נִידּוֹן בְּוִיקָּה רִאשׁוֹנָה הַבָּאָה עָלָיו. חֲמוֹתוֹ, וְנַעֲשֵׂית**
40 **אֵשֶׁת אִישׁ, נִידּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ. אֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ,**
41 **נִידּוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ. אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה**
42 **לְרָבָא, חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ, נִידּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ.**

איתגורי איתגור. וא"ת בפרק אלו נערות (כתובות לב.) דילוף מחובל בחבירו דכל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מלוקא לא לקי ופריך מה לחובל בחבירו שכן חייב בה' דברים ואי ממונא קולא הוא שכן הותר מכללו ב"ד והשתא איך יתכן לומר דקולא הוא אם כן איתגורי איתגור ר"ל דשאני התם משום דחס רחמנא שהפסד ממונו של חבירו: **ונגמר** דינו לעבירה קלה וכו'. תימה ואמאי נדון בחמורה הא דוחא לה עדות שאי אתה יכול להזימה דאי מיתזמו סהדי בתראי לא מיקטלי כיון דבלאו סהדותייהו גברא בר קטלא הוא כדמוכח בפ"ק דמכות (דף ה.) גבי באו שנים ואמרו בחד בשבא נגמר דינו של פלוני וכו' ור"ל דהכא מיירי כגון דהך עבירה שניה עבר בפני ב"ד דאפילו בעדות שאי אתה יכול להזימה מחייבינן ליה לעל בטרפה משום ובערת הרע ועוד יש לומר כיון דאי מיתזמו קמאי או מיתבחשי מהני סהדותייהו דבתראי עדות שאתה יכול להזימה קרינן ביה:

וכתיב דמיו בו יהיה בסקילה. מכאן קשה לפי' הקונט' דבריש איזהו נשך (ב"מ סא: ושם) דאמרי' הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים דכתיב הכא בנשך נתן ופירש שם בקונטרס דדמיו בו יהיה משמע דמים ששפך שהשניי את חבירו ומת ברעב עליו ישובו ולא יתכן כלל דהא לסקילה אתיא הכא בשמעתין ובאוב ידעוני דכתיב דמיהם בם ובכמה דוכתי כולם לסקילה אתיין ונראה דדריש מדכתיב הבא והוליד בן פריץ וגו' ובכל הספרים גרסי' בפ"ק דתמורה (דף ה) וסמיך ליה והוליד בן פריץ:

נדון בויקה ראשונה. לאו מילתא דפסיקא היא דהא חמותו ונעשית אשת אב איסור מוסיף הוא אי איתא אחיין דומאן דאמר סקילה חמורה נידון באשת אב:

לידון נמי באיסורא ראשת איש. לענין קרבן קא פריך שיתחייב ב' חטאות בשוגג אי נמי אם התרו בו משום אשת איש ולא התרו בו משום חמותו ורבה מהדר ליה דבמזיד איירי ובהתרו בו משום שניהם: **דאמר** רבי אבהו מודה ר' יוסי באיסור מוסיף. אע"ג דבפ' ד' אחין (יבמות דף לב: ושם) משמע דלא קיימא לבסוף מ"מ אמת הוא כדאי' בפרק אמרו לו (כריתות דף יד: ושם) **אפילו** תימא רבי שמעון בן גמליאל קסבר בעירות מחזקות. תימה דבסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סד: ושם) אמרינן נשואין ומלקיות כרבי משום דסתם לן תנא כוותיה דמי שלקה ושנה כר' ור"ל דרב יוסף דהתם סבר מלקיות מחזקות ואע"ג דאשכחן תנא דאית ליה בעירות מחזקות בברייתא דבסמוך דקתני התרו בו ושתק התרו בו והרכין ראשו דהתם מלקות ליכא מכל מקום משמע ליה דתמני' סברה מלקיות מחזקות מדקתני מי שלקה אי נמי קסבר כיפה צריכה התראה ועד דמחזק בתרי או בתלת אין מתרין בו לכיפה הלכך אם איתא דבתלת זימני הויא חזקה עד דלא ידעינן אי טריפה הוה אי שלם הוה ועד ר"ל דהוה ליה קבוע וכל קבוע במחצה על מחצה דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל וב"ח ניכבשינהו ונימא כל דפריש לא אתה רשאי למושכו להחמיר עליו ועד גזירה שמא יקח מן הקבוע והא דפריך בגמ' תיפוק ליה דרובא נינהו ה"פ לכל הפחות לא גרע משום דרובא נסקלין:

אמר ליה אדא ברי בתרי קטלי קטלת ליה. בתמיהה אמת שחלו שתיהן עליו ועבירה שיש בה שתי מיתות הוא נדון בחמורה ואיהאך אתה בא לדונו אף באשת איש ובי תרתי גמ' שתי פעמים ובי חייל אשת איש אחמותו לרבי יוסי לענין שוגג הוא ולהתחייב שתי חטאות: **מתני' מי** שלקה שתי פעמים על שתי עבירות: **גמ' של בריות.** לאו שיש בו ברת והתרו בו למלקות: **דנברא בר קטלא הוא.** בידי שמים יכרתוהו: **וקרובי הוא דלא מקרב קטלא.** עדיין לא נתקרבה מיתתה: **דמוותר נפשיה.** דמפקיר עצמו לעבירות: **של ברית אחת.** שעבר אותה עבירה עצמה שלש פעמים על השתים לוקה ובשלישית יכנסוהו לביפה: **דרבן שמעון.** ביכמות נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא דעד תלתא זימנין לא הויה מוחזקת לקבור את בעליה: **לימא מתניתין.** דבשתי מלקיות מחזקת ליה רשע ובעי ביפה דלא כרבן שמעון בן גמליאל: **עבירות מחזיקות.** אותו בחזקת רשע הוא ובהתראה ולא מלקות הלכך בשלישי כנסוהו אותו לביפה דהא איתחזק ליה בשלש עבירות: **מיתיבי.** לרבינא דמהדר לאוקומה למתני' כרבן שמעון בן גמליאל מדפליג אבא שאול ואמר ר' שמעון בן גמליאל מכלל דת"ק לאו כרשב"ג: **ומר סבר לא** החזק **עד שילקה שלש** מלקיות. ובין דלקי על השלישית אע"ג דאיתחזק השתא רשע לא מעיילינן ליה לביפה דבתרי דיני לא דיינינן ליה: **התרו בו ושתק.** שהתראה בעצמו כמקבל התראה ומיהו לא התיר עצמו למלקות בהדיא ובן בהרכין בראשו ורמו שהוא מקבלה אע"פ דלא לקי בהתראות כי הני דלא התיר עצמו למלקות מ"מ התראות ניתנו להחזיקו רשע ופעם ראשונה מתרין ביה ושבקינן ליה ובן בעבירה שניה ושבקינן ליה ובשלישית מתרין ביה למלקות וכנוסין אותו לביפה עליה שהרי החזק רשע בשלש עבירו' של התראת מלקות: **אבא שאול אומר זכו'.** והא הכא מלקות ליכא דלא התיר עצמו למלקות שהרי שתק דנימא טעמא בדאבא שאול משום דמלקיות מחזיקות ולא החזק עד שילקה ובין דלקה על השלישית לא עייל ליה לביפה: **במאי קא מיפלגי.** והא לא לרבינא מותיב דהא לדידן נמי קשיא דבפלוגתא דרבי ורשב"ג לא מצינו לאוקומה דהא ע"כ עבירות מחזיקות שבירא להו דהא אין באן מלקות ואמאי בעי אבא שאול רביעית: **אמר רבינא.** בין הכא בין במתניתין קמייתא בביפה צריכה התראה קא מיפלגי ודכולי עלמא ברשב"ג ולא החזק עד שלש עבירות של התראת מלקות ובמלקות או בפיו או בשתיקה או בהרכנת ראש וקמיפלגי בביפה אי צריכה התראה ת"ק סבר בין שהוחזק רשע על שלש התראות של מלקות כנוסין אותו לביפה ואע"פ שלא התורה על כך ואבא שאול סבר על ג' התראות של מלקות החזק רשע ולא על השתים ומהשתא בעינן עבירה רביעית להתרות בו אם תעבור תכנס לביפה: **מלא**

1 **ומר** סבר מלקיות מחזקות. פי' בקונטרס לא
2 החזק עד שילקה ג' מלקיות ובין דלקה
3 על השלישית אע"ג דהשתא איתחזק רשע לא
4 מעיילינן ליה לביפה דבתרי דיני לא דיינינן ליה
5 ועל תנם דחק לפרש בן המלקיות מחזיקות היינו
6 שאין מתייסר אע"פ שהלקוהו ב' וג' פעמים
7 ואינו נמנע מלעבור שוב לא יתייסר: נשג"ז

8 **אָמַר לֵיהּ,** אֲדָא **בְּרִי,** בְּתְרֵי **קְטָלֵי קָטַלְתְּ לֵיהּ:** **מִשְׁנָה**
9 **מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה,** בֵּית דִּין **מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לַבִּיפָה,**
10 **וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעוֹרִין עַד שֶׁפָּרִיסוֹ מִתְבַּקֵּעַת:** **גְּמָרָא**
11 **מִשּׁוּם דִּלְקָה וְשָׁנָה,** בֵּית דִּין **כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לַבִּיפָה.**
12 **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, הָכָא**
13 **בִּמְלָקִיּוֹת שֶׁל בְּרִיּוֹת עָסְקִינַן, דְּנִבְרָא בַּר קְטָלָא הוּא,**
14 **וְקָרוֹבֵי הוּא דְּלָא מִיקָּרַב קְטָלֵיהּ.** וְכֵיוָן דְּקָא מְוַותַּר
15 לָהּ נַפְשֵׁיהּ, מְקָרְבִינַן לֵיהּ לְקְטָלֵיהּ עֲלָיְיהוּ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחֲלִיפָא, תָּא
16 אַסְבְּרָא לָךְ, בִּמְלָקִיּוֹת שֶׁל בְּרָת אַחַת. אֲבָל שֶׁל שְׁתַּיִם וְשֶׁל שָׁלֹשׁ בְּרִיּוֹת, אֵיפּוֹרֵי הוּא דְּקָא
17 טָעֲמִים, וְלֹא מְוַותַּר כּוּלֵּי הַאי: מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה: שָׁנָה, אַף עַל גַּב דְּלֹא שִׁילֵּשׁ. לֵימָא, מַתְנִיתִין
18 דְּלֹא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאִי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הָא אָמַר, עַד תְּלַת זִימְנֵי לֹא הֲוָיָא
19 חֲזָקָה. אָמַר רַבִּינָא, אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, קַסָּבַר, עֲבֵירוֹת מַחֲזִיקוֹת. מֵיתִיבִי,
20 עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַלְקוֹת, פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה, מַלְקִין אוֹתוֹ. וּשְׁלִישִׁית, כּוֹנְסִין אוֹתוֹ
21 לְבִיפָּה. אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר, אַף בַּשְּׁלִישִׁית, מַלְקִין אוֹתוֹ. בְּרִבִיעִית, כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְבִיפָּה. מַאי
22 לָאו, דְּכוּלֵּי עָלְמָא, מַלְקִיּוֹת מַחֲזִיקוֹת, וּבִכּוֹלְהוּ קָאָמַר דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, קַמֵּיפַּלְגִי. לֹא,
23 דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְהָכָא, בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי: דְּמַר סָבַר, עֲבֵירוֹת
24 מַחֲזִיקוֹת. וּמַר סָבַר, מַלְקִיּוֹת מַחֲזִיקוֹת. וְהָדְתָנְיָא, הִתְרוּ בּוֹ וְשָׁתַק, הִתְרוּ בּוֹ וְהִרְכִּין רֹאשׁוֹ, פַּעַם
25 רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה, מַתְרִין בּוֹ. שְׁלִישִׁית, כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְבִיפָּה. אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר, אַף בַּשְּׁלִישִׁית,
26 מַתְרִין בּוֹ. בְּרִבִיעִית, כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְבִיפָּה. וְהָתָם, מַלְקוֹת לֵיכָּא. בְּמַאי קָמֵיפַּלְגִי? אָמַר רַבִּינָא,
27 בְּכִיפָּה צְרִיכָה הַתְרָאָה, קָמֵיפַּלְגִי. וּמַאי כִּיפָּה? אָמַר רַב יְהוּדָה, מִלְא קוֹמָתוֹ. וְהֵיכָא רְמִיָּא?
28 אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, 'תְּמוֹתַת רָשָׁע רָעָה'. וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מַאי דִּכְתִיב 'כִּי [גַּם] לֹא יֵדַע הָאָדָם
29 אֶת עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בִּמְצוֹדָה רָעָה'. מַאי 'מְצוֹדָה רָעָה', אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ חִכָּה: **מִשְׁנָה**
30 **הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לַבִּיפָּה, וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ:** **גְּמָרָא**
31 מְנָא יָדְעִינַן? אָמַר רַב, בְּעֵדוּת מְיוּחֶדֶת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, שֶׁלֹּא בְּהַתְרָאָה. **וְרַב חִסְדָּא,** אָמַר
32 אֲבִימִי, קְנַס הָאֵי דְּאִיתְחַזּוּשׁ בִּ'בְרִיקוֹת', וְלֹא אִיתְחַזּוּשׁ בַּ'חֲקִירוֹת'. דִּתְנַן, מַעֲשֶׂה וּבָדַק בֶּן צַצַּאי
33 בְּעוּקְצֵי תְּאֵנִים: וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ: מַאי שְׁנָא הָכָא, דְּקָתָנֵי נוֹתְנִין לוֹ לֶחֶם
34 צַר וּמַיִם לָחַץ, וּמַאי שְׁנָא הָתָם, דְּקָתָנֵי מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעוֹרִין עַד שֶׁפָּרִיסוֹ מִתְבַּקַּעַת. אָמַר
35 **רַב** שֵׁשֶׁת, אִידִי וְאִידִי, נוֹתְנִין לוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ עַד שֶׁיִּוָּקְקֵן מֵעָיָיו. וַהֲדַר, מַאֲכִילִין אוֹתוֹ
36 שְׂעוֹרִין עַד שֶׁפָּרִיסוֹ מִתְבַּקַּעַת. **מִשְׁנָה** הַגּוֹנֵב אֶת הַסְּפָרִים, וְהַמְקַלֵּל בְּשֵׁם, וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית,
37 קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. כֹּהֵן שֶׁשִּׁמֵּשׁ בִּטּוּמְאָה, אֵין אֲחָיו הַכֹּהֲנִים מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין, אֶלָּא
38 פָּרְחֵי כְהוּנָּה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לָעֲזָרָה, וּמְפַצְּעִין אֶת מוֹחוֹ בְּגוּדְיוֹן. זָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּמִקְדָּשׁ, רַבִּי
39 עֲקִיבָא אוֹמֵר, בְּחֶנֶק. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בִּידֵי שָׁמַיִם: **גְּמָרָא** מַאי 'קָסָוֶה'? אָמַר רַב יְהוּדָה,
40 כְּלֵי שָׁרֵת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, 'וְאֵת קְשׁוֹת הַנָּסָךְ'. וְהֵיכָא רְמִיָּא, 'וְלֹא יְבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת
41 הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ': וְהַמְקַלֵּל בַּסּוֹסְם: תָּנֵי רַב יוֹסֵף, יָצָה קוֹסֵם אֶת קוֹסְמוֹ. רָבָנָן, וְאִיתֵימָא רַבָּה
42 בַּר מָרִי אָמְרִי, יָבְהוּ קוֹסֵם לוֹ וּלְקוֹנְוֹ: וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית: בָּעֲא מִינֵּיהּ רַב פַּפָּא מֵרַב,

לא

קומתו. גובה: **והיכא רמיא.** ודאי הלכה למשה מסיני היא דך עונש דביפה ומיהו היכא רמיא מקצת: **תמותת רשע רעה.** מי שהוחזק רשע תמיתתו רעתו אלמא מוחזק רשע בר מיתה הוא: **במצודה רעה.** איידי דאיירי הבא ריש לקיש בהאי קרא מייתינן לאידך דרשא דר"ל: **מאי מצודה רעה חבה.** אמ"ר בלע"ז שהוא רע וחלש וקטן ואוחז בו דגים גדולים פתאום ואינו רואה ואינו דומה לנאחז ברשתות ע"י מארב ותחבולות: **מתני' שלא בעדים.** שלא ניתן לב"ד להרגו: **לחם צר.** לקמן בעי מאי שנא בביפה קמייתא: **גמ' מנא ידעינן.** הואיל וליכא עדות: **בעדות מיוחדת.** דשנים מעידין עליו ועדותן אמת אלא שאין מיתתו מסורה לב"ד בגון שנים רואין אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון זה דאמר במסכת מכות (דף ו:) דלא מיקטל עליה ומיהו הכא תנינן דעייל לביפה אבל על פי עד א' מוציא דבה בעלמא הוא: **שהרי** הוא ונהי דבן זכאי פטר ליה בההוא הכחשה מקטלא מיהו עדות אמת הוא ועייל לביפה: **מעיניה.** בני מעיו: **והדר מאכילין אותו שעורין.** שנתפרכו בתוך מעיו ומתוך שהוקשן מעיינו הוא נבקע: **מתני' הקבוה.** מפרש בגמרא: **אריסיה.** בת גוי: **קנאין פוגעין בו.** בני אדם בשרין המתקנאין קנאתו של מקום פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה אבל לאחר מיכן אין מיתתו מסורה לבית דין והלכה למשה מסיני הוא: **פוגעין.** ממיתין כמו לך ופגע בו (מלכים א ב): **גמ' וחיבא** רמיזא. דשייכא בה מיתה: **בכלע את הקדש.** לשון גנב שמבליעין ומחביאין ורמז בעלמא הוא ולא מקרא נפיק דעיקר קרא בלוים כתוב שהוזהרו שלא לראות בסלוק מטעות בשעת הכנסת כלים לגרתק שלהן שהיו אהרן ובניו מכסין הארון והמזבחות כמו שכתוב שם ובא אהרן ובניסם והורידו: **יכה קוסם את קוסמו.** שמקלל כלפי מעלה בקוסם יכה הקוסם זה את קוסמו היינו כלפי מעלה שנותן קסמים האלו בלבו (קסבר המקלל דקא מחשב ליה) האי קוסם בעיניו שהוא ראוי ויש בו כח לקלל בו:

יכהו קוסם. מקלל את חבירו ואומר יכהו הקוסם הזה: **לו ולקונו ולמקנו.** דהיינו כלפי מעלה שהוא קונה את העולם ומקנה לבריותיו את שבו:

לא

[י.]

פְּלִיאָה מִמְּךָ מַה תֵּדַע. עֲמֻקָּה מִשְׁאוֹל מַה תַּחְקֹר. בַּמֶּה שֶׁהוּרְשֵׁיתָה, הִתְבּוֹנֵן, אֵין לְךָ עֵסֶק בְּנִסְתָּרוֹת. רַב אָמַר (תְּהִלִּים לא יט): "תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר" - יִתְחָרְשָׁן יִתְפָּרְכָן יִשְׁתַּתְּקָן. יִתְחָרְשָׁן - כְּמָה דַּת אָמַר (שְׁמוֹת ד, יא): "וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שָׂם פֶּה" וְגוֹ'; יִתְפָּרְכָן - כְּמָה דַּת אָמַר (בְּרֵאשִׁית לז, ז): "וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאַלְּמִים אֲלֻמִּים"; יִשְׁתַּתְּקָן - כִּשְׁמוּעוֹ. "הַדִּבְּרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק" (תְּהִלִּים לא, יט) - הַדּוֹבְּרוֹת עַל צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבָרִים שֶׁהֶעְתִּיק מִבְּרִיּוֹתָיו. "בְּגַאֲוָה וָבוּז" - זֶה שֶׁהוּא מִתְגָּאֶה לוֹמַר: אֲנִי דּוֹרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. סָבוּר שֶׁהוּא כְּמִגָּאֶה, וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּמִבַּזֶּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: הַמִּתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ - אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם־הַבָּא, הַמִּתְכַּבֵּד בִּכְבוֹד חֵי הָעוֹלָמִים - לֹא כָל־שֶׁכֵּן?! מַה כְּתִיב בַּתְּרֵהּ? "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ" (תְּהִלִּים לא, כ) - אַל יְהִי לוֹ בְּ"מָה רַב טוּבְךָ". אָמַר רַבִּי לֵוִי: כְּתִיב (מִשְׁלֵי כה, ב): "כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר" וְגוֹ'; "כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר" - עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, "וּכְבוֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר" - מִשֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי לֵוִי: כְּתִיב (אִיּוֹב כ, ד): "הֲזֹאת יָדַעְתָּ מִנִּי עַד", אֲבָל אַתְּ "מִנִּי שִׂים אָדָם עֲלֵי אָרֶץ"; רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי בָּא: כְּתִיב (דְּבָרִים ד, לב): "כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ"; יָכוֹל קוֹדֶם לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ד, לב): "לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ"; יָכוֹל מִשִּׁשִּׁי וָאֵילָךְ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "רִאשֹׁנִים"; אַחַר שֶׁרִבָּה הַכָּתוּב - מִעֵט, הֲרֵי אָנוּ לְמֵדִין מִשִּׁשִּׁי, מַה שִּׁשִּׁי מְיֻחָד שֶׁהוּא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית - אַף אַתְּ לָא תְּהֵא מֵבִיא לִי אֶלָּא אֶת שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בְּשִׁשִּׁי.

יָכוֹל לֵידַע מַה לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם וּמַה לְמַטָּה מִן הַתְּהוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ד, לב): "וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם"; אֶלָּא, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם - אַתְּ דּוֹרֵשׁ וְלִבְּךָ מַסְכִּים, מִשֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם - אַתְּ הוֹלֵךְ וְקוֹלְךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: "וּלְמִן הַיּוֹם"; אַתְיָא דְּרַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי כַּהֲדָא דְּבַר קַפָּרָא. וּמַה דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה כַּהֲדָא דְּרַבִּי בָּא.

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: בְּבֵי"ת נִבְרָא הָעוֹלָם, מַה בֵּי"ת סָתוּם מִכָּל צְדָדָיו וּפָתוּחַ מִצַּד אֶחָד - כָּךְ אֵין לְךָ רְשׁוּת לִדְרֹשׁ מַה לְמַעְלָן וּמַה לְמַטָּן, מַה לְפָנִים וּמַה לְאָחוֹר, אֶלָּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְלַבָּא. אוֹמְרִין לַבֵּי"ת: מִי בְרָאֲךָ? וְהוּא מַרְאֶה לָהֶן בַּנְּקֻדָּה וְאוֹמֵר: זֶה שֶׁלְּמַעְלָן! וּמַה שְׁמוֹ? וְהוּא מַרְאֶה לָהֶן בַּנְּקֻדָּה שֶׁלְּאַחֲרָיו וְאוֹמֵר: ה' שְׁמוֹ, אָדוֹן שְׁמוֹ!

דָּבָר אַחֵר: וְלָמָּה בְּבֵי"ת? שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן בְּרָכָה, וְלֹא בְּאָלֶ"ף, שֶׁהוּא לְשׁוֹן אֲרִירָה; אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֵינִי בוֹרֵא אֶת עוֹלְמִי אֶלָּא בְּבֵי"ת, שֶׁלֹּא יְהוּ כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם אוֹמְרִין: הֵיאַךְ הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד וְנִבְרָא בִּלְשׁוֹן אֲרִירָה? אֶלָּא הֲרֵינִי בוֹרֵא אוֹתוֹ בְּבֵי"ת, בִּלְשׁוֹן בְּרָכָה, וְאוּלַי יַעֲמֹד.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת נִבְרְאוּ שְׁתֵּי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם־הַזֶּה וְהָעוֹלָם־הַבָּא, אֶחָד בְּהֵ"א וְאֶחָד בְּיוּ"ד. מַה טַּעֲמָא? "כִּי בְיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים" (יְשַׁעְיָה כו, ד); וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אֵי זֶה נִבְרָא בְּהֵ"א וְאֵי זֶה מֵהֶם נִבְרָא בְּיוּ"ד. אֶלָּא, מִן מַה דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ב, ד): "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם" - בְּהֵ"א בְּרָאָם, הֲוֵי הָעוֹלָם־הַזֶּה נִבְרָא בְּהֵ"א, וְהָעוֹלָם־הַבָּא נִבְרָא בְּיוּ"ד. מָה הֵ"א פְּתוּחָה מִלְמַטָּן, רֶמֶז לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁהֵן יוֹרְדִין לִשְׁאוֹל. מָה הֵ"א יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה

מִלְמַעְלָן, מִשָּׁעָה שֶׁהֵן יוֹרְדִין - הֵן עוֹלִין. מָה ה״א פְּתוּחַ מִכָּל צַד - כָּךְ פּוֹתֵחַ פֶּתַח לְכָל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה.

מָה יו״ד כָּפוּף - כָּךְ יִהְיוּ כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם כְּפוּפִין - ״וְנֶהֱפְכוּ כָל פָּנִים לְיֶרָקוֹן״ (יִרְמְיָה ל, ו); כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד כֵּן - הִתְחִיל לְקַלֵּס בִּשְׁתֵּי

[י׳:]

אוֹתִיּוֹת - ״הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳, הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳״ (תְּהִלִּים קיג, א).

רַבִּי יוּדָן נְשִׂיָא שְׁאֵל לְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: מַהוּ דֵּין דִּכְתִיב (שָׁם סח, ה): ״סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ, וְעִלְזוּ לְפָנָיו״? אֲמַר לֵהּ: אֵין לְךָ כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מְמֻנֶּה עַל בְּיָהּ[4] שֶׁלּוֹ. וּמִי מְמֻנֶּה עַל בְּיָהּ שֶׁבְּכֻלָּם? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. ״בְּיָהּ שְׁמוֹ״, בֵּי יָהּ שְׁמוֹ. אֲמַר לֵהּ: רַבִּי לְעָזָר רַבָּךְ לָא הֲוָה דָּרַשׁ כֵּן. אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנָה פָּלָטִין בְּמָקוֹם בִּיבִים, בְּמָקוֹם אַשְׁפּוֹת, בְּמָקוֹם סְרָיוֹת. מִי שֶׁהוּא בָּא וְאוֹמֵר: הַפָּלָטִין הַזּוֹ בְּמָקוֹם בִּיבִין הוּא, בְּמָקוֹם אַשְׁפּוֹת הוּא, בְּמָקוֹם סְרָיוֹת הוּא, אֵינוֹ פּוֹגֵם? כָּךְ מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר: בִּתְחִלָּה, הָיָה הָעוֹלָם מַיִם בְּמַיִם - הֲרֵי זֶה פּוֹגֵם. לְפַרְדֵּסוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, וַעֲלָיָה בְנוּיָה עַל־גַּבָּיו, עָלָיו לְהָצִיץ, אֲבָל לֹא לִגַּע. בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שָׁמַיִם נִבְרְאוּ תְחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הָאָרֶץ. וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: הָאָרֶץ נִבְרֵאת תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הַשָּׁמַיִם. אֵלּוּ מְבִיאִין טַעַם לְדִבְרֵיהֶן, וְאֵלּוּ מְבִיאִין טַעַם לְדִבְרֵיהֶן. מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית־שַׁמַּאי? ״בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ״ (בְּרֵאשִׁית א, א). לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה כִסֵּא, מִשֶּׁעָשָׂאוֹ, עָשָׂה אַפִּיפוֹרִין שֶׁלּוֹ - ״הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי״ (יְשַׁעְיָה סו, א). מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית־הִלֵּל? ״בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם״ (בְּרֵאשִׁית ב, ד); לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה פָּלָטִין, מִשֶּׁבָּנָה אֶת הַתַּחְתּוֹנִים, עָשָׂה אֶת הָעֶלְיוֹנִים - ״אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם״ (יְשַׁעְיָה מח, יג). עַד כָּאן הִגַּהְתִּי

אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי: וְדָא מְסַיְּעָה לְבֵית־הִלֵּל - ״לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם״ (תְּהִלִּים קב, כו). אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: מִמָּקוֹם שֶׁבֵּית־שַׁמַּאי מְבִיאִין טַעַם לְדִבְרֵיהֶן - מִשָּׁם בֵּית־הִלֵּל מְסַלְּקִין לוֹן. מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית־שַׁמַּאי? ״בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ״ - מִשָּׁם בֵּית־הִלֵּל מְסַלְּקִין לוֹן: ״וְהָאָרֶץ הָיְתָה״ - כְּבָר הָיְתָה. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם חֲכָמִים: אִם לִבְרִיָּה - שָׁמַיִם קָדְמוּ; וְאִם לְשִׁכְלוּל - הָאָרֶץ קָדְמָה. אִם לִבְרִיָּה, שָׁמַיִם קָדְמוּ - ״בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים״ וְגוֹ׳; אִם לְשִׁכְלוּל, הָאָרֶץ קָדְמָה - ״בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם״; שָׁמַיִם בָּרִאשׁוֹן כְּבֵית־שַׁמַּאי - עָשָׂה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְעָשׂוּ תוֹלָדוֹת, רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, בִּרְבִיעִי ״יְהִי מְאוֹרֹת״. יָם בַּשֵּׁנִי, כְּבֵית שַׁמַּאי - עָשָׂה שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְעָשָׂה תוֹלָדוֹת, שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי, בַּחֲמִישִׁי ״יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם״. אֶרֶץ בַּשְּׁלִישִׁי כְּבֵית־שַׁמַּאי - עָשָׂת שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְעָשָׂה תוֹלָדוֹת, שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי וַחֲמִישִׁי, בַּשִּׁשִּׁי ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ״. אֶרֶץ בְּרִאשׁוֹן כְּבֵית־הִלֵּל - עָשָׂת שְׁנֵי יָמִים, וְעָשָׂה תוֹלָדוֹת. רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, בְּשְׁלִישִׁי ״תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ״. שָׁמַיִם בְּשֵׁנִי כְּבֵית הִלֵּל - עָשׂוּ שְׁנֵי יָמִים, וְעָשׂוּ תוֹלָדוֹת, שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, בִּרְבִיעִי ״יְהִי מְאוֹרֹת״. יָם בַּשְּׁלִישִׁי כְּבֵית־הִלֵּל - עָשָׂה שְׁנֵי יָמִים, וְעָשָׂה תוֹלָדוֹת. שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי, בַּחֲמִישִׁי ״יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם״.

---

[4] צַעֲקוֹת הָעֲשׂוּקִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: תְּמֵהַּ אֲנִי הֵיאַךְ נֶחְלְקוּ אֲבוֹת הָעוֹלָם עַל בְּרִית הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא כַּלְפָּס[5] הַזֶּה וּכְכִסּוּיָהּ. מַה טַעֲמָא? "אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם" (יְשַׁעְיָה מח, יג). אָמַר רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: אִם כְּדַעַת הַזּוֹ שֶׁאָמַר אַבָּא - פְּעָמִים שֶׁהוּא מַקְדִּים שָׁמַיִם לְאֶרֶץ, פְּעָמִים שֶׁהוּא מַקְדִּים אֶרֶץ לְשָׁמַיִם, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶן שְׁקוּלִים זֶה כָּזֶה.

הֲלָכָה ב, מַתְנִיתִין: יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ, יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אוֹמֵר לִסְמֹךְ. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ, נְתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר לִסְמֹךְ. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ, שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר לִסְמֹךְ. שְׁמַעְיָה אוֹמֵר לִסְמֹךְ, אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ. הִלֵּל וּמְנַחֵם לֹא נֶחְלְקוּ. יָצָא מְנַחֵם, וְנִכְנַס שַׁמַּאי. הִלֵּל אוֹמֵר לִסְמֹךְ, וְשַׁמַּאי אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ. הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ נְשִׂיאִים, וְהַשְּׁנִיִּים אָבוֹת בֵּית־דִּין.

גְּמָרָא: בָּרִאשׁוֹנָה - לֹא הָיְתָה מַחֲלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא עַל הַסְּמִיכָה בִּלְבַד. וְעָמְדוּ שַׁמַּאי וְהִלֵּל וְעָשׂוּ אוֹתָן אַרְבַּע. מִשֶּׁרַבּוּ תַּלְמִידֵי בֵּית־שַׁמַּאי וְתַלְמִידֵי בֵּית־הִלֵּל וְלֹא שִׁמְּשׁוּ אֶת רַבֵּיהֶן כָּל צָרְכָּן, וְרַבּוּ הַמַּחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, וְנֶחְלְקוּ לִשְׁתֵּי כִתּוֹת - אֵלּוּ מְטַמְּאִין וְאֵלּוּ מְטַהֲרִין. וְעוֹד, אֵינָהּ עֲתִידָה לַחֲזֹר לְמְקוֹמָהּ, עַד שֶׁיָּבוֹא בֶּן דָּוִד.

רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא תְּהֵא שְׁבוּת קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁהֲרֵי סְמִיכָה אֵינָהּ אֶלָּא שְׁבוּת, וְנֶחְלְקוּ עָלֶיהָ אֲבוֹת הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִכְבֹּשׁ אֶת כּוֹבְדוֹ. דְּלָא כֵן, מַה אֲנַן אָמְרִין, אָסוּר לִגַּע בִּבְהֵמָה בְּיוֹם־טוֹב?

'הִלֵּל וּמְנַחֵם לֹא נֶחְלְקוּ. יָצָא מְנַחֵם, וְנִכְנַס שַׁמַּאי' - לְאֵיכָן יָצָא? יֵשׁ אוֹמְרִים:

[יא.]

מִמִּדָּה לְמִדָּה יָצָא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כְּנֶגֶד פָּנָיו יָצָא, הוּא וּשְׁמוֹנִים זוּג שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְלֻבָּשִׁין תִּירְקֵי זָהָב, שֶׁהִשְׁחִירוּ פְּנֵיהֶן כְּשׁוּלֵי קְדֵרָה. שֶׁאָמְרוּ לָהֶן: כִּתְבוּ עַל קֶרֶן שׁוֹר שֶׁאֵין לָכֶם חֵלֶק בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אֲנַן תָּנֵינַן: יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא, וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אַב בֵּית־דִּין. אִית תַּנֵּיי תָּנֵי וּמְחַלֵּף. מַאן דְּאָמַר יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא - עוֹבָדָא דַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיאָה מְסַיַּע לֵהּ. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי, הֲוֹון בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם בָּעוּן מְמַנְיָתֵהּ נָשִׂיא בִּירוּשָׁלַיִם, עֲרַק וַאֲזַל לֵהּ לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיאָה. וְהָיוּ בְנֵי יְרוּשָׁלַיִם כּוֹתְבִין: 'מִירוּשָׁלַיִם הַגְּדוֹלָה לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיאָה הַקְּטַנָּה. עַד מָתַי אֲרוּסִי יוֹשֵׁב אֶצְלְכֶם, וַאֲנִי יוֹשֶׁבֶת עֲגוּמָה עָלָיו'? פֵּרַשׁ מֵיתֵי גּוֹ אִלְפָּא[6], אֲמַר: דְּכוֹרָה מָרְתָא דְּבֵיתָא דְּקִבְלָתָן, מָה הַוָּות חֲסֵרָה? אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידוֹי: רַבִּי, עַיְנָהּ הַוָּות שָׁבְרָה. אֲמַר לֵהּ: הָא תַּרְתֵּי גַּבָּךְ. חֲדָא דַּחֲשַׁדְתַּנִי, וַחֲדָא דְּאִסְתַּכַּלְתְּ בָּהּ. מָה אֲמָרִית יָאֲיָא בְּרֵירְוָא? לָא אֲמָרִית אֶלָּא בְּעוֹבָדָא. וּכְעַס עֲלוֹי וַאֲזַל.

מַאן דְּאָמַר שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח נָשִׂיא - עוֹבָדָא דְּאַשְׁקְלוֹן מְסַיַּע לֵהּ. תְּרֵין חֲסִידִין הֲוֹון בְּאַשְׁקְלוֹן, אָכְלִין כַּחֲדָא וְשָׁתַיי כַּחֲדָא וְלָעַיי בְּאוֹרַיְתָא כַּחֲדָא. דְּמַךְ חַד מִנְּהוֹן, וְלָא אִתְגְּמַל לֵהּ חֶסֶד. מִית בְּרֵהּ דְּמַעְיָן מוֹכֵס, וּבְטִילַת כָּל מְדִינְתָּא מִגְּמוֹל לֵהּ חֶסֶד. שָׁרֵי הַהוּא חֲסִידָא מִצְטַעֵר, אֲמַר: וַי דְּלֵית לְשָׁנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל כְּלוּם. אִיתְחֲמֵי לֵהּ בְּחֶלְמָא, וַאֲמַר לֵהּ: לָא תִּבְזֵי בְּנֵי מָרָךְ, דֵּין עֲבַד

---

[5] סִיר.
[6] סְפִינָה.

חָדָא חוֹבָא וַאֲזַל בָּהּ, וְדֵין עֲבַד חָדָא טִיבוּ וַאֲזַל בָּהּ. וּמָה חוֹבָא עֲבַד הַהוּא חֲסִידָא? חַס לֵהּ, לָא עֲבַד חוֹבָה מִן יוֹמוֹי, אֶלָּא פַּעַם אַחַת הִקְדִּים תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ לִתְפִלִּין שֶׁל יָד. וּמַה טִיבוּ עֲבַד בְּרֵהּ דְּמַעְיָן מוֹכֵס? חַס לֵהּ, לָא עֲבַד טִיבוּ מִן יוֹמוֹי, אֶלָּא חַד זְמַן עֲבַד אֲרִיסְטוֹן לְבוּלְבְּטַיָּא[7], וְלָא אֲתוֹן אַכְלוּנֵהּ. אֲמַר: יֵכְלוּנֵהּ מִסְכֵּנַיָּא דְּלָא יִטְלוֹן. וְאִית דְּאָמְרִין: בְּשׁוּקָא הֲוָה עֲבַר, וּנְפַל מִנֵּהּ חַד עִגּוּל, וַחֲמָא חַד מִסְכֵּן וּנְסַב לֵהּ, וְלָא אֲמַר לֵהּ כְּלוּם, בְּגִין דְּלָא מְסַמְּקֵי אַפּוֹי.

בָּתַר יוֹמִין, חֲמָא הַהוּא חֲסִידָא לַחֲסִידָא חַבְרֵהּ, מְטַיֵּל גּוֹ גַּנִּין, גּוֹ פַּרְדֵּסִין, גּוֹ מַבּוּעִין דְּמַיֵּי. וַחֲמָא לְבְרֵהּ דְּמַעְיָן מוֹכֵס, לְשׁוֹנוֹ שׁוֹתֶת עַל־פִּי הַנָּהָר, בָּעֵי מִמֵּטֵי מַיָּא, וְלָא מָטֵי. וַחֲמָא לְמִרְיָם בְּרַת עֲלֵי בְּצָלִים. רַבִּי לְעָזָר בַּר יוֹסָה אָמַר: תַּלְיָא בְּחִטֵּי בִּיזְיָא. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא אָמַר: צִירָא דְּתַרְעָא דְּגֵהִנָּם קָבִיעַ בְּאַדְנֵהּ. אָמַר לוֹן: לְמָה דָּא כֵן? אַמְרוּן לֵהּ: דַּהֲוַת צָיְמָה וּמְפַרְסְמָה. וְאִית דְּאָמְרִי: דַּהֲוַת צָיְמָה חַד יוֹם וּמַקָּזָה לֵהּ תְּרֵי. אָמַר לוֹן: עַד אֵימַת הִיא כֵן? אַמְרוּן לֵהּ: עַד דְּיֵיתֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח, וַאֲנַן מְרִימִין לָהּ מִן גּוֹ אַדְנֵהּ, וְקָבְעִין לֵהּ גּוֹ אַדְנֵהּ. אָמַר לוֹן: וּלְמָה? אַמְרוּן לֵהּ: דַּאֲמַר: אִין אֲנָא מִתְעַבֵּד נְשִׂיא אֲנָא מְקַטֵּל חָרְשַׁיָּא, וְהָא אִתְעַבֵּד נְשִׂיא וְלָא קְטַל חָרְשַׁיָּא. וְהָא אִית תַּמְנִין נָשִׁין חָרְשָׁיָן, יְהִיבִין גּוֹ מְעַרְתָּא דְּאַשְׁקְלוֹן, מְחַבְּלִין עַלְמָא. אֶלָּא, אֲזַיל אֲמַר לֵהּ. אֲמַר לוֹן: אֲנָא דְּחִיל, דְּהוּא גְּבַר נְשִׂיא וְלֵית הוּא מְהֵימַנְתִּי. אַמְרוּן לֵיהּ: אִי הֵימָנָךְ – הָא טָבְאוּת, וְאִין לָא – עֲבֵד הָדֵין סִימָנָךְ קָמוֹי, הַב יְדָךְ עַל עֵינָךְ וְאַפְקַהּ, וְחַזְרַהּ וְהִיא חָזְרָה. אֲזַל וְתָנֵי לֵהּ עוֹבָדָה, בְּעָא מֶעְבַּד סִימָנָא קָמוֹי, וְלָא שַׁבְקֵהּ. אֲמַר לֵהּ: יָדַע אֲנָא דְּאַתְּ גְּבַר חָסִיד, יַתִּיר מִן כֵּן אַתְּ יָכֵל עֲבֵד. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּפֻמִּי לָא אֲמָרִית, בְּלִבִּי חֲשָׁבִית. מִיָּד עָמַד שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח, בְּיוֹם סַגְרִיר, וּנְסַב עִמֵּהּ תּוּמְנִין גֻּבְרִין בְּחִירִין, וְיָהַב בִּידֵיהוֹן תּוּמְנֵיי לְבוּשִׁין נְקִיִּים, וַיבוּנִין גּוֹ קִידְרִין חַדְתִּין, וּכְפוּנוֹן עַל רֵישֵׁיהוֹן. אֲמַר לוֹן: אִין

[יא:]

צְפַרִית חַד זְמַן – לִבְשׁוּן לְבוּשֵׁיכוֹן, וְאִין צְפַרִית זְמַן תִּנְיָן – עוּלוּן כֻּלְכוֹן כַּחֲדָא, וְכֵיוָן דְּאַתּוּן עָלְלִין, כָּל חַד וְחַד מִנְּכוֹן יְגוּף חֲדָא, וִיטַלְטְלִינֵהּ מִן אַרְעָא. דְּעִסְקֵהּ דְּהָדֵין חָרְשָׁא – טַלְטַלְתִּנֵּהּ מִן אַרְעָא לָא יָכֵל עֲבֵד כְּלוּם.

אֲזַל וְקָם לֵהּ עַל תַּרְעָא דְּמַעַרְתָּא. אֲמַר לוֹן: ״אוֹיֵים אוֹיֵים פִּתְחוּן לִי, דְּמִן דִּידְכֶן אֲנָא״! אַמְרוּן לֵהּ: הֵיךְ אֲתֵית לְהָכָא בְּהָדֵין יוֹמָא? אֲמַר לוֹן: בֵּינֵי טַפָּיָא הֲוֵינָא מְהַלֵּךְ. אַמְרוּן לֵהּ: וּמָה אֲתִיתָא הָכָא מֶעְבַּד? אֲמַר: מֵילַף וּמִילְפָּא. כָּל מָטֵי – יַעֲבֵד מַה דְּהוּא חָכָם. וַהֲוַות כָּל חַדָּא מְנַהוֹן, אָמְרָה מַה דְּהִיא אָמְרָה וּמַיְתְיָא פִּתָּא, וַחֲדָא אָמְרָה מַה דְּהִיא אָמְרָה וּמַיְתְיָא קָפֵד, אָמְרָה מַה דְּהִיא אָמְרָה וּמַיְתְיָא תַּבְשִׁילִין, אָמְרָה מַה דְּהִיא אָמְרָה וּמַיְתְיָא חַמַר. אַמְרוּן לֵהּ: אַתְּ מָה אִית בָּךְ עֲבֵד? אֲמַר לוֹן: אִית בִּי, צְפַר תְּרֵין צְפַרִין וּמַיְתֵי לְכוֹן תַּמְנִין גֻּבְרִין בְּחִירִין, הָוֵי עִמְּכוֹן, חָדֵיי וּמַחְדֵּיי לְכוֹן. אַמְרוּן לֵיהּ: כֵּן אֲנַן בָּעֵיי. צְפַר חֲדָא זְמַן וְלַבְשׁוּן לְבוּשֵׁיהוֹן, צְפַר זְמַן תִּנְיָן וְעַלוּ כֻּלְהוֹן כַּחֲדָא. אֲמַר: כָּל דְּמָטֵי יַחְכֹּם זוּגֵהּ. וְטַעֲנוּנוּן וְאַזְלוּן וּצְלַבוּנוּן. הֲדָא הִיא דְתָנִינַן: מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח שֶׁתָּלָה נָשִׁים בְּאַשְׁקְלוֹן. אָמְרוּ שְׁמוֹנִים נָשִׁים תָּלָה, וְאֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד, אֶלָּא שֶׁהָיְתָה הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ.

---

[7] סְעֻדָּה לַשָּׁרִים.

תָּנֵי: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: שָׁמַעְתִּי שֶׁעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה, וְעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא כַתּוֹרָה. עַד אֵיכָן? רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: עַד כְּדֵי זִמְזוּם. רַבִּי יוֹסָה אוֹמֵר: בְּעֵדִים אֲבָל לֹא בְהַתְרָיָה.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁיָּצָא לְדֶרֶךְ רָכוּב עַל סוּסוֹ בְּשַׁבָּת, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית־דִּין וּסְקָלוּהוּ. וַהֲלֹא שְׁבוּת הָיָת? אֶלָּא שֶׁהָיְתָה הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכֵן. שׁוּב מַעֲשֶׂה, בְּאֶחָד שֶׁיָּצָא לַדֶּרֶךְ וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וּפָנָה לַאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר, וְעָשָׂה צְרָכָיו עִמָּהּ, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית־דִּין וְהִלְקוּהוּ. וַהֲלֹא אִשְׁתּוֹ הָיָת? אֶלָּא שֶׁנֶּהֱנָה עַצְמוֹ בְּבִזָּיוֹן.

הֲלָכָה ג, מַתְנִיתִין: בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבִיאִים שְׁלָמִים וְאֵין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶן, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת. וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת, וְסוֹמְכִין עֲלֵיהֶן.

גְּמָרָא: בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הֻתְּרָה סְמִיכָה שֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ, וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא הֻתְּרָה סְמִיכָה שֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ. אִי זוֹ הִיא סְמִיכָה שֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ? מֵאֶתְמוֹל. אָמַר רַבִּי זְעוּרָה: כָּל עַמָּא מוֹדֵיי בַּאֲשֵׁם מְצֹרָע, שֶׁסָּמַךְ עָלָיו מֵאֶתְמוֹל - לֹא יָצָא. שַׁלְמֵי נְדָבָה שֶׁסָּמַךְ עֲלֵיהֶן מֵאֶתְמוֹל - יָצָא. מַה פְּלִיגִין? בְּשַׁלְמֵי חֲגִיגָה - בֵּית־שַׁמַּאי עָבְדִין לוֹן כְּשַׁלְמֵי נְדָבָה, בֵּית־הִלֵּל עָבְדִין לוֹן כְּאָשָׁם מְצֹרָע. אֲמַר רַבִּי יַסָּא: הֵן דַּתְּ אָמַר, אָשָׁם מְצֹרָע שֶׁסָּמַךְ עָלָיו מֵאֶתְמוֹל לֹא יָצָא - בִּזְמַנּוֹ. עִבֵּר זְמַנּוֹ - נַעֲשָׂה כְּשַׁלְמֵי נְדָבָה.

אָמְרוּ בֵּית־הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: מָה אִם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי אוֹסֵר לְהֶדְיוֹט - הֲרֵי אֲנִי מַתִּיר לְגָבוֹהַּ, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מַתִּיר לְהֶדְיוֹט - אֵינוֹ דִין שֶׁנַּתִּיר לְגָבוֹהַּ? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־שַׁמַּאי: וַהֲרֵי נְדָרִים וּנְדָבוֹת יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן מֻתָּרִין לְהֶדְיוֹט וַאֲסוּרִין לְגָבוֹהַּ. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־הִלֵּל: לֹא, אִם אֲמַרְתֶּם בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת, שֶׁאֵין זְמַנָּן קָבוּעַ - תֹּאמְרוּ בַּחֲגִיגָה שֶׁזְּמַנָּהּ קָבוּעַ? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־שַׁמַּאי: חֲגִיגָה אֵין זְמַנָּהּ קָבוּעַ, שֶׁאִם לֹא חַג בָּרִאשׁוֹן - חוֹגֵג בַּשֵּׁנִי; שֶׁאִם לֹא חַג בַּשֵּׁנִי - חוֹגֵג בַּשְּׁלִישִׁי. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־הִלֵּל: חֲגִיגָה זְמַנָּהּ קָבוּעַ, שֶׁאִם לֹא חַג בָּרֶגֶל - אֵינוֹ יָכוֹל לָחוֹג לְאַחַר הָרֶגֶל. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית־שַׁמַּאי: וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שְׁמוֹת יב, טז): "אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ, הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם"; אָמְרוּ לָהֶם בֵּית־הִלֵּל: מִשָּׁם רְאָיָה? "לָכֶם" - אֵינוֹ נַעֲשֶׂה, אֲבָל נַעֲשֶׂה הוּא לְגָבוֹהַּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר טַעַם אַחֵר: מָה אִם בְּשָׁעָה

[יב.]

שֶׁכִּירָתְךָ סְתוּמָה - כִּירַת רַבְּךָ פְּתוּחָה, בְּשָׁעָה שֶׁכִּירָתְךָ פְּתוּחָה - אֵינוֹ דִין שֶׁתְּהֵא כִירַת רַבְּךָ פְּתוּחָה? דָּבָר אַחֵר: אֵינוֹ בְּדִין שֶׁיְּהֵא שֻׁלְחָנְךָ מָלֵא, וְשֻׁלְחָן רַבְּךָ רֵיקָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוּן: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הֲוָה עָבַר קָמֵי סִדְרָא, וּשְׁמַע קָלְהוֹן קָרֵיי הָדֵין פְּסוּקָא (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כט, כא): "וַיִּזְבְּחוּ לַה' זְבָחִים וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת לַה' לְמָחֳרַת הַיּוֹם הַהוּא"; אָמַר: מַאן דְּמַפְסִיק לֵהּ - כְּבֵית שַׁמַּאי, מַאן דְּקָרֵא כֻּלֵּהּ - כְּבֵית־הִלֵּל. נִיחָא עוֹלוֹת "לְמָחֳרַת הַיּוֹם" הַהוּא, שְׁלָמִים "לְמָחֳרַת הַיּוֹם", וְאֵין שְׁלָמִים בָּאִין כְּבֵית־שַׁמַּאי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוּן: דָּוִד מֵת בַּעֲצֶרֶת, וְהָיוּ כָל יִשְׂרָאֵל אוֹנְנִין, וְהִקְרִיבוּ לְמָחָר.

מַעֲשֶׂה בְּהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁהֵבִיא עוֹלָתוֹ לָעֲזָרָה וְסָמַךְ עָלֶיהָ, חָבְרוּ עָלָיו תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי. הִתְחִיל מְכַשְׁכֵּשׁ בִּזְנָבָהּ, אָמַר לָהֶן: רְאוּ, נְקֵבָה הִיא, וּשְׁלָמִים הֲבֵאתִיהָ. הִפְלִיגָן בִּדְבָרִים וְהָלְכוּ לָהֶן. לְאַחַר יָמִים, גָּבְרָה יָדָן שֶׁל בֵּית־שַׁמַּאי וּבִקְּשׁוּ לְקַבֵּעַ הֲלָכָה כִּדְבְרֵיהֶם. וְהָיָה שָׁם בָּבָא בֶּן בּוּטָא, מִתַּלְמִידֵי בֵּית־שַׁמַּאי, וְיוֹדֵעַ שֶׁהֲלָכָה כְּבֵית־הִלֵּל. פַּעַם אַחַת נִכְנַס לָעֲזָרָה, וּמְצָאָהּ שׁוֹמֶמֶת.

אָמַר: יְשׁוּמוּ בָתֵּיהֶן שֶׁל אֵלּוּ שֶׁהֵשַׁמּוּ אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ! מֶה עָשָׂה? שָׁלַח וְהֵבִיא שִׁלְשֶׁת אֲלָפִים טְלָיִם מִצָּאן קֵדָר, וּבִקְּרָן מִמּוּמִין, וְהֶעֱמִידָן בְּהַר הַבַּיִת. וְאָמַר לָהֶן: שִׁמְעוּנִי אַחַיי בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה יָבִיא עוֹלוֹת - יָבִיא וְיִסְמֹךְ, יָבִיא שְׁלָמִים וְיִסְמֹךְ, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִקְבְּעָה הֲלָכָה כְּבֵית־הִלֵּל, וְלֹא אָמַר אָדָם דָּבָר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי לְעָזָר: הֲדָא כָסָא: בְּשֵׁירוּתָהּ בָּעֲיָא מוֹלֵיי, סַפָּא דְּקֵיסָא מִנֵּהּ וּבֵהּ. כָּל גּוּמְרָא דְּלָא כָוְיָא בְּשַׁעְתַּהּ - לָא כָוְיָא.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית־הִלֵּל, שֶׁהֵבִיא עוֹלָתוֹ לָעֲזָרָה וְסָמַךְ עָלֶיהָ, וְרָאָהוּ אֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית־שַׁמַּאי. אָמַר לוֹ: מַה זּוֹ סְמִיכָה? אָמַר לוֹ: מַה זּוֹ שְׁתִיקָה? וְשִׁתְּקוֹ בִּנְזִיפָה, וְהָלַךְ לוֹ.

הֲלָכָה ד, מַתְנִיתִין: עֲצֶרֶת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת - בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טוֹבַח לְאַחַר שַׁבָּת, וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין לָהּ יוֹם טוֹבַח. וּמוֹדִין, שֶׁאִם חָלָה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת - שֶׁיּוֹם טוֹבַח לְאַחַר שַׁבָּת. וְאֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלָיו, מֻתָּרִין בְּסֶפֶד וּבְתַעֲנִית, שֶׁלֹּא לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי הָאוֹמְרִין עֲצֶרֶת לְאַחַר הַשַּׁבָּת.

גְּמָרָא: ״עֲצֶרֶת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טוֹבַח שֶׁלָּהּ לְאַחַר שַׁבָּת, בֵּית־הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין לָהּ יוֹם טוֹבַח״ - אֶלָּא, יוֹמָהּ הוּא טִבּוֹחָהּ. הָא בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טוֹבַח שֶׁלָּהּ אַחַר שַׁבָּת. וְאֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלָיו. מִקַּל וָחֹמֶר, מָה אִם בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת כְּדִבְרֵי בֵית־הִלֵּל - אֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלָיו, בְּשָׁעָה שֶׁאֵין שָׁלָמִים וְעוֹלוֹת כְּדִבְרֵי בֵית־שַׁמַּאי - לֹא כָל־שֶׁכֵּן?!

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שְׁמוֹת כג, טז): ״וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ״; וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כג, ז): ״כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ״; אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: כֵּיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ?! בְּשָׁעָה שֶׁהוּא חָל בְּחֹל - אַתְּ חוֹגֵג וְשׁוֹבֶת, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא חָל בְּשַׁבָּת - לְמָחָר אַתְּ חוֹגֵג וְקוֹצֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוּן:

[יב:]

וּבִלְבַד שֶׁבָּלִים לְעִסָּתוֹ. כַּהֲדָא דְתָנֵי: לָהֵן, אֵינָשׁ דְּיֶהֱוֵי עֲלוֹהִי אָעִין וּבְכוּרִין. הָאוֹמֵר: ׳הֲרֵי עָלַי עֵצִים לַמִּזְבֵּחַ וְגִיזְרִין לַמַּעֲרָכָה׳ - אָסוּר בְּסֶפֶד וְתַעֲנִית, וּמְלַאכְתָּן מֻתֶּרֶת בּוֹ בַּיּוֹם.

׳מוֹדִים שֶׁאִם חָלָה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁיּוֹם טִבּוֹחַ שֶׁלָּהּ לְאַחַר שַׁבָּת׳ - הָא בֵּית־הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹם טִבּוֹחַ שֶׁלָּהּ לְאַחַר שַׁבָּת. עוֹרוֹת שֶׁל מִי? רַבִּי טְבִי בְּשֵׁם רַבִּי יֹאשִׁיָּה: אִתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: שֶׁל כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר. וְאִית אֲמַר: יוֹם טִבּוֹחַ שֶׁלָּהּ לְאַחַר שַׁבָּת. עוֹרוֹת שֶׁל מִי? תִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲצֶרֶת יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁבְעָה. הָתִיב רַב הוֹשַׁעְיָה: וְהָא תָנֵי: מָה הַחֹדֶשׁ לְמִנּוּיָיו יוֹם אֶחָד - אַף הָעֲצֶרֶת לְמִנּוּיָהּ יוֹם אֶחָד. אָמַר רַבִּי לָא: שֶׁאִם לֹא חַג בָּרִאשׁוֹן - יָחֹג כָּל שִׁבְעָה. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוּן, בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּכָל יוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלָיו, וּבָא וּמַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, אִם יֵשׁ נְדָרִים וּנְדָבוֹת - הוּא מַקְרִיבָן וְהוֹלֵךְ וְאוֹכֵל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,

וּבָא וּמַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּבָא וְלָן בִּלְשְׁכַּת פַּלְהֶדְרִין. רַבִּי עוּקְבָה, בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא הָיָה עוֹשֶׂה כֵּן, אֶלָּא בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים.

אִית תַּנַּיי תָּנֵי: הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל מִצְחוֹ. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: אֲפִלּוּ בְּזָוִית. מַאן דְּאָמַר הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל מִצְחוֹ - "וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד" (שמות כח, לח), מַאן דְּאָמַר אֲפִלּוּ בְּזָוִית - מֵהָדָא דְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים. מַאן דְּאָמַר הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל מִצְחוֹ - מְסַיַּע לְרַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוּן. מַאן דְּאָמַר אֲפִלּוּ בְּזָוִית - מְסַיַּע לְרַבִּי עוּקְבָה.

הֲלָכָה ה, מַתְנִיתִין: נוֹטְלִין לְיָדַיִם לְחֻלִּין, וּלְמַעֲשֵׂר, וְלִתְרוּמָה. וְלַקֹּדֶשׁ - מַטְבִּילִין. וְלַחַטָּאת - אִם נִטְמְאוּ יָדָיו, נִטְמָא גּוּפוֹ.

גְּמָרָא: וְיֵשׁ יָדַיִם לְחֻלִּין? אֶלָּא, כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יֵשׁ יָדַיִם לְחֻלִּין. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּדֵל מִן הַתְּרוּמָה. תָּנֵי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הַיָּדַיִם תְּחִלָּה לְחֻלִּין, וּשְׁנִיּוֹת לִתְרוּמָה. מָה? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר כְּרַבִּי עֲקִיבָה? דְּתָנִינַן תַּמָּן: הַמַּכְנִיס יָדָיו לְבֵית הַמְּנָגֵּעַ - יָדָיו תְּחִלָּה, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָדָיו שְׁנִיּוֹת. כְּרַבָּנָן הִיא. תַּמָּן,

[יג.]

מַה טַּעֲמוֹן? הָכָא, מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר לוֹ יָדָיו שְׁנִיּוֹת - אַף הוּא בָּדֵל מִן הַתְּרוּמָה. וְלֹא מֵחֲמַת מַשְׁקֶה גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן? וְיִהְיוּ תְּחִלָּה? קַל וָחֹמֶר: מָה אִם טְבוּל יוֹם, שֶׁהוּא דְּבַר תּוֹרָה - אֵינוֹ אֶלָּא פּוֹסֵל, יָדַיִם שֶׁהֵן מִדִּבְרֵיהֶן - לֹא כָל־שֶׁכֵּן?! דָּבָר אַחֵר: כְּלוּם גָּזְרוּ עַל הַיָּדַיִם, לֹא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּדֵל מִן הַתְּרוּמָה, מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר לוֹ יָדָיו שְׁנִיּוֹת - אַף הוּא בָּדֵל מִן הַתְּרוּמָה.

תַּמָּן תָּנֵינַן: הַתְּרוּמָה וְהַבִּכּוּרִים - חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִיתָה, וְחֹמֶשׁ, וַאֲסוּרִין לְזָרִים, וְהֵן נִכְסֵי כֹהֵן, וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה, וּטְעוּנִין רְחִיצַת יָדַיִם, וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ. הֲרֵי אֵלּוּ בִּתְרוּמָה וּבְבִכּוּרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר. תַּמָּן אַתְּ אָמַר: אֵין הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה, וְהָכָא אַתְּ אָמַר: הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה? הֵן דַּתְּ אָמַר: הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה - רַבָּנָן, הָן דַּתְּ אָמַר: אֵין הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה - רַבִּי מֵאִיר. דְּתָנִינָן תַּמָּן: כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - מְטַמֵּא אֶת הַקֹּדֶשׁ וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמֻתָּר בְּחֻלִּין וּבְמַעֲשֵׂר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין בְּמַעֲשֵׂר.

וְלָא שְׁמִיעַ דַּאֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעוּרָה: מַהוּ וַחֲכָמִים אוֹסְרִין בְּמַעֲשֵׂר? נִפְסַל גּוּפוֹ מִלּוֹכַל בְּמַעֲשֵׂר. מַאי כַּדּוּן? הֵן דַּתְּ אָמַר, הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה - בְּרוּצָה לוֹכַל. וְהֵן דַּתְּ אָמַר: אֵין הַמַּעֲשֵׂר טָעוּן רְחִיצָה - בְּרוּצָה לִגַּע. וְלָא הוּא רוֹצֶה לוֹכַל הוּא רוֹצֶה לִגַּע? אֶלָּא מִשּׁוּם נְטִילַת סְרָךְ. וְהָתְנִינַן: תְּרוּמָה. וְכִי יֵשׁ בִּתְרוּמָה מִשּׁוּם נְטִילַת סְרָךְ? אֶלָּא בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־גַּב טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ. וְחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּב הַקֹּדֶשׁ לֹא כְחֻלִּין הֵם? תִּפָּתֵר, אוֹ כְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, אוֹ כְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי צָדוֹק. אוֹ כְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הַיָּדַיִם תְּחִלָּה לְחֻלִּין וּשְׁנִיּוֹת לִתְרוּמָה. אוֹ כְרַבִּי לְעָזָר בֵּי רַבִּי צָדוֹק, דְּתָנִינַן תַּמָּן: חֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־גַּב הַקֹּדֶשׁ - הֲרֵי אֵלּוּ כְחֻלִּין. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי אֵלּוּ כִתְרוּמָה - לְטַמֵּא שְׁנַיִם וְלִפְסֹל אֶחָד.

׳וּלְקַדֵּשׁ מַטְבִּילִין׳ - כָּל הֵן דְּתָנֵינַן מַטְבִּילִין - בְּאַרְבָּעִים סְאָה אֲנַן קָיְמִין. וְהָא תָּנֵינַן: הַנּוֹטֵל יָדָיו לְמִקְדָּשׁ צָרִיךְ רְבִיעִית? אֲמַר רַבִּי לְעָזָר: כָּאן בִּידַיִם טְמֵאוֹת, וְכָאן בִּידַיִם טְהוֹרוֹת. אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵהּ דְּרַבִּי הִלֵּל: אֲפִלּוּ תֵּימַר, כָּאן וְכָאן בִּידַיִם טְהוֹרוֹת, כָּאן וְכָאן בִּידַיִם טְמֵאוֹת - כָּאן בְּקָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ הַמְקֻדָּשִׁין, וְכָאן בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־גַּב הַקֹּדֶשׁ.

׳וּלְחַטָּאת, אִם נִטְמְאוּ יָדָיו נִטְמָא גּוּפוֹ׳ - אֲמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: לֹא שֶׁחִדְּשׁוּ טֻמְאָה לְחַטָּאת, אֶלָּא אָמְרוּ: הַמִּטַּמֵּא טֻמְאָה קַלָּה - כְּמִטַּמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר (בְּמִדְבַּר יט, ט): ״וְאָסַף אִישׁ״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״טָהוֹר״? הַגַּע עַצְמְךָ, אֲפִלּוּ אַתְּ אוֹסְפוֹ

[יג:]

בְּמַגְרֵפָה - אָמְרָה הַתּוֹרָה טָהוֹר. מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם בְּמַגְרֵפָה שֶׁל מַתֶּכֶת, וַהֲלֹא פְּשׁוּטֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת טְמֵאִין? אִם בְּמַגְרֵפָה שֶׁל עֵץ, לֹא כְּעוֹמֵד מֵחֲמַת דָּבָר טָמֵא הוּא? אֲמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: תִּפְתֵּר בְּאוֹסְפוֹ בְּנֶסֶר. וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִנָּשֵׂא עָלָיו? אֲמַר רַבִּי יוּדָן אֲבוּי דְּרַבִּי מַתַּנְיָה: תִּפְתֵּר בְּאוֹסְפוֹ בְּמַלְתְּרָא עָבָה.

רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אַמִּי: מַה בֵּין אָדָם טָהוֹר לְחַטָּאת, לִכְלֵי רֵיקָן טָהוֹר לְחַטָּאת? אֲמַר לֵהּ: ״וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״אִישׁ״? אֶלָּא, לִתֵּן טָהֳרָה מְעֻלָּה לְאִישׁ, לַעֲשׂוֹתוֹ כְּמִי חַטָּאת וּכְאֵפֶר חַטָּאת. רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הֱוֵית שָׁטַהֲרְתִּי לְךָ בְּשֶׁרֶץ - טִמֵּאתִי לְךָ כָּאן.

הֲלָכָה ו, מַתְנִיתִין: הַטּוֹבֵל לְחֻלִּין וְהֶחְזֵק לְחֻלִּין - אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר. הַטּוֹבֵל לְמַעֲשֵׂר וְהֶחְזֵק לְמַעֲשֵׂר - אָסוּר לִתְרוּמָה. הַטּוֹבֵל לִתְרוּמָה וְהֶחְזֵק לִתְרוּמָה - אָסוּר לְקֹדֶשׁ. הַטּוֹבֵל לְקֹדֶשׁ וְהֶחְזֵק לְקֹדֶשׁ - אָסוּר לְחַטָּאת. הַטּוֹבֵל לְחָמוּר - הֶחָמֵר לְקַל. טָבַל וְלֹא הֶחְזֵק - כְּאִלּוּ לֹא טָבַל.

גְּמָרָא: וְחֻלִּין צְרִיכִין כַּוָּנָה? דְּרֵכָא אָתָא מֵימוֹר לָךְ: אֲפִלּוּ טוֹבֵל לְחֻלִּין וְהֶחְזֵק לְחֻלִּין - אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כְּמִנַּיִן הַחֻלִּין כֵּן מִנַּיִן הַמַּעֲשֵׂר? כָּאן לַאֲכִילָה וְכָאן לְמַגָּע. הַטּוֹבֵל סְתָם - מָתָר בְּכֻלָּם. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמִזּוּקָק לְכֻלָּן. עוֹדֵהוּ רַגְלָיו מְשֻׁקָּעוֹת בְּמַיִם - מַחֲזִיק עַצְמוֹ לְכָל טָהֳרָה שֶׁיִּרְצֶה.

תַּמָּן תָּנֵינַן: מַקֶּל שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִין טְמֵאִים, כִּיוָן שֶׁהִשִּׁיקָהּ לַמִּקְוֶה - טָהֳרָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיַּטְבִּיל אֶת כֻּלָּהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: מַה פְּלִיגִין? בְּטֻמְאָה קַלָּה, אֲבָל בְּטֻמְאָה חֲמוּרָה - אַף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף בְּטֻמְאָה חֲמוּרָה פְּלִיגִין. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, עוֹדֵהוּ רַגְלָיו מְשֻׁקָּעוֹת בְּמַיִם - מַחֲזִיק עַצְמוֹ בְּכָל טָהֳרָה שֶׁיִּרְצֶה! פָּתַר לָהּ: בְּאוֹכֵל אוֹכָלִין טְמֵאִין וְשׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִין. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הָאוֹכֵל אוֹכָלִין

[יד.]

טְמֵאִין וְשׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִין - גּוּפוֹ טָהוֹר בְּלֹא כַּוָּנָה? מִכֵּיוָן שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לְטָהֳרָה מְעֻלָּה מִמֶּנָּה - צָרִיךְ כַּוָּנָה. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוָּנוֹת, וְיָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין. זֶה אַחַר זֶה - הָרִאשׁוֹן טָהוֹר וְהַשֵּׁנִי טָמֵא. רַבִּי יְהוּדָה

אוֹמֵר: אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם - אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר. וְעוֹד הִיא: בְּאוֹכֵל אוֹכְלִין טְמֵאִין וּבְשׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִין.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: צְנוֹן שֶׁבַּמְּעָרָה - אִשָּׁה נִדָּה מְדִיחָתוֹ וְהוּא טָהוֹר. הֶעֱלַתּוּ כָּל שֶׁהוּא מִן הַמַּיִם - טָמֵא. וְתָנֵי עֲלַהּ: רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְנִדָּה לֹא טָמְאָה חֲמוּרָה הִיא? הֲדָא פְלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְלֵית לָהּ קְיוּם.

הֲלָכָה ז, מַתְנִיתִין: בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ מִדְּרָס לַפְּרוּשִׁים. בִּגְדֵי פְרוּשִׁים מִדְּרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מִדְּרָס לְקֹדֶשׁ. יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה חָסִיד שֶׁבַּכְּהֻנָּה, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מִדְּרָס לַקֹּדֶשׁ. יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא הָיָה אוֹכֵל עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ כָּל יָמָיו, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מִדְּרָס לַחַטָּאת.

גְּמָרָא: רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמַגָּעוֹת שָׁנוּ. רַבִּי זְעוּרָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יַסָּא: מֵאֵיכָן נִטְמָא הַבֶּגֶד הַזֶּה מִדְּרָס? אָמַר לֵהּ: תִּפְתֵּר שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל עַם־הָאָרֶץ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו עֶרְמָה. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי זְעוּרָה: כְּמָה דַּת אָמַר תַּמָּן: אֵין הֶסֵּט בְּחֻלִּין, וְיֵשׁ הֶסֵּט בְּחֻלִּין עַל־יְדֵי מַגָּע, וְדִכְוָותַהּ: אֵין מַשָּׂא בְּחֻלִּין, וְיֵשׁ מַשָּׂא בְּחֻלִּין עַל־יְדֵי מַגָּע. רַבִּי שְׁמוּאֵל אֲחוּי דְּרַבִּי הוֹשַׁעְיָה אָמַר: רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: יְשִׁבָּה עַל הַכִּסֵּא וְנָגְעָה בּוֹ? מַה נַפְשָׁךְ? אִם מַשָּׂא - הֲרֵי מַשָּׂא. אִם מַגָּע - הֲרֵי מַגָּע. כְּמָה דַּתְּ אֲמַר: בְּמַשָּׂא - עַד שֶׁיִּנָּשֵׂא רֻבּוֹ, וְדִכְוָותַהּ: בְּמַגָּע - עַד שֶׁיִּגַּע בְּרֻבּוֹ. גּוּפוֹ שֶׁל פָּרוּשׁ מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּזָב אֶצֶל הַתְּרוּמָה? הָתִיב רַבִּי יוֹחָנָן:

[יד:]

וְהָא תָנֵינָן: הַמְּנִיחַ עַם־הָאָרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ, בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּכְנָסִין וְאֶת הַיּוֹצְאִין - הָאוֹכְלִין וְהַמַּשְׁקִין וּכְלֵי חֶרֶשׂ פְּתוּחִין טְמֵאִין, אֲבָל הַמִּשְׁכָּבוֹת וְהַמּוֹשָׁבוֹת וּכְלֵי חֶרֶשׂ מְקֻפִּין צָמִיד פָּתִיל - טְהוֹרִין. אֵין תֵּימַר עָשׂוּ גּוּפוֹ כְּזָב אֶצֶל הַתְּרוּמָה - אֲפִלּוּ מְקֻפִּין צָמִיד פָּתִיל יִהְיוּ טְמֵאִין? אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי: תִּפְתֵּר בְּעַם הָאָרֶץ אֶצֶל הַפָּרוּשׁ. וְלֵית שְׁמַע מִנֵּהּ כְּלוּם. אָמַר רַבִּי מָנָא: כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹסָה רַבִּי: כָּל מָה דַּאֲנַן קַיְמִין הָכָא - בִּתְרוּמָה אֲנַן קַיְמִין, תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵּן, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אֲפִלּוּ מוּבָל וַאֲפִלּוּ כָּפוּת - הַכֹּל טָמֵא. כְּלוּם אָמְרוּ טְמֵאִים, לֹא מִשֵּׁם הֶסֵּט? לָא־כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא חֲצָצוֹת, וְלֹא הֶסֵּטוֹת, וְלֹא רְשׁוּת הַיָּחִיד, וְלֹא רְשׁוּת עַם הָאָרֶץ אֶצֶל הַחוּלִּין, אֶלָּא אֶצֶל הַתְּרוּמָה.

גּוּפָהּ שֶׁל תְּרוּמָה, מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּזָב אֶצֶל הַקֹּדֶשׁ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: הַחוֹתֵךְ שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל קֹדֶשׁ, הַחוֹתְכָהּ וְהַמַּטְבִּילָהּ - טָעוּן טְבִילָה. נִיחָא חוֹתְכָהּ. מַטְבִּילָהּ? וְיִכְרְכֶנָּה בְּסִיב וְיַטְבִּילָהּ! אֶלָּא תִּפְתֵּר בְּשֶׁחֲתָכָהּ עַל מְנָת לְהַטְבִּילָהּ.

גּוּפוֹ שֶׁל קֹדֶשׁ מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּזָב אֶצֶל הַחַטָּאת? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: שְׁנֵי לְגִינִים, אֶחָד טָהוֹר לְקֹדֶשׁ וְאֶחָד טָהוֹר לְחַטָּאת, שֶׁנִּגְּעוּ זֶה בָּזֶה - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין. וְהָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא: עָשָׂה אֶת הַטָּהוֹר לְחַטָּאת, שֶׁהֵסִיט בְּרֶקּוּ וּבְשִׁכְבַת זַרְעוֹ שֶׁל טָהוֹר לִתְרוּמָה, וְנִטְמָא. הֵיא טָהוֹר לִתְרוּמָה הֵיא טָהוֹר לְקֹדֶשׁ.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א, מַתְנִיתִין: חֹמֶר בְּקֹדֶשׁ מִבִּתְרוּמָה, שֶׁמַּטְבִּילִין כֵּלִים בְּתוֹךְ כֵּלִים בִּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בְקֹדֶשׁ. אֲחוֹרַיִים וְתוֹךְ וּבֵית צְבִיעָה בִּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בְקֹדֶשׁ. הַנּוֹשֵׂא

[טו.]

אֶת הַמִּדְרָס נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ. בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה - מִדְרָס לַקֹּדֶשׁ. לֹא כְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה, שֶׁבַּקֹּדֶשׁ מַתִּיר וּמַטְבִּיל וְאַחַר־כָּךְ קוֹשֵׁר, וּבַתְּרוּמָה קוֹשֵׁר וְאַחַר־כָּךְ מַטְבִּיל.

גְּמָרָא: ״חֹמֶר בַּקֹּדֶשׁ מִבִּתְרוּמָה״ וְכוּ׳ - רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁאוֹכְלֵי תְרוּמָה זְרִיזִין, וְאוֹכְלֵי קֹדֶשׁ אֵינָן זְרִיזִין. אֲמַר רַבִּי חֲנַנְיָה קַמֵּי רַבִּי מָנָא: וַהֲדָא הִיא מַעֲלָה? אִלּוּ דָבָר שֶׁהוּא שָׁוֶה בָּזֶה וּבָזֶה - טָמֵא בָּזֶה וְטָהוֹר בָּזֶה, וְדָא הִיא מַעֲלָה. אֲמַר לֵהּ: תִּפְתֵּר בְּמִזּוּקָק לַקֹּדֶשׁ. רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אִם הָיָה דָּבָר טָמֵא כָּבֵד כְּלִיטְרָא - אֵין מַטְבִּילִין אוֹתוֹ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אַף בִּתְרוּמָה אֵין מַטְבִּילִין אוֹתוֹ, אֶלָּא סַל וְגַרְגּוּתָנִי בִּלְבַד. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַבָּא שָׁאוּל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁנֵיהֶם אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הָאוֹחֵז בְּאָדָם וּבִכְלִים וּמַטְבִּילָן - טְמֵאִים. וּכְשֶׁהוּא מֵדִיחַ אֶת יָדָיו - טְהוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יְרַפֵּם עַד שֶׁיָּבוֹא בָּהֶן הַמַּיִם. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִסְתַּבְּרָא רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹדֵי לְאַבָּא שָׁאוּל, אַבָּא שָׁאוּל לָא יוֹדֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל. וְתָנֵי כֵּן, הֲלָכָה כִּדְבָרָיו.

אֲמַר רַבִּי יוֹנָה: מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים עוֹשִׂין כֵּן אֲפִלּוּ בַּקֹּדֶשׁ. שֶׁאֵין בֵּית צְבִיעָה תּוֹךְ, כְּלִי קֹדֶשׁ כֻּלָּן תּוֹךְ. רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנְסוּ שִׁבְעָה זְקֵנִים לְעַבֵּר אֶת הַשָּׁנָה בִּבְקִעַת רִמּוֹן. וּמִי הָיוּ? רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי לְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר. אָמְרוּ:

[טז:]

כַּמָּה מַעֲלוֹת בַּקֹּדֶשׁ וּבַתְּרוּמָה? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁתַּיִם־עֶשְׂרֵה. אֲמַר רַבִּי מֵאִיר: כָּךְ שָׁמַעְתִּי מִרַבֵּי עֲקִיבָה: שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה. אֲמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר: שְׁמַשְׁתִּי אֶת רַבִּי עֲקִיבָא עוֹמְדוֹת מַה שֶׁלֹּא שְׁמַשְׁתּוֹ יְשִׁיבוֹת. אָמְרוּ: רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר, אֲלֶכְסַנְדְּרִי לַאֲמִתּוֹ הוּא. וְעָמְדוּ מִשָּׁם בִּנְשִׁיקָה. וְכָל מַאן דְּלָא הֲוָה לֵהּ גְּלָה[8] - הֲוָה חַבְרֵהּ קָטַע פַּלְגָּא דְּגִלְתֵּהּ וְיָהֵב לֵהּ. וּלְמָה הֲווֹן עָבְדִין כֵּן? דַּהֲווֹן כְּלִהוֹן דָּרְשִׁין הָדֵין פְּסוּקָא מִן שְׁבַע שְׁבַע אַפִּין: ״אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ״ (יְשַׁעְיָה ה, א). וְקַלְסוּן לְאַחֲרָיָא - מָה אַשְׁכַּח אַפּוֹי בְּגַוֵּהּ! אָמְרִין: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי הֲוָה.

וּלְמָה הֲווֹן דָּחֲקִין מֵעַתָּה הֲדָא מִלְתָּא? דַּהֲווֹן דָּרְשִׁין מֵימָר (שְׁמוֹת לד, יז): ״אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ״; מַה כְתִיב בַּתְרֵהּ? ״אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר״ (שָׁם יח). אָמְרִין: כָּל מִי שֶׁסַּפֵּיקָה בְיָדוֹ לְעַבֵּר אֶת הַשָּׁנָה וְאֵינוֹ מְעַבְּרָהּ - כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה־זָרָה. מִי אָתַיי מֵיזַל לוֹן, אַמְרוּן: אֲתוֹן נַחְוֵי עוֹבְדִינָן. וַהֲוָה תַּמָּן חַד כִּיף דְּשַׁיִשׁ, וַהֲוָה כָּל חַד וְחַד נָסֵב חַד מַסְמֵר, וְקָבַע לֵהּ בְּגַוֵּהּ, וְהוּא נְחַת וְשָׁקַע כְּהָדֵין לֵיְשָׁא. עַד כַּדּוּן מִיתְקְרֵי כִּיפָא מַסְמְרָא.

---

[8] טַלִּית.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּית צְבִיעָה שֶׁאָמְרוּ - בֵּין בִּפְנִים בֵּין בַּחוּץ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַנְּקִיִּים תּוֹפְסִין בּוֹ. אָמַר רַבִּי זְעוּרָה: אִיפְשָׁר לוֹמַר בְּנָגוּב, שֶׁאֵין הַיָּדַיִם מְטַמּוֹת בְּנָגוּב, אֲבָל אִיפְשַׁר לוֹמַר בִּמְלוֹא מַשְׁקֶה, שֶׁמִּכֵּיוָן שֶׁנִּגַּע בּוֹ טִמְּהוּ, אֶלָּא כִּי נַן קָיְמִין - בִּמְלֹכְלָךְ בְּמַשְׁקֶה.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה: עָשׂוּ מַשְׁקֶה בֵּית צְבִיעָה, כְּמַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא. כְּמָא דַּתְּ אָמַר תַּמָּן: מַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא - טְהוֹרִין בִּמְקוֹמָן וּטְמֵאִין בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָה: מַשְׁקֶה בֵּית צְבִיעָה טְהוֹרִין בִּמְקוֹמָן וּטְמֵאִין בְּמָקוֹם אַחֵר. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא שֶׁיָּצָא לַחוּץ - נִטְמָא. וְהָא תָנֵינַן: מַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא שֶׁיָּצְאוּ לַחוּץ בִּקְדֻשָּׁתָן הֵן? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: קַיְמָה רַבִּי סִימוֹן, רַבִּי חִינְנָא: רַבִּי סִימוֹן, בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כְּשֶׁיָּצְאוּ וְחָזְרוּ. נִטְמָא מַשְׁקֶה הָעֶלְיוֹן, וְהָיָה שׁוֹתֶת

[טז.]

וְיוֹרֵד - רַבִּי בָּא וְרַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה. חַד אָמַר: בִּמְקוֹמוֹ - טָהוֹר, יָרַד לְמַטָּן - טָמֵא. וְחוֹרָנָה אָמַר: הוֹאִיל וְהוּא בָּא מִכֹּחַ טָהֳרָה - טָהוֹר. רַבִּי אָחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוּרָה: הֲדָא דַּתְּ אָמַר: בְּמַשְׁקִין שֶׁנִּטְמוּ בְּאֶכְלִין, אֲבָל בְּמַשְׁקִין שֶׁנִּטְמוּ בְּשֶׁרֶץ - טְמֵאִים הֵן. תַּמָּן תְּנִינַן: כָּל הַכֵּלִים יֵשׁ לָהֶן אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ, וְיֵשׁ לָהֶם בֵּית צְבִיעָה. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: לַעֲרֵבָה גְּדוֹלָה שֶׁל עֵץ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכוֹסוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְיָדַיִם טְמֵאוֹת וּטְהוֹרוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא לְיָדַיִם טְהוֹרוֹת בִּלְבַד. וּכְרַבִּי מֵאִיר: הָיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת וַאֲחוֹרֵי הַכּוֹס טְהוֹרִין, מַשְׁקֶה לַחוּץ עַל־גַּבֵּי הַכּוֹס, וַאֲחָזוֹ בְּבֵית צְבִיעָתוֹ - פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַיָּד לְטַמֵּא אֶת הַכּוֹס. כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַיָּד לְטַמֵּא אֶת הַכּוֹס - כָּךְ אֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַיָּד לְטַמֵּא כְּכָר בְּמָקוֹם אַחֵר? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: מַשְׁקִין טְהוֹרִים נִתּוּנִין בַּקַּרְקַע, נָגַע בָּהֶן כְּכָר טָמֵא - טְמֵאָן. לְאֵי זֶה דָּבָר טְמֵאָן, לֹא לְטַמֵּא כְּכָר בְּמָקוֹם אַחֵר? מִפְּנֵי שֶׁהֵן עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע, הָא עַל גַּבֵּי הַכּוֹס לֹא. אֶלָּא, מַשְׁקֶה נָתוּן עַל־גַּבֵּי הַיָּד, וַאֲחָזוֹ בְּבֵית צְבִיעָתוֹ, אֲפִלּוּ כֵן, אֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַכּוֹס לְטַמֵּא אֶת הַיָּד? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: מַשְׁקִין טְמֵאִין נִתּוּנִין בַּקַּרְקַע, נָגַע בָּהֶן כְּכַר טָהוֹר - נִטְמָא. לֹא אָמַר אֶלָּא כְּכַר, הָא יָד - לֹא. וּכְרַבִּי יוֹסָה: הָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וַאֲחוֹרֵי הַכּוֹס טְמֵאִים, מַשְׁקֶה נָתוּן עַל־גַּבֵּי הַיָּד, וַאֲחָזוֹ בְּבֵית צְבִיעָתוֹ - פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַכּוֹס לְטַמֵּא אֶת הַיָּד. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַכּוֹס לְטַמֵּא הַיָּד - כָּךְ אֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַכּוֹס לְטַמֵּא כְּכָר בְּמָקוֹם אַחֵר? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: מַשְׁקִין טְהוֹרִין נִתּוּנִין בַּקַּרְקַע, נָגַע בָּהֶן כְּכָר טָהוֹר - נִטְמָא. לְאֵי זֶה דָּבָר נִטְמָא, לֹא לְטַמֵּא הַכְּכָר בְּמָקוֹם אַחֵר? מִפְּנֵי שֶׁהֵן עַל־גַּבֵּי קַרְקַע, הָא עַל גַּבֵּי הַיָּד - לֹא. אֶלָּא, מַשְׁקֶה נָתוּן עַל־גַּבֵּי הַכּוֹס, וַאֲחָזוֹ בְּבֵית צְבִיעָתוֹ, אֲפִלּוּ כֵן, אֵין מַשְׁקֶה מִטַּמֵּא מִן הַיָּד לְטַמֵּא אֶת הַכּוֹס? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: מַשְׁקִין טְמֵאִים נִתּוּנִים בְּבֵית צְבִיעָתוֹ שֶׁל כּוֹס, נָגַע בָּהֶן כּוֹס שֶׁאַחוֹרָיו טְהוֹרִים בְּבֵית צְבִיעָתוֹ - נִטְמָא.

'הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס, הוּא נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ' - רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: מִפְּנֵי מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנִּקְבָה חֲבִיתוֹ

[טז:]

וּפְקָקָהּ בְּסַנְדָּלוֹ. רַבִּי זְעוּרָה, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: עָבַר וְנָשָׂא - טָהוֹר. וְאָתְיָא כְּהִיא דַּאֲמַר רַבִּי לְעָזָר: יֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ לֹא יִשָּׂא, עָבַר וְנָשָׂא - טָמֵא. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ לֹא יִשָּׂא, וְאִם עָבַר

וְנָשָׂא - טָהוֹר. אֲמַר רַבִּי זְעוּרָה קֳמֵי רַבִּי מָנָא: לֵית הָדָא אָמְרָה, שֶׁלֹּא עָשׂוּ גוּפוֹ כְּזָב אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ? אִין תֵּימַר עָשׂוּ גוּפוֹ כְּזָב אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ - אֲפִלּוּ עָבַר וְנָשָׂא יְהֵא טָמֵא. אֲמַר לֵהּ: תִּפְתֵּר, בְּמִזּוּקָּק לַקֹּדֶשׁ.

'שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה' - שֶׁבַּקֹּדֶשׁ, מַתִּיר אֶת הַחוּטִים וּמְנַגֵּב אֶת הַנְּקָבִים, וְאַחַר־כָּךְ קוֹשֵׁר. וּבַתְּרוּמָה - קוֹשֵׁר וְאַחַר־כָּךְ מַטְבִּיל. אוֹכְלֵי תְרוּמָה זְרִיזִין הֵן, וְהֵן חָצִין אוֹתָהּ. אוֹכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֵינָן זְרִיזִין, וְאֵינָן חָצִים אוֹתָהּ.

הֲלָכָה ב, מַתְנִיתִין: כֵּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטָהֳרָה - צְרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה. הַכְּלִי מְצָרֵף מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה. הָרְבִיעִי בְּקֹדֶשׁ פָּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה. וּבִתְרוּמָה, אִם נִטְמֵאת אַחַת מִיָּדָיו - חֲבֶרְתָּהּ טְהוֹרָה. וּבְקֹדֶשׁ - מַטְבִּיל שְׁתֵּיהֶן, וְהַיָּד מְטַמָּא אֶת חֲבֶרְתָּהּ בְּקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה.

גְּמָרָא: תָּנֵי: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיְתָה אוֹרֶגֶת בֶּגֶד אֶחָד בְּטָהֳרָה, וּבָאת אֵצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְהִשָּׁאֵל לוֹ. אָמְרָה לוֹ: 'יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁלֹּא נִטְמָא, אֶלָּא שֶׁלֹּא נָתַתִּי דַּעְתִּי לִשְׁמֹרוֹ'; מִתּוֹךְ שֶׁהוּא בּוֹדְקָהּ - אָמְרָה לוֹ: 'נִדָּה בָּאת וּמְתָחָה עִמִּי בַּחֶבֶל'; בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: גְּדוֹלִים הֵם דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאָמְרוּ: כֵּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטָהֳרָה - צְרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה.

שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיְתָה אוֹרֶגֶת מִטְפַּחַת אַחַת בְּטָהֳרָה, וּבָאת אֵצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְהִשָּׁאֵל לוֹ. אָמְרָה לוֹ: 'יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁלֹּא נִטְמָא, אֶלָּא שֶׁלֹּא נָתַתִּי דַּעְתִּי לִשְׁמֹרוֹ'; מִתּוֹךְ שֶׁהוּא בּוֹדְקָהּ - אָמְרָה לוֹ: 'נִפְסְקָה נִימָא אַחַת וּקְשַׁרְתִּיהָ בְּפִי'; בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: גְּדוֹלִים הֵן דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאָמְרוּ: כֵּלִים הַנִּגְמָרִין בְּטָהֳרָה - צְרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה. הַחוֹתֵךְ מִשְׁפּוֹפֶרֶת שֶׁל קֹדֶשׁ - חוֹתְכָהּ וּמַטְבִּילָהּ טָעוּן טְבִילָה. נִיחָא חוֹתְכָהּ, מַטְבִּילָהּ? וְיִכְרְכֶנָּה בְּסִיב וְיַטְבִּילָהּ. אֲמַר רַבִּי אֵילָא: תִּפְתֵּר שֶׁחָתְכָהּ עַל־מְנָת לְהַטְבִּילָהּ. אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: עַד כָּאן בְּקָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ הַמְקֻדָּשִׁים, מִכָּן וְהֵילָךְ בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵעֵדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָה הִיא. דְּתָנֵינַן

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת יוֹמָא פֶּרֶק רְבִיעִי

א. יוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה, בִּרְחִיצָה, וּבְשָׁתִיָּה, וּבְסִיכָה, וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל, וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, אֶפִלּוּ בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד. קְטַנִּים מְתָּרִין בְּכֻלָּן, וַאֲסוּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.

ב. תִּינוֹקוֹת סָמוּךְ לְפִרְקָן - מְחַנְּכִין אוֹתָן בְּפָנֵי שָׁנָה וּבְפָנֵי שְׁתַּיִם, בְּשָׁבִיל שֶׁיְּהוּ רְגִילִין בְּמִצְוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה מַפְטִיר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בְּשָׁבִיל תִּינוֹקוֹת שֶׁאֲכִילוּם אֲבוֹתֵיהֶם. מַעֲשֶׂה בְּשַׁמַּאי הַזָּקֵן שֶׁלֹּא רָצָה לְהַאֲכִיל אֶת בְּנוֹ, וְגָדְרוּ עָלָיו חֲכָמִים וְהֶאֱכִילְהוּ בְּיָדוֹ.

ג. הָאוֹכֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כְּכוֹתֶבֶת הַגָּסָּה, כָּמוֹהָ, וּכְגַרְעִינָתָהּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ כְּכוֹתֶבֶת [1]הַנִּמְרִית[2]. אֲכָל עֲלֵה קְנִים, עֲלֵה גְּפָנִים, עֲלֵה תְּאֵנִים, וַעֲלֵה חֲרוּבִין, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין רָאוּי לַאֲכִילָה - פָּטוּר. עֲלֵה חַזָּרִים, עֲלֵה כְּרִשִּׁין, עֲלֵה בְּצָלִים, עֲלֵה יְרָקוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁרָאוּי לַאֲכִילָה - חַיָּב.

ד. אָכַל וְחָזַר וְאָכַל, וְחָזַר וְאָכַל, אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס - מִצְטָרְפִין. וְאִם לָאו - אֵין מִצְטָרְפִין. שָׁתָה, וְחָזַר וְשָׁתָה, וְחָזַר וְשָׁתָה, אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת שְׁתִיָּה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף שְׁתִיָּה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס - מִצְטָרְפִין, וְאִם לָאו - אֵין מִצְטָרְפִין. כֵּיצַד? שֶׁאָכַל כְּבֵיצָה אֲכִילַת פְּרָס, כָּךְ שְׁתִיָּה בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, הַשּׁוֹתֶה צִיר וּמוֹרְיָס - פָּטוּר. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: כַּמָּה יִשְׁתֶּה וְיֵהָא חַיָּב? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: רְבִיעִית. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִלֹּא לֻגְמָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כְּמִלֹּא לֻגְמָיו. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: כְּדֵי גְּמִיעָה.

ה. מִי שֶׁאָחָזוֹ בִּלְמוּס - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ הַקַּל הַקַּל. כֵּיצַד? הָיוּ לְפָנָיו טֶבֶל וּשְׁבִיעִית - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית. טֶבֶל וּנְבֵלָה - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ נְבֵלָה. טֶבֶל וּתְרוּמָה - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ תְּרוּמָה. תְּרוּמָה וּשְׁבִיעִית - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית, עַד שֶׁיֵּאוֹרוּ עֵינָיו, מִנַּיִן הָיוּ יוֹדְעִין שֶׁיֵּאוֹרוּ עֵינָיו? כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר בֵּין יָפֶה לְרַע.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עִבְרָה שֶׁהֵרִיחָה שְׁבִיעִית - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. הֵרִיחָה תְּרוּמָה - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. לֹא יִנְעוֹל אָדָם מְנָעָל מְסֻמָּר וְיִטַּיֵּל בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶפִלּוּ מִמִּטָּה לְמִטָּה; דִּבְרֵי רַבִּי. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַתִּיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיוּ יָדָיו מְלֻכְלָכוֹת בְּטִיט וּבְצוֹאָה - מְדִיחָן בְּמַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטָּנְפוּ כֵּלָיו. הָיָה הוֹלֵךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו, פְּנֵי רַבּוֹ, פְּנֵי תַּלְמִידוֹ - עוֹבֵר כְּדַרְכּוֹ, אֶפִלּוּ עַד צַוָּארוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ז. הַזָּבִין וְהַזָּבוֹת - טוֹבְלִין בְּלֵילֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. הַנִּדּוֹת וְהַיּוֹלְדוֹת - טוֹבְלוֹת כְּדַרְכָּן בְּלֵילֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. בַּעֲלֵי קְרִיין - טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּלֵילֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה לֹא יִטְבֹּל אֶלָּא עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כֹּהֲנִים טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן עִם חֲשֵׁכָה, כְּדֵי שֶׁיֹּאכְלוּ בִּתְרוּמָה לָעֶרֶב.

ח. חַטָּאת וְאָשָׁם וַדַּאי מְכַפְּרִין עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. מִיתָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת קַלּוֹת, עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה, חוּץ מִ״לֹא תִשָּׂא״ (שְׁמוֹת כ, ז) . וְאֵלּוּ הֵן עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת: כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, וְ׳לֹא תִשָּׂא׳ עִמָּהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא מִ״לֹא תִשָּׂא׳ וּלְמַטָּה - תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת. וְכָל שֶׁהוּא מִ״לֹא תִשָּׂא׳ וּלְמַעְלָה, וְ׳לֹא תִשָּׂא׳

הַשָּׁלֵם

---

[1] מוּגָּה עַל פִּי הַיְרוּשַׁלְמִי.

[2] מָקוֹם הוּא בְּאֶרֶץ מוֹאָב, וְהַכּוֹתֶבֶת הַבָּאָה מִשָּׁם אֵינָהּ גְּדוֹלָה כְּמוֹ הַכּוֹתֶבֶת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

תּוֹסֶפְתָּא

עִמָּהֶן - תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר.

ט. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, אַרְבָּעָה חִלּוּקֵי כַּפָּרָה הֵן: עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - אֵין זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ג, יד): "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם"; עָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - תְּשׁוּבָה תּוֹלָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא טז, ל): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם" וְגוֹ'. עָבַר עַל כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, מֵזִיד וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלִין, וְיִסּוּרִין שֶׁבְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מְמָרְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פט, לג): "וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם" וְגוֹ'. אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלֵּל בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם מְזִיד, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - אֵין כֹּחַ בִּתְשׁוּבָה לְתָלוֹת, וְלֹא בְיוֹם הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ, וְיִסּוּרִין מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ, וּמִיתָה מְמָרֶקֶת עִם הַיִּסּוּרִין, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה כב, יד): "אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן", מְלַמֵּד שֶׁיּוֹם הַמִּיתָה מְמָרֵק.

ד,י חַטַּאת אָשָׁם וּמִיתָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים - כְּלָן אֵין מְכַפְּרִין, אֶלָּא עִם הַתְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כג, כז): "אַךְ בֶּעָשׂוֹר" וְגוֹ', אִם שָׁב - מִתְכַּפֵּר לוֹ, וְאִם לָאו - אֵין מִתְכַּפֵּר לוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר (שְׁמוֹת לד, ז): "וְנַקֵּה" - 'מְנַקֶּה הוּא לַשָּׁבִים וְאֵין מְנַקֶּה לְשֹׁאֵינָם שָׁבִים'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִיתָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה רַבִּי אוֹמֵר: יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא תְּשׁוּבָה, וְיוֹם הַמִּיתָה הֲרֵי הוּא כִּתְשׁוּבָה.

יא. כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים - אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲבוֹר עֲבֵרָה, שֶׁלֹּא יְהוּ תַּלְמִידָיו נוֹחֲלִין אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹרֵד לִשְׁאוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, י): "כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל" וְגוֹ'. וְכָל הַמַּחְטִיא אֶת הָרַבִּים - אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, שֶׁלֹּא יְהוּ תַּלְמִידָיו יוֹרְדִין לִשְׁאוֹל, וְהוּא נוֹחֵל אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כח, יז): "אָדָם עָשֵׁק

הַשָּׁלֵם

בְּדַם נָפֶשׁ" וְגוֹ'; מְגַלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי לַעֲמֹד הֵימֶנּוּ פָּרְשִׁיּוֹת שֶׁל זְכוּת הָרַבִּים הָרְאוּיוֹת לַעֲמֹד הֵימֶנּוּ. וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּב לַעֲמֹד פָּרְשִׁיּוֹת שֶׁל חוֹבָה הָרְאוּיוֹת לַעֲמֹד הֵימֶנּוּ.

יב. מְפַרְסְמִין אֶת הַחֲנֻפִּין מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל ג, כ): "וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת", לְפַרְסְמוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חוֹטֵא אָדָם פַּעַם, שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ - מוֹחֲלִין לוֹ. אָרְבַּע - אֵין מוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לד, ז): "נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה"; עַד כָּאן מְנַקֶּה, מִכָּאן וְאֵילָךְ - אֵין מְנַקֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ב, א): "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל" וְגוֹ', וְאוֹמֵר (אִיּוֹב לג, כט): "הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ" וְגוֹ'. וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כה, יז): "הַקֹּר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ" וְגוֹ'.

יג. מִצְוַת וְדוּי עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה, אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: מִתְוַדֶּה אָדָם קֹדֶם שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה, שֶׁמָּא תִּטְרַף דַּעְתּוֹ קֹדֶם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה קֹדֶם שֶׁאָכַל וְשָׁתָה - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה לְאַחַר אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, שֶׁמָּא אֵרַע דָּבָר קַלְקָלָה בְּסָעוּדָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה לְאַחַר שֶׁאָכַל וְשָׁתָה - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה עַרְבִית. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה עַרְבִית - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה שַׁחֲרִית, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה שַׁחֲרִית - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה בְּמוּסָף. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה בְּמוּסָף - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה בְּמִנְחָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה בַּמִּנְחָה - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה בִּנְעִילָה. שֶׁמָּא יֵאָרַע בּוֹ דָּבָר קַלְקָלָה, כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ.

יד. הֵיכָן הוּא אוֹמְרוֹ? בַּתְּפִלָּה. וְהָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה - אוֹמְרָהּ בָּרְבִיעִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע וְחוֹתֵם בְּוִדּוּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע. וְאִם רָצָה לַחְתֹּם בְּוִדּוּי - חוֹתֵם. וְצָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֵטְא; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לב, לא): "אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה" וְגוֹ'. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ, אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "וְיַעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב"? אֶלָּא

תּוֹסֶפְתָּא

כָּךְ אָמַר הַמָּקוֹם: מִי גָּרַם לָהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ לָהֶם? אֱלֹהֵי זָהָב! - אֲנִי הוּא שֶׁהִרְבֵּיתִי לָהֶם זָהָב.

טו. דְּבָרִים שֶׁהִתְוָדָה עֲלֵיהֶן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁעָבַר - אֵין צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת עֲלֵיהֶן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַבָּא, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה כְּנִגְדָּן, עָבַר עֲלֵיהֶן - צָרִיךְ שֶׁיִּתְוַדֶּה עֲלֵיהֶן, לֹא עָבַר עֲלֵיהֶן וְהִתְוַדָּה עֲלֵיהֶן, עַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי כו, יא): "כְּכֶלֶב שָׁב עַל קֵאוֹ" וְגוֹ'. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, ה): "כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע" וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חֹמֶר בְּשָׁעִיר שֶׁאֵין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְחֹמֶר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאֵין בְּשָׁעִיר, שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שָׂעִיר, וְשָׂעִיר אֵין מְכַפֵּר אֶלָּא עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים. חֹמֶר בְּשָׂעִיר שֶׁהַשָּׂעִיר מְכַפֵּר מִיָּד, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה.

מַסֶּכֶת סָכָּה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. סֻכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה - פְּסוּלָה, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר עַד אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים אַמָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּהֵילֵנִי הַמַּלְכָּה בְּלוּד, שֶׁהָיְתָה סֻכָּתָהּ גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וְהָיוּ זְקֵנִים נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין בָּהּ, וְלֹא אָמְרוּ לָהּ דָּבָר, אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אֵשָׁה הָיְתָה וּפְטוּרָה מִן הַסֻּכָּה. אָמַר לָהֶם: וַהֲלֹא שִׁבְעָה בָנִים הָיוּ לָהּ! וְעוֹד, כָּל מַעֲשֶׂיהָ לֹא עָשְׂתָה אֶלָּא עַל פִּי חֲכָמִים.

ב. סֻכָּה שֶׁחַמָּתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ - פְּסוּלָה, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִלְמַעְלָה, אֲבָל מִן הַצְּדָדִין, אֲפִלּוּ כָלָה מִלְּאָה חַמָּה - כְּשֵׁרָה. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חַמָּתָהּ מֻחֶמֶת סִכּוּךְ, וְלֹא מֻחֶמֶת דְּפָנוֹת. רַבִּי יֹאשִׁיָּה אוֹמֵר: אַף מֻחֶמֶת דְּפָנוֹת. סִכֵּךְ עַל גַּבֵּי מִטָּה, וְעַל גַּבֵּי אִילָן שֶׁהֵן גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אִם הָיְתָה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ - כְּשֵׁרָה. וְאִם לָאו - פְּסוּלָה. סֻכַּת רַקָּב"שׁ: סֻכַּת **ר**וֹעִים, סֻכַּת **ק**וֹצִים, סֻכַּת **בּ**וֹרְגָנִין, סֻכַּת **שׁ**וֹמְרֵי פֵּרוֹת, סֻכָּה מִכָּל מָקוֹם - כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מְסוֹכֶכֶת כְּהִלְכָתָהּ. סֻכָּה כְּהִלְכָתָהּ, וְעִטָּרָה בַּקָּרְמִים וּסְדִינִין הַמְצוּיָרִין, וְתָלָה בָּהּ אֲגוֹזִין, שְׁקָדִין, אֲפַרְסְקִין וְרִמּוֹנִים, פְּרָכִילֵי עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת שֶׁל שִׁבֳּלִין, יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת - אָסוּר לְהִסְתַּפֵּק מֵהֶן עַד מוֹצָאֵי יוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חָג, וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶן - הַכֹּל לְפִי תְּנָאוֹ.

ג. סֻכָּה בַּחֲבָלִים, וּבִפְקִיעֵי עָמִיר - כְּשֵׁרָה, סֻכָּה בְּהוּצָנֵי פִּשְׁתָּן - כְּשֵׁרָה. בַּאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן - פְּסוּלָה. בַּקָּנִים וּבַדּוֹקָרְנִים - כְּשֵׁרָה, אַף עַל פִּי שֶׁדִּבְּקָן זֶה בָּזֶה - כְּשֵׁרָה. סוֹכֵי תְּאֵנִים וּבָהֶן תְּאֵנִים, פַּרְכִילִין וּבָהֶן עֲנָבִים, קָשִׁין וּבָהֶן שִׁבֳּלִים, מַכְבְּדוֹת וּבָהֶן תְּמָרִים, כָּלָן: אִם פְּסֹלֶת מֻרְבָּה עַל הָאוֹכְלִין - כְּשֵׁרָה וְאִם לָאו - פְּסוּלָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיִּהְיֶה קַשִּׁין מְרֻבִּין עַל הַיָּדוֹת וְעַל הָאוֹכְלִין. סֻכָּה בִּבְלָאֵי כֵלִים - פְּסוּלָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.

ד. סֻכָּה בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז, שֶׁאֵין בָּהֶם אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה. יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהֵבִאנוּ נְסָרִים שֶׁהָיָה בָּהֶן אַרְבָּעָה, וְסִכַּכְנוּ עַל גַּבֵּי מִרְפֶּסֶת, וְיָשַׁבְנוּ תַּחְתֵּיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה, אֲבָל הַכֹּל מוֹדִים, שֶׁאִם יֵשׁ בַּנֵּסֶר אַרְבָּעָה טְפָחִים, שֶׁיִּהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוּאוֹ. תָּלָה בָּהּ אֲגוֹזִים, אַפַּרְסְקָאוֹת, וְרִמּוֹנִים, וּגְלוֹסְקָאוֹת, פְּרָכִילֵי עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת שֶׁל שִׁבֳּלִים - כְּשֵׁרָה. לֹא יֹאכַל מֵהֶן אֲפִלּוּ בְּיוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חָג, וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶן שֶׁיֹּאכַל מֵהֶן בְּחָג - מֻתָּר.

ה. חָצֵר גְּדוֹלָה שֶׁמְּקֻפֶּפֶת עַמּוּדִין - הֲרֵי עַמּוּדִין כִּדְפָנוֹת. עוֹשֶׂה אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ דֹּפֶן כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה וְשֶׁיִּישַׁן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאָדָם זוֹקֵף אֶת הַמִּטָּה וּפוֹרֵס עָלֶיהָ סָדִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס הַחַמָּה, לֹא עַל הָאוֹכָלִים וְלֹא עַל הַמֵּת. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֹהֶל אַרְעִי בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא לְהוֹסִיף, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין מוֹסִיפִין

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹסִיפִין בַּשַּׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁשָּׁבַת בַּגְּלִיל הָעֶלְיוֹן בְּסָכָּה שֶׁל יוֹחָנָן בְּרַבִּי אַלְעַי בְּקֶסָרִי, וְאָמְרִי לָהּ בְּקֵיסָרִין, וְהִגִּיעָה חַמָּה לַסֹּכָּה, אָמַר לוֹ: מַהוּ שֶׁאֶפְרוֹס עָלֶיהָ סָדִין? אָמַר לוֹ: אֵין לְךָ כָּל שֶׁכֵּן וְשַׁבָּט מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הֶעֱמִיד מִמֶּנּוּ שׁוֹפֵט. הִגִּיעָה חַמָּה לַחֲצִי הַסֹּכָּה, אָמַר לוֹ: מַהוּ שֶׁאֶפְרוֹס עָלֶיהָ סָדִין? אָמַר לוֹ: אֵין לְךָ כָּל שֶׁכֵּן וְשַׁבָּט מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָצְאוּ מִמֶּנּוּ נְבִיאִים, שֵׁבֶט יְהוּדָה וּבִנְיָמִין הֶעֱמִידוּ מְלָכִים, עַל פִּי נְבִיאִים. הִגִּיעָה חַמָּה לְמַרְגְּלוֹתָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נָטַל יוֹחָנָן סָדִין וּפֵרַשׂ עָלֶיהָ, הִפְשִׁיל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טַלִּיתוֹ לַאֲחוֹרָיו, וְיָרַד, לֹא מִפָּנֵי שֶׁהִפְלִיגוּ בִּדְבָרִים, אֶלָּא מִפָּנֵי שֶׁלֹּא אָמַר דָּבָר שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ לְעוֹלָם.

ו. הָעוֹשֶׂה סֻכָּתוֹ כְּמִין צָרִיף, אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ אֶל הַכֹּתֶל, מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁאִם הִגְבִּיהַּ מִן הַקָּרְקַע טֶפַח, אוֹ שֶׁהִפְלִיגָה מִן הַכֹּתֶל טֶפַח - שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה.

ז. מַחֲצֶלֶת שֶׁל שִׁיפָּה וְשֶׁל גֶּמִי גְּדוֹלָה - מְסַכְּכִין בָּהּ. קְטַנָּה - אֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חָלָף[3], גְּדוֹלָה - מְסַכְּכִין בָּהּ. אֲרָכָה - אֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִשֵּׁם אָבִיו: אֶחָד זוֹ וְאֶחָד זוֹ - מְסַכְּכִין בָּהּ, וְכֵן הָיָה רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר כִּדְבָרָיו.

ח. סֻכָּךְ עַל גַּבֵּי עֲגָלָה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה אוֹ בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה, רַבָּן גַּמְלִיאֵל פּוֹסֵל וְרַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיוּ בָּאִין בַּסְּפִינָה, עָמַד רַבִּי עֲקִיבָא וְעָשָׂה סֻכָּה בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה, לְמָחָר נָשְׁבָה הָרוּחַ וַעֲקָרָתָהּ, אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲקִיבָא! הֵיכָן סֻכָּתְךָ? רַבִּי יוֹסֵי: הַיָּשֵׁן תַּחַת הָעֲגָלָה כְּיָשֵׁן תַּחַת הַמִּטָּה.

[3] מִין עֲרָבָה שֶׁקּוֹלְעִים וְסוֹרְגִים מִמֶּנָּה מַחְצְלָאוֹת.

הַשָּׁלֵם

ט. הֶעֱמִיד אַרְבַּע קוֹרוֹת וְסִכֵּךְ עַל גַּבֵּיהֶן, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: רוֹאִין אוֹתָן, כְּלֹ שֶׁיֵּחָקְקוּ וְיִחָלְקוּ, וְיֵשׁ בָּהֶן טֶפַח לְכָאן, וְטֶפַח לְכָאן - נִדּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד, שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דִּיּוֹמֶדִי סֻכָּה טֶפַח. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן, שְׁלִישִׁית אֲפִלּוּ טֶפַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן, וּרְבִיעִית אֲפִלּוּ טֶפַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: שְׁתַּיִם בִּידֵי אָדָם, וְאַחַת בְּאֵילָן - כְּשֵׁרָה, וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם-טוֹב.

מַסֶּכֶת סֻכָּה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. שְׁלוּחֵי מִצְוָה - פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לְהַנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ בָּרֶגֶל. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְעַי, שֶׁהָלַךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַבּוֹ בְּלוּד, בָּרֶגֶל. אָמַר לוֹ? מַה זֶּה אֶלְעַי? אֵינְךָ מְשׁוּבָּחֵי רֶגֶל? שֶׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְשֻׁבָּח אֲנִי אֶת הָעֲצַלָּנִים, שֶׁאֵין יוֹצְאִין מִבָּתֵּיהֶם בָּרֶגֶל, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, יד): "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ".

ב. חוֹלִין וּמְשַׁמְּשֵׁיהֶן - פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה. וְלֹא חוֹלֶה מְסֻכָּן, אֶלָּא אֲפִלּוּ חָשׁ בְּרֹאשׁוֹ, אֲפִלּוּ חָשׁ בְּעֵינָיו. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: פַּעַם חָשַׁתִּי בְּעֵינַי בְּקֵיסָרִין, וְהִתִּיר לִי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי לִישׁן, אֲנִי וּמְשַׁמְּשַׁי, חוּץ לַסֻּכָּה. אָמַר רַבִּי: כְּשֶׁהָיִינוּ בָּאִין אֲנִי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְבֵית שְׁעָרִים, וְהָיִינוּ אוֹכְלִים תְּאֵנִים וַעֲנָבִים חוּץ לַסֻּכָּה. וְכֵן הָיָה רַבִּי אוֹמֵר: כָּל סֻכָּה שֶׁאֵין בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּסוּלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַחֲזִקֶת אֶלָּא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בִּלְבַד - כְּשֵׁרָה. מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין מִטּוֹתֵיהֶן בְּחַלּוֹנוֹת שֶׁגְּבוֹהִין עֲשָׂרָה, וּמְסַכְּכִין עַל גַּבֵּיהֶם וְיוֹשְׁנִים תַּחְתֵּיהֶן, פָּסַל הַיּוֹצֵא חוּץ לַסֻּכָּה - נִדּוֹן כְּסֻכָּה.

ג. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּיּוֹם - פְּטוּרִים מִן הַסֻּכָּה בַּיּוֹם, וְחַיָּבִין בַּלַּיְלָה. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּלַּיְלָה - פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה בַּלַּיְלָה, וְחַיָּבִין בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה - פְּטוּרִין

תּוֹסֶפְתָּא

מִן הַסָּפָה בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. הוֹלְכֵי דְרָכִים - פְּטוּרִין בַּיּוֹם וְחַיָּבִין בַּלַּיְלָה. שׁוֹמְרֵי גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִין - פְּטוּרִים בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. אוֹכְלִין אֲכִילַת עֲרַאי חוּץ לַסָּפָה, וְאֵין יְשֵׁנִים שֵׁינַת עֲרַאי חוּץ לַסָּפָה. אָמַר רַבִּי: כְּשֶׁהָיִינוּ בָּאִין, אֲנִי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק, אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן לְבֵית שְׁעָרִים, וְהָיִינוּ אוֹכְלִים תְּאֵנִים וַעֲנָבִים חוּץ לַסָּפָה, וְכֵן הָיָה רַבִּי אוֹמֵר: כָּל סָפָה שֶׁאֵין בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּסוּלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַחֲזֶקֶת אֶלָּא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בִּלְבַד - כְּשֵׁרָה. מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין מִטּוֹתֵיהֶן בַּחַלּוֹנוֹת שֶׁגִּבּוֹהִין עֲשָׂרָה, וּמְסַכְּכִין עַל גַּבֵּיהֶם, וְיֵשְׁנִים תַּחְתֵּיהֶם.

ד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיִיתִי לָמֵד תּוֹרָה אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן הַחוֹרָנִי, רָאִיתִי, שֶׁהָיָה אוֹכֵל פַּת חַרְבָּה בְּמֶלַח בִּשְׁנֵי בַצָּרוֹת, בָּאתִי וְהוֹדַעְתִּי אֶת אַבָּא, אָמַר לִי: לַךְ וֶאֱמֹר לוֹ, חֲבִית נְקוּבָה הָיְתָה אֶלָּא שֶׁסְּתָמוּהָ שְׁמָרִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁתַּלְמִיד שַׁמַּאי הָיָה - כָּל מַעֲשָׂיו לֹא עָשָׂה אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל, וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי - עוֹשֶׂה, מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמִקּוּלֵי בֵּית הִלֵּל - רָשָׁע. מֵחוּמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל - עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (קֹהֶלֶת ב, יד): "הַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ", אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן, אוֹ כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן.

ה. הָיָה אוֹכֵל בַּסָּפָה וְיָרְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים, וְהָלַךְ לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר עַד שֶׁיֹּאמַר סְעֻדָתוֹ. הָיָה יָשֵׁן בַּסָּפָה וְיָרְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים, וְהָלַךְ לוֹ - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר עַד שֶׁיֵּאוֹר.

ו. מִפְּנֵי אַרְבָּעָה דְּבָרִים מְאוֹרוֹת לוֹקִין: מִפְּנֵי כוֹתְבֵי פְּלָסְתֵּר, וּמְעִידֵי עֵדוּת שָׁקֶר, וּמִפְּנֵי מְגַדְּלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִפְּנֵי קוֹצְצֵי אִילָנוֹת טוֹבוֹת. וּמִפְּנֵי אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי בָּתִּים יִשְׂרָאֵל נִמְסָרִין לַמַּלְכוּת: מִפְּנֵי כוֹבְשֵׁי שְׁטָרוֹת פְּרוּעִין, וּמִפְּנֵי מַלְוֵי בְּרִבִּית, וּמִפְּנֵי שֶׁפּוֹסְקִין צְדָקָה בָּרַבִּים וְאֵין נוֹתְנִין, וּמִפְּנֵי שֶׁסִּפֵּק לִמְחוֹת וְאֵין מְמַחִין.

הַשָּׁלֵם

ז. בִּזְמַן שֶׁהַמְּאוֹרוֹת לוֹקִין - סִימָן רַע לָעוֹלָם. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁבָּנָה פַּלְטֵרִין וְשִׁכְלְלָם, וְהִתְקִין סְעוּדָה לַעֲבָדָיו, וְהִנִּיחַ פָּנָס לִפְנֵיהֶם. כָּעַס עֲלֵיהֶן, וְאָמַר לְעַבְדּוֹ: טוֹל הַנֵּר מִפְּנֵיהֶן, וְנִמְצְאוּ כֻלָּן יוֹשְׁבִין בַּחֲשֵׁכָה. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁהַמְּאוֹרוֹת לוֹקִין - סִימָן רַע לְשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁמְּלַמְּדִין בְּמַכּוֹת. מָשָׁל לְסוֹפֵר שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַסֵּפֶר, וְאָמַר: הָבִיאוּ לִי רְצוּעָה! מִי הוּא דּוֹאֵג? מִי שֶׁלְּמוּד לְהִיוֹת לוֹקֶה. בִּזְמַן שֶׁהַחַמָּה לוֹקָה - סִימָן רַע לָעַכּוּ״ם, לְבָנָה לוֹקָה - סִימָן רַע לְשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַעַכּוּ״ם מוֹנִין לַחַמָּה וְיִשְׂרָאֵל מוֹנִין לַלְּבָנָה. בִּזְמַן שֶׁלּוֹקָה בַּמִּזְרָח - סִימָן רַע לִיוֹשְׁבֵי מִזְרָח. בַּמַּעֲרָב - סִימָן רַע לִיוֹשְׁבֵי מַעֲרָב. בְּאֶמְצַע רָקִיעַ - סִימָן רַע לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, בִּזְמַן שֶׁנֶּהְפְּכוּ זִיוָהּ כְּמִין דָּם - פֻּרְעָנוּת שֶׁל חֶרֶב בָּא לָעוֹלָם! לְשֹׁק - חִצֵּי רָעָב בָּא לָעוֹלָם. לָזוּ וְלָזוּ - חִצֵּי חֶרֶב וְחִצֵּי רָעָב בְּאִין לָעוֹלָם. בִּכְנִיסָתָן - פֻּרְעָנוּת שׁוֹהָה לָבוֹא בָּעוֹלָם, בִּיצִיאָתָן - פֻּרְעָנוּת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: חִלּוּף הַדְּבָרִים, וְאֵין לְךָ כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה שֶׁלּוֹקָה שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ שֶׁלָּהּ לוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, יב): ״וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים״ וְגוֹ'; בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲסוּקִין בַּתּוֹרָה - אֵין דּוֹאֲגִין מִכָּל, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה י, ב): ״כֹּה אָמַר ה' אֶל דֶּרֶךְ הַגּוֹיִם אַל תִּלְמָדוּ״ וְגוֹ'.

ח. לוּלֵב כָּפוּף, כָּוּץ, סָדוּק, עָקֹם, דּוֹמֶה לְמַגָּל - פָּסוּל. חָרוּת - פָּסוּל. דּוֹמֶה לְחָרוּת - כָּשֵׁר. עַרְבֵי נַחַל, אֵין לִי אֶלָּא עַרְבֵי נַחַל, שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״עַרְבֵי נַחַל״ מִכָּל מָקוֹם, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (וַיִּקְרָא כג, מ): ״עַרְבֵי נַחַל״? פָּרַט לְצַפְצָפָה.

ט. אֵיזֶהוּ עֲרָבָה וְאֵיזֶהוּ צַפְצָפָה? עֲרָבָה - קָנֶה שֶׁלָּהּ אָדֹם, וְעָלֶה שֶׁלָּהּ מָשׁוּךְ, וּפִיהָ

תּוֹסֶפְתָּא

חֶלֶק. צַפְצָפָה - קָנָה שֶׁלָּהּ לָבָן, וְעָלֶה שֶׁלָּהּ עָגוֹל, וּפִיהָ דּוֹמֶה לְמַגָּל, הֲדַס וַעֲרָבָה שֶׁנִּקְטְמוּ רֹאשָׁן, וְעָלְתָה בָּהֶן תְּמָרוֹת, הָעוֹלוֹת מִתּוֹכָן - כְּשֵׁרוֹת, שִׁעוּר הֲדַס וַעֲרָבָה שְׁלִשָּׁה טְפָחִים, וְלוּלָב אַרְבָּעָה טְפָחִים. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: בָּאַמָּה שֶׁל חֲמִשָּׁה טְפָחִים.

י. אַרְבָּעָה מִינִין הַלָּלוּ, כְּשֵׁם שֶׁאֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶם, כָּךְ אֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם, לֹא מָצָא אֶתְרוֹג - לֹא יָבִיא, לֹא פָּרִישׁ וְלֹא רִמּוֹן, וְלֹא דָּבָר אַחֵר. הָיוּ כְּמוּשִׁין - כְּשֵׁרִין. יְבֵשִׁין - פְּסוּלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אִם הָיוּ יְבֵשִׁין - כְּשֵׁרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי כְּרַכִּין שֶׁהָיוּ מוֹרִישִׁין לוּלְבֵיהֶן לִבְנֵי בְנֵיהֶן בִּשְׁעַת הַדְּחַק. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אֵין שְׁעַת הַדְּחַק רְאָיָה.

יא. לוּלָב, בֵּין אָגוּד בֵּין שֶׁאֵינוֹ אָגוּד - כָּשֵׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אָגוּד - כָּשֵׁר, וְשֶׁאֵינוֹ אָגוּד - פָּסוּל. לֹא יְאַגְּדֶנּוּ בְּיוֹם-טוֹב, אֲבָל נוֹטֵל הֵימֶנּוּ שַׁרְבִּיט וְאוֹגְדוֹ. אֵין אוֹגְדִין אֶת הַלּוּלָב אֶלָּא בְּמִינוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ בְּחוּט בְּמִשִּׁיחָה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּיַקִּירֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ אוֹגְדִין אֶת לוּלְבֵיהֶן בְּגִימוֹנִיוֹת שֶׁל זָהָב. אָמְרוּ לוֹ: הֵם בְּמִינוֹ הָיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּמִינוֹ, מִלְמַטָּה.

יב. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צָדוֹק: כָּךְ הָיָה מִנְהָגָן שֶׁל אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם - אָדָם יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְלוּלָבוֹ בְּיָדוֹ, קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל וְלוּלָבוֹ בְּיָדוֹ, קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְנוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו, מַנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע. הוֹלֵךְ לְבַקֵּר חוֹלִים וְלוּלָבוֹ בְּיָדוֹ - לוּלָבוֹ בְּיָדוֹ. נִכְנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ - מְשַׁגֵּר לוּלָב בְּיַד בְּנוֹ, וּבְיַד עַבְדּוֹ, וּבְיַד שְׁלוּחוֹ.

יג. אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָתְנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיוּ בְּאִין בְּסְפִינָה, וְלֹא הָיָה לוּלָב אֶלָּא לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּלְבַד, שֶׁלְּקָחוֹ בְּאֶלֶף זוּז. נְטָלוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְיָצָא בּוֹ, וּנְתָנוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּמַתָּנָה. נְטָלוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְיָצָא בּוֹ, וּנְתָנוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּמַתָּנָה. נְטָלוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְיָצָא בּוֹ, וּנְתָנוֹ בְּמַתָּנָה לְרַבִּי עֲקִיבָא וְיָצָא בּוֹ, וְהֶחֱזִירוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

מַסֶּכֶת סֻכָּה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. לוּלָב דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בִּתְחִלָּתוֹ וַעֲרָבָה בְּסוֹפוֹ. פַּעַם אַחַת חָל שְׁבִיעִי שֶׁל עֲרָבָה בַּשַּׁבָּת, וְהֵבִיאוּ מֵרְבִּיּוֹת שֶׁל עֲרָבָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְהִנִּיחוּם בָּעֲזָרָה, וְהִכִּירוּ בָּהֶם בֵּיתוֹסִין, וּנְטָלוּם, וּכְבָשׁוּם תַּחַת אֲבָנִים. לְמָחָר, הִכִּירוּ בָּהֶן עַמֵּי הָאָרֶץ, שְׁמָטוּם מִתַּחַת הָאֲבָנִים, וְהֵבִיאוּם הַכֹּהֲנִים וּזְקָפוּם בְּצִדֵּי הַמִּזְבֵּחַ, לְפִי שֶׁאֵין בֵּיתוֹסִין מוֹדִים שֶׁחִבּוּט עֲרָבָה דּוֹחֶה שַׁבָּת.

ב. עֲרָבָה - הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כג, מ): ״וַעֲרֵבֵי נַחַל״ - שְׁתַּיִם, אַחַת לַלּוּלָב וְאַחַת לַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּךְ הָיוּ אוֹמְרִין: ״לְיָהּ וְלָךְ מִזְבֵּחַ״. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: שְׁמוֹנָה עָשָׂר יָמִים בַּשָּׁנָה יָחִיד גּוֹמֵר בָּהֶן אֶת הַהַלֵּל, וְאֵלּוּ הֵן: שְׁמוֹנַת יְמֵי הֶחָג, וּשְׁמוֹנַת יְמֵי הַחֲנֻכָּה, וְיוֹם-טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְיוֹם-טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת, וּבְגוֹלָה עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם, תִּשְׁעַת יְמֵי הֶחָג, וּשְׁמוֹנָה יְמֵי הַחֲנֻכָּה, וּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל פֶּסַח, וּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל עֲצֶרֶת.

ג. לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ ׳שַׁעַר הַמַּיִם׳? שֶׁבּוֹ מַכְנִיסִין צְלוֹחִית שֶׁל מַיִם שֶׁל נִסּוּךְ בֶּחָג. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בּוֹ ״מַיִם מְפַכִּים״ (יְחֶזְקֵאל מז, ב) - מְלַמֵּד שֶׁמְּפַכְפְּכִין וְיוֹצְאִין כְּמוֹ הַפֵּךְ הַזָּה, וַעֲתִידִין לְהִיוֹת יוֹצְאִין מִתַּחַת מִפְתַּן הַבַּיִת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שָׁם מז, ג): ״בְּצֵאת הָאִישׁ קָדִים וְקָו בְּיָדוֹ וַיָּמָד אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מֵי אֲפִסִים״ - מִכָּאן שֶׁמָּתוּר לַעֲבֹר עַד בִּרְכַּיִם. ״וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מֵי מָתְנַיִם״ - מִכָּאן שֶׁמָּתוּר לַעֲבֹר עַד מָתְנַיִם. מִכָּאן וָאֵילָךְ:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

״וַיָּמָד אֶלֶף נַחַל אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲבֹר״. דָּבָר אַחֵר: מֵי בְּרֵכִים - שֶׁמִּתְבָּרְכִין וְהוֹלְכִין, יָכוֹל לֹא יַעַבְרֻנוּ בָּרֶגֶל אֶבָל יַעַבְרֻנוּ בְּסִיחוֹן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כִּי גָאוּ הַמַּיִם מֵי שָׂחוּ״, יָכוֹל לֹא יַעַבְרֻנוּ בְּסָחוּ אֶבָל יַעַבְרֻנוּ בִּסְפִינָה קְטַנָּה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כִּי גָאוּ הַמַּיִם מֵי שָׂחוּ״ - מִלְּשׁוּט. יָכוֹל לֹא יַעַבְרֻנוּ בִּסְפִינָה קְטַנָּה, אֲבָל יַעַבְרֻנוּ בִּסְפִינָה גְּדוֹלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (יְשַׁעְיָה לג, כא): ״כִּי אֵין תֵּלֶךְ בּוֹ אֳנִי שַׁיִט״. יָכוֹל לֹא יַעַבְרֻנוּ בִּסְפִינָה גְּדוֹלָה אֶבָל יַעַבְרֻנוּ בִּבּוֹרְנִי גְּדוֹלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֻנוּ״. וְאוֹמֵר (זְכַרְיָה יד, ח): ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם חַיִּים מִירוּשָׁלִַם״ וְגוֹ׳. יָכוֹל יִתְעָרְבוּ בָּם מַעְיְנוֹת אֲחֵרִים? תַּלְמוּד לוֹמַר (זְכַרְיָה יג, א): ״בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח״ וְגוֹ׳ - מָקוֹם אֶחָד - ״לְחַטַּאת וּלְנִדָּה״. וּלְאָן הוֹלְכִין? לַיָּם הַגָּדוֹל, וּלְיַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא, וּלְיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם - כְּדֵי לְרַפְּאוֹת אֶת מֵימָן, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל מז, ח): **״וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה וְיָרְדוּ עַל הָעֲרָבָה וּבָאוּ הַיָּמָּה אֶל הַיָּמָּה״** וְגוֹ׳. **הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה** - זֶה יַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם. **״וְיָרְדוּ עַל הָעֲרָבָה״** - זֶה יַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא. **וּבָאוּ הַיָּמָּה אֶל הַיָּמָּה הַמּוּצָאִים וְנִרְפְּאוּ הַמַּיִם** - זֶה הַיָּם הַגָּדוֹל. וְאוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל מז, ט): ״[וְהָיָה] כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר יִשְׁרֹץ אֶל כָּל אֲשֶׁר יָבוֹא שָׁם נַחֲלִים יִחְיֶה וְהָיָה הַדָּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי בָּאוּ שָׁמָּה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וְיֵרָפְאוּ וְחַי כֹּל אֲשֶׁר יָבוֹא שָׁמָּה הַנָּחַל״. וְאוֹמֵר (שָׁם, שָׁם יא): ״וְהָיָה וְעָמְדוּ עָלָיו דַּוָּגִים״. וְאוֹמֵר: ״מִצֹּאתָו וּגְבָאָיו״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר (שָׁם, שָׁם יא): ״רְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל שְׂפָתוֹ״ וְגוֹ׳ - מִלְמַד שֶׁכָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית עֲתִידִין לִהְיוֹת יוֹצְאִין כְּמִפֵּי הַפֶּה הַזֶּה. וְכָךְ הָיְתָה הַבְּאֵר שֶׁהָיְתָה עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר דּוֹמָה, לְסֶלַע מָלֵא נְקָבִים כְּכִבָּרָה, מִפַּרְפֶּרֶת וְעוֹלָה כְּמִפֵּי הַפֶּה הַזֶּה, עוֹלָה עִמָּהֶן לָהָרִים וְיוֹרֶדֶת עִמָּהֶן לְגָאָיוֹת, מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹרִין - הוּא שׁוֹרָה כְּנֶגְדָּן, בְּמָקוֹם גְּבוֹהָה כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ שֶׁל אֹהֶל מוֹעֵד, נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל בָּאִין וְסוֹבְבִין אוֹתָהּ בְּמַקְלוֹתֵיהֶן, וְאוֹמְרִים עָלֶיהָ אֶת הַשִּׁירָה (בְּמִדְבַּר כא, יז): ״עֲלִי בְּאֵר עֱנוּ לָהּ, עֲלִי בְּאֵר״. וְהַמַּיִם מְבַעְבְּעִין וְעוֹלִין כְּעַמּוּד לְמַעְלָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מוֹשֵׁךְ בְּמַקְלוֹ, אִישׁ לִשְׁבָטוֹ וְאִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כא, יח): ״בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים״ וְגוֹ׳. וְגַם הִיא סוֹבֶבֶת אֶת כָּל מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וּמַשְׁקָה אֶת כָּל הַיִּשִׁימוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כא, כ): ״וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן״ וְהִיא נַעֲשֶׂה נְחָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עח, כ): ״וּנְחָלִים יִשְׁטֹפוּ״. הֵן יוֹשְׁבִין בְּאִיסְפַּקְלָאוֹת, וּבָאִין זֶה אֵצֶל זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קה, מא): ״הָלְכוּ בְצִיּוֹת נָהָר״. הָעוֹלֶה דֶּרֶךְ יָמִין - עוֹלֶה דֶּרֶךְ יָמִין. הָעוֹלֶה דֶּרֶךְ שְׂמֹאל - עוֹלֶה דֶּרֶךְ שְׂמֹאל. כֵּן הָעַמּוּד שֶׁל מַיִם - מִתְמַצִּין אֵלָיו וְהוּא נַעֲשֶׂית נַחַל גָּדוֹל, וְהוֹלְכִין לַיָּם הַגָּדוֹל, וּמְבִיאִין מֵהֶן כָּל חֶמְדַּת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ב, ז): ״זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָּבָר״.

ד. שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ: אֶחָד שֶׁל מַיִם וְאֶחָד שֶׁל יַיִן, מִזְרְחִי שֶׁל יַיִן מַעֲרָבִי שֶׁל מַיִם, וְדֶרֶךְ הַרְגִּילָה שֶׁל יַיִן לְמִזְרָחוֹ, עֵרָה שֶׁל מַיִם בְּתוֹךְ שֶׁל יַיִן, אוֹ שֶׁל יַיִן בְּתוֹךְ שֶׁל מַיִם - יָצָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל סִיד הָיוּ, אֶלָּא שֶׁמִּשְׁחָרִין מִפְּנֵי הַיַּיִן, וּמְנַקְּבִין כְּמִין שְׁנֵי חוֹטְמִין דַּקִּין, שֶׁבְּהֶן יוֹרְדִין לַשִּׁיתִין וְנִבְלָעִין בְּתוֹכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כח, ז): ״בֵּקֹדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ״ - שֶׁעָשָׂה לוֹ מָקוֹם שֶׁיִּבָּלַע בְּקָדֶשׁ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שִׁיתִין מְחוֹלְלִין וְיוֹרְדִין עַד הַתְּהוֹם, וְנִבְרָאוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, וַעֲלֵיהֶן כָּרָה דָּוִד שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף אַמָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ה, א-ב): **״אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ וְגוֹ׳, וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ** כוּ׳, **וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ** - זֶה הֵיכָל. **יָקֵב חָצֵב בּוֹ** - זֶה מִזְבֵּחַ. **וְגַם יָקָב** - אֵלּוּ הַשִּׁיתִין. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: לוּל קָטָן הָיָה בֵּין כֶּבֶשׁ וְלַמִּזְבֵּחַ, בְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ. אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה - פְּרָחֵי כְהוּנָּה יוֹרְדִין לְשָׁם וּמְלַקְּטִין מִשָּׁם יַיִן קָרוּשׁ, שֶׁדּוֹמֶה לְעִגּוּלֵי דְּבֵלָה, וּבָאִין וְשׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּקֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כח, ז):

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

״בְּקֹדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַה׳״; כְּשֵׁם שֶׁנִּסּוּכוֹ בְּקֻדֻּשָּׁה - כָּךְ שְׁרָפָתוֹ בְּקֻדֻּשָּׁה.

ה. מֵאֵימָתַי מְנַסְּכִין אוֹתָן עִם אֵיבְרֵי הַתָּמִיד? מַעֲשֶׂה בְּצַדּוֹקִי אֶחָד שֶׁנִּסַּךְ עַל גַּבֵּי רַגְלָיו, וּרְגָמוּהוּ כָּל הָעָם בְּאֶתְרוֹגֵיהֶן, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִפְגְּמָה קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ, וּבְטָלָה עֲבוֹדָה, וְהֵבִיאוּ בוּל שֶׁל מֶלַח וְסָתָמוּהוּ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהַכִּשֵּׁר לַעֲבוֹדָה, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה מִזְבֵּחַ פָּגוּם, שֶׁכָּל מִזְבֵּחַ, שֶׁאֵין לוֹ, לֹא כֶבֶשׁ, וְלֹא יְסוֹד, וְלֹא רִבּוּעַ - פָּסוּל. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַסּוֹבֵב.

ו. נִסּוּךְ הַמַּיִם - כָּל שִׁבְעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שְׁמָנָה, אֶלָּא שֶׁרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּלוֹג הָיָה מְנַסֵּךְ כָּל שְׁמָנָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה לוֹגִין. נִמְצָאתָ אוֹמֵר: הַמְרַבֶּה בַּמַּיִם - מְמַעֵט בַּיָּמִים, וְהַמַּרְבֶּה בַּיָּמִים - מְמַעֵט בַּמַּיִם.

ז. מֵי הֶחָג - חַיְבִין עֲלֵיהֶן: מִשּׁוּם לָן, יוֹצֵא וְטָמֵא. לְפִיכָךְ, אִם לָנוּ אוֹ שֶׁיָּצְאוּ, אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ - יוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. אֲבָל חָבִית וּצְלוֹחִית עַצְמָן - מוֹעֲלִין בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁגּוּפָן הֶקְדֵּשׁ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה הֶבִיאוּ עֹמֶר בְּפֶסַח? מִפְּנֵי שֶׁהַפֶּסַח זְמַן תְּבוּאָה הִיא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ׳הַקְרִיבוּ לְפָנַי עֹמֶר בְּפֶסַח, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ לָכֶם תְּבוּאָה שֶׁבַּשָּׂדוֹת׳. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה: ׳הָבִיאוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בַּעֲצֶרֶת׳? מִפְּנֵי שֶׁעֲצֶרֶת זְמַן פֵּרוֹת הָאִילָן הוּא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ׳הַקְרִיבוּ לְפָנַי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בַּעֲצֶרֶת, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ לָכֶם פֵּרוֹת הָאִילָן׳. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה: ׳נִסְכּוּ מַיִם לְפָנַי בֶּחָג? כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי שָׁנָה׳. וְאוֹמֵר (זְכַרְיָה יד, יז-יח): **״וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ ה׳ צְבָאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַגָּשֶׁם; וְאִם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְלֹא עֲלֵיהֶם.**

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת סֻכָּה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ נָשִׁים מִבִּפְנִים וַאֲנָשִׁים מִבַּחוּץ, וְהָיוּ בָאִין לִידֵי קַלּוּת רֹאשׁ, הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהוּ נָשִׁים יוֹשְׁבוֹת מִבַּחוּץ וַאֲנָשִׁים מִבִּפְנִים, וְעָשׂוּ גְּוּזְטְרָאוֹת בָּעֲזָרָה, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ רוּחוֹת, וַעֲדַיִן הָיוּ בָאִין לִידֵי קַלּוּת רֹאשׁ, הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהְיוּ נָשִׁים יוֹשְׁבוֹת מִלְמַעְלָה וַאֲנָשִׁים מִלְמַטָּה.

ב. חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה הָיוּ מְרַקְּדִין לְפָנֵיהֶם בַּאֲבוּקוֹת, וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תִּשְׁבָּחוֹת. מַה הָיוּ אוֹמְרִים? אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא! וְכָל מִי שֶׁחָטָא - יִמְחֲל לוֹ. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי יַלְדוּתֵנוּ שֶׁלֹּא בִּיְּשָׁה אֶת זְקֻנוּתֵנוּ, אֶלּוּ חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי זְקֻנוּתֵנוּ שֶׁכִּפְּרָה עַל יַלְדוּתֵנוּ, אֶלּוּ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. אֶלּוּ וְאֶלּוּ אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא, וּמִי שֶׁחָטָא - יָשׁוּב וְיִמָּחֵל לוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל הִלֵּל הַזָּקֵן, כְּשֶׁהָיָה שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה, אָמַר כֵּן: אִם אֲנִי כָּאן - הַכֹּל כָּאן, וְאִם אֵין אֲנִי כָּאן - מִי כָּאן? הוּא הָיָה אוֹמֵר: לְמָקוֹם שֶׁאֲנִי אוֹהֵב - שָׁם רַגְלַי מוֹלִיכוֹת אוֹתִי, אִם תָּבוֹא לְבֵיתִי - אֲנִי אָבֹא אֶל בֵּיתְךָ. אִם אַתָּה לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתִי - לֹא אָבוֹא אֶל בֵּיתְךָ. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר: לְמָקוֹם שֶׁלִּבִּי אוֹהֵב - לְשָׁם רַגְלַי מוֹלִיכוֹת אוֹתִי. אִם אַתָּה תָּבֹא לְבֵיתִי - אֲנִי אָבֹא לְבֵיתְךָ, אִם אַתָּה לֹא תָבֹא לְבֵיתִי - אֲנִי לֹא אָבֹא לְבֵיתְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ, כא): ״בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ״.

ג. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, כְּשֶׁהָיָה שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה, הָיָה נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אֲבוּקוֹת שֶׁל אוּר, וְזוֹרֵק אוֹתָן, וְאֵין נוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ, וּכְשֶׁהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה, נוֹעֵץ שְׁנֵי גּוּדָלָיו בָּאָרֶץ, וְשׁוֹחֶה וְנוֹשֵׁק אֶת הָרִצְפָּה וְזוֹקֵף, וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת כֵּן. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא בֶּן חֲנַנְיָא: כְּשֶׁהָיִינוּ שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה - לֹא רָאִינוּ שֵׁנָה בְּעֵינֵינוּ, כֵּיצַד? שָׁעָה רִאשׁוֹנָה, תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, מִשָּׁם לִתְפִלָּה, מִשָּׁם לְקָרְבָּן

תּוֹסֶפְתָּא

מוֹסָף, מִשָּׁם לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, מִשָּׁם לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, מִשָּׁם לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, מִשָּׁם לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, מִכָּאן וְאֵילָךְ לְשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה.

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁלֹּא רָאָה דִּיוֹפְלוֹסְטִין[4] שֶׁל אֲלֶכְסַנְדְּרְיָא שֶׁל מִצְרַיִם - לֹא רָאָה כְּבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ: כְּמִין בָּסִילִקִין[5] גְּדוֹלָה הָיָה, סְטָיו לִפְנִים מִסְּטָיו, פְּעָמִים שֶׁהָיָה בָּהּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא עַל שִׁשִּׁים רִבּוֹא, כְּפָלַיִם כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. וְהָיוּ בָהּ קָתֶדְרָאוֹת שֶׁל זָהָב, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וְאֶחָד זְקֵנִים שֶׁל סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה, כָּל אַחַת וְאַחַת אֵינָהּ פְּחוּתָה מֵעֶשְׂרִים וְאֶחָד רִבּוֹא כִּכְרֵי זָהָב, וּבְמָה שֶׁל עֵץ בְּאֶמְצָעוּתָהּ, וְחַזָּן הַכְּנֶסֶת עוֹמֵד עָלֶיהָ, וְהַסּוּדָרִין בְּיָדוֹ, וְכֵינָן שֶׁהִגִּיעַ לַעֲנוֹת "אָמֵן", הַלָּה מֵניף בְּסוּדָר, וְכָל הָעָם עוֹנִים "אָמֵן". וְלֹא הָיוּ יוֹשְׁבִין מֵעֲרָבִין, אֶלָּא זַהֲבִים בִּפְנֵי עַצְמָן, וְכַסָּפִים בִּפְנֵי עַצְמָן, וְנִפָּחִים בִּפְנֵי עַצְמָן, טַרְסִיִּים בִּפְנֵי עַצְמָן, וְגַרְדִיִּים בִּפְנֵי עַצְמָן, וּכְשֶׁעָנִי נִכְנָס לְשָׁם - הָיָה מַכִּיר בַּעֲלֵי אֻמָּנוּתוֹ וְנִפְנָה לְשָׁם, וּמִשָּׁם פַּרְנָסָתוֹ וּפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ.

ה. וּלְוִים בְּכִנּוֹרוֹת, וּנְבָלִים וְכָל כְּלֵי שִׁיר, מֵהֶן אוֹמְרִים (תְּהִלִּים קלד, א): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ" וְגוֹ'. וּמֵהֶן הָיָה שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים (שָׁם, שָׁם ב): "שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ" וְגוֹ'. וּכְשֶׁנִּפְטָרִין זֶה מִזֶּה, הָיוּ אוֹמְרִים (שָׁם, שָׁם ג): "יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וְגוֹ', וּרְאֵה בָנִים" וְגוֹ'. שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בְּיָדָם, קוֹרֵא הַגָּבֶר, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ, הִגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמַּיִם, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין פָּחוֹת מִשֶּׁבַע, וְלֹא יוֹתֵר עַל עֶשְׂרָה. שָׁלֹשׁ לִפְתִיחַת שְׁעָרִים. הָאוֹמֵר עַל פְּתִיחָתָן - אֵינוֹ אוֹמֵר עַל נְעִילָתָן. הָאוֹמֵר עַל נְעִילָתָן - אֵינוֹ אוֹמֵר עַל פְּתִיחָתָן. שָׁלֹשׁ לַמַּעֲלָה הָעֲשִׂירִית. הָאוֹמֵר לַמַּעֲלָה עֲשִׂירִית - אֵינוֹ אוֹמֵר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, הָאוֹמֵר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - אֵינוֹ אוֹמֵר לַמַּעֲלָה עֲשִׂירִית.

הַשָּׁלֵם

ו. שָׁלֹשׁ לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִן הַמְּלָאכָה, כֵּיצַד? חַזַּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל חֲצוֹצְרוֹת, וְעוֹלֶה לְרֹאשׁ הַגָּג גְּבוֹהַּ שֶׁבָּעִיר, הִתְחִיל לִתְקוֹעַ תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה, הַסְּמוּכִין לָעִיר בְּטֵלִין. הַסְּמוּכִין לַתְּחוּם מִתְכַּנְּסִין וּבְאִין לְתוֹךְ הַתְּחוּם, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִין מִיָּד, אֶלָּא מַמְתִּינִין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ כֻּלָּן וְיִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּן בְּבַת אַחַת, וַעֲדַיִן חֲנֻיּוֹת פְּתוּחִין וּתְרִיסִין מֻנָּחִין, הִתְחִיל לִתְקוֹעַ תְּקִיעָה שְׁנִיָּה, נִסְתַּלְּקוּ הַתְּרִיסִין וְנִנְעֲלוּ הַחֲנֻיּוֹת, וַעֲדַיִן חֲמִין עַל גַּבֵּי הַכִּירָה וּקְדֵרוֹת מֻנָּחוֹת עַל גַּבֵּי כִּירָה. הִתְחִיל לִתְקֹעַ תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית - סִלֵּק הַמִּסְלֵק, וְהִטְמִין הַמַּטְמִין, וְהִדְלִיק הַמַּדְלִיק, וְשׁוֹהֶה כְּדֵי צְלִיַּת דָּג קָטָן, אוֹ כְּדֵי לְהַדְבִּיק פַּת בַּתַּנּוּר.

ז. שָׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל, כֵּיצַד? חַזַּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל חֲצוֹצְרוֹת, וְעוֹלֶה לְגַג גְּבוֹהַּ שֶׁבָּעִיר, נָטַל לִקְרוֹת, מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ תַּבְשִׁיל מֵעַל גַּבֵּי הַכִּירָה, וְטוֹמְנִין לוֹ מֵיחַם, וּמַדְלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, גָּמַר מִלְּקרוֹת, אֲפִלּוּ מֵיחַם בְּיָדוֹ - אֵין טוֹמְנוֹ, אֶלָּא מַנִּיחוֹ עַל הָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי חֲנִינָא: שָׁמַעְתִּי, שֶׁאִם בָּא לְהַדְלִיק אַחַר שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת - מַדְלִיק, שֶׁהָרֵי נָתְנוּ חֲכָמִים שִׁעוּר לְחַזַּן בֵּית הַכְּנֶסֶת לְהוֹלִיךְ שׁוֹפָרוֹ לְבֵיתוֹ. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לִשְׁעוּרִין! אֶלָּא מָקוֹם צָנוּעַ יֵשׁ לוֹ לְחַזַּן בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּרֹאשׁ הַגָּג, שֶׁשָּׁם מֵנִיחַ שׁוֹפָרוֹ, לְפִי שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין לֹא אֶת הַשּׁוֹפָרוֹת וְלֹא אֶת הַחֲצוֹצְרוֹת.

ח. יוֹם-טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת - תּוֹקְעִין וְלֹא מַבְדִּילִין, מוֹצָאֵי שַׁבָּת - מַבְדִּילִין וְלֹא תּוֹקְעִין, יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת - לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת - לֹא הָיוּ מַבְדִּילִין, כֵּיצַד תּוֹקְעִין? תּוֹקֵעַ פְּשׁוּטָה וְאֵינוֹ מֵרִיעַ, הֶחָלִיל דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בִּתְחִלָּתוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי

---

[4] אוּלָם וְאַכְסַדְרָה כְּפוּלָה.

[5] פַּלְטְרִין.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּרַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַף יוֹם-טוֹב אֵינוֹ דּוֹחֶה.

ט. כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשַׁלְּשׁוֹת בְּפָרִים, חוּץ מִשְּׁתַּיִם אַחֲרוֹנוֹת, שֶׁשּׁוֹנוֹת וְלֹא מְשַׁלְּשׁוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא וְרַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמְרוּ: לֹא הָיָה פַּיִס לְחֶלְבֵי שָׂעִיר, אֶלָּא מִי שֶׁמַּעֲלֶה אַבְרֵי הַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלֶה אֶת חֶלְבֵי שָׂעִיר. אַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן אוֹמֵר: לֹא הָיָה פַּיִס אֶלָּא לְרָאשֵׁי מִשְׁמָרוֹת, וּשְׁאָר כָּל מִשְׁמָרוֹת חוֹזְרוֹת חָלִילָה. רַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: לֹא הָיָה פַּיִס אֶלָּא לְיוֹם-טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בִּלְבַד, וּשְׁאָר כָּל יְמֵי הֶחָג חוֹזְרוֹת חָלִילָה. כֵּיצַד מְפִיסִין? נִכְנָסִין לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית, וּכְמִין בְּסִילְקֵי גְּדוֹלָה הָיְתָה, פַּיִס בְּמִזְרָחָהּ, וְזָקֵן יוֹשֵׁב בְּמַעֲרָבָהּ, וְהַכֹּהֲנִים מוֹקְפִין וְעוֹמְדִין כְּמִין כּוֹלְיָאר, וְהַמְמֻנֶּה בָּא וְנוֹטֵל מִצְנָפָת מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְיוֹדְעִין שֶׁמִּמֶּנּוּ פַּיִס מַתְחִיל. וְלֹא הָיוּ מוֹצִיאִין שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם, אֶלָּא אֶחָד אֶחָד בִּלְבַד, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּבָרְיָא, אֲבָל בְּחוּלָּה, אֲפִלּוּ שְׁנַיִם מוֹצִיאִין, וְהַיְחִידִים מוֹצִיאִין שְׁתַּיִם, וְאֵין מוֹנִין לָהֶן אֶלָּא אַחַת.

י. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה פַּיִס לַמַּחְתָּה אֶלָּא כֹּהֵן שֶׁזָּכָה בַּקְּטֹרֶת אוֹמֵר לָזֶה שֶׁעִמּוֹ: 'זְכֵה עִמִּי בַּמַּחְתָּה'. יוֹם-טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל חָג: פַּיִס לְעַצְמוֹ, זְמַן לְעַצְמוֹ, רֶגֶל לְעַצְמוֹ, קָרְבָּן לְעַצְמוֹ, שִׁיר לְעַצְמוֹ, בְּרָכָה לְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א ח, סו): "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ", יָכוֹל לֹא הָיוּ טְעוּנִין לִינָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב ז, י): **"וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת הָעָם לְאָהֳלֵיהֶם".** הָא כֵּיצַד? נִפְטְרוּ מִבְּעוֹד יוֹם וְהִשְׁכִּימוּ וְהָלְכוּ לָהֶם.

יא. הַתְּמִידִין, וְהַנְּדָרִים, וְהַנְּדָבוֹת, וְהַבְּכוֹרוֹת, וְהַמַּעֲשְׂרוֹת, וּמוּסְפֵי שַׁבָּת, חַטַּאת הַצִּבּוּר, וְעוֹלוֹתֵיהֶן, וְעוֹלוֹת חוֹבָה שֶׁל יָחִיד - עֲבוֹדָתָן וַאֲכִילָתָן בְּמִשְׁמַר הַקָּבוּעַ. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - עֲבוֹדָתָן וַאֲכִילָתָן בְּכָל הַמִּשְׁמָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בָּאִין חוֹבַת הָרֶגֶל.

הַשָּׁלֵם

לֶחֶם הַפָּנִים - עֲבוֹדָתָן בְּמִשְׁמַר הַקָּבוּעַ, וַאֲכִילָתוֹ בְּכָל הַמִּשְׁמָרוֹת. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נוֹתֵן חֲצִי חַלָּה לְכָל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר, וְהֵן מִתְחַלְּקִין בֵּינֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְחֻלָּק עוֹמֵד עַל הָרִבָּד שֶׁבָּאוּלָם, מַפְרִישׁ וּמַנִּיחַ, מַפְרִישׁ וּמַנִּיחַ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בָּא וְנוֹטֵל חֶלְקוֹ, וּלְבַעֲלֵי מוּמִין שֶׁבַּכְּהוּנָּה - מוֹצִיאִין לָהֶם חֶלְקָם בַּחוּץ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהִכָּנֵס בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ.

יב. מִשְׁמָר הַיּוֹצֵא - מַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וּמוּסָפִין, הַנִּכְנָס -מַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וּבְזִיכִין - אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים הָיוּ נִכְנָסִים, שְׁנַיִם מִמִּשְׁמָר זוֹ וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁמָר זוֹ. וְלֶחֶם הַפָּנִים - מִפְּנֵי מַה מִּשְׁמָר הַנִּכְנָס חוֹלֵק בַּצָּפוֹן? מִפְּנֵי שֶׁקָּרוֹב לַעֲבוֹדָה! עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע טַבָּעוֹת הָיוּ שָׁם, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת כְּהוּנָּה, עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע חֲלוֹנוֹת הָיוּ שָׁם כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת כְּהוּנָּה.

יג. בִּלְגָּה - לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בַּדָּרוֹם וְטַבַּעְתָּהּ קְבוּעָה, וְחַלּוֹנָהּ סְתוּמָה, מִפְּנֵי מְרִיָם בַּת בִּלְגָּה, שֶׁהֶמִּירָה דָּתָהּ וְנִשֵּׂאת לְסַרְדִּיוֹט - אֶחָד מִמַּלְכֵי נָכְרִים, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ נָכְרִים לַהֵיכָל, הָיְתָה מְבַעְטֶת עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְאוֹמְרָה: לוֹקִיס! לוֹקִיס! אַתָּה הֶחֱרַבְתָּ מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוֹהָה לָבוֹא, וְנִכְנָס יְשֵׁבָב אֶחָיו עִמּוֹ, וְשִׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁכְנִי רָעִים לֹא נִשְׁתַּכְּרוּ, שְׁכֵנִי בִּלְגָּה נִשְׁתַּכְּרוּ! וְהוֹלֵךְ, לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בַּדָּרוֹם וְיֹשֵׁבָב אַחֶרְיו בַּצָּפוֹן.

מַסֶּכֶת יוֹם-טוֹב (בֵּיצָה) פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם-טוֹב, אֲחֵרִים אוֹמְרִים מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תֹּאכַל הִיא וְאִמָּהּ. נוֹלְדָה בְּשַׁבָּת - תֹּאכַל בְּיוֹם-טוֹב, נוֹלְדָה בְּיוֹם-טוֹב - תֹּאכַל בְּשַׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עַדַיִן הִיא מַחֲלֹקֶת, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תֹּאכַל, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תֹאכַל. כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לֶאֱכֹל - כָּךְ אֲסוּרָה לְטַלְטֵל,

תּוֹסֶפְתָּא

וּסְפֵקָה אֲסוּרָה. וּכְשֶׁם שֶׁסְּפֵקָהּ אֲסוּרָה - כָּךְ כָּל סָפֵק מוּכָן אָסוּר. נִתְעָרְבוּ בְּמֵאָה - כֻּלָּן אֲסוּרוֹת. אֶפְרוֹחַ שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם-טוֹב - מֻתָּר. עֵגֶל שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם-טוֹב - מֻתָּר. זֶה מוּכָן אַגַּב אִמּוֹ, וְזֶה מַתִּיר עַצְמוֹ בִּקְדֵרָה. אֶפְרוֹחַ שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם-טוֹב - מֻתָּר לְשָׁחֳטוֹ בְּיוֹם-טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ.

ב. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתַּרְנְגֹלֶת, וּמָצָא בָהּ בֵּיצִים גְּמוּרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת לְאָכְלָן בְּיוֹם-טוֹב. בֵּיצָה שֶׁיָּצְאָה רֻבָּהּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - מֻתֶּרֶת לְאָכְלָהּ בְּיוֹם-טוֹב. נוֹלְדָה בַּשַּׁבָּת - תֵּאָכֵל בְּיוֹם-טוֹב, בְּיוֹם-טוֹב - תֵּאָכֵל בַּשַּׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּשֵׁם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: עַדַיִן מַחֲלֹקֶת בִּמְקוֹמָהּ, כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לֶאֱכֹל - כָּךְ אֲסוּרָה לְטַלְטֵל, כְּשֵׁם שֶׁסְּפֵקָהּ אָסוּר - כָּךְ סָפֵק מוּכָן אָסוּר, נִתְעָרְבָה בְּמֵאָה - כֻּלָּם אֲסוּרוֹת.

ג. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁאוֹר בִּכְזַיִת וְחֹמֶץ בְּכַכּוֹתֶבֶת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: זֶה וָזֶה בִּכְזַיִת. אֵיזֶהוּ שְׁאוֹר? הַמְחַמֵּץ אֶת אֲחֵרִים. אֵיזֶהוּ חָמֵץ? הַמִּתְחַמֵּץ מֵאֲחֵרִים. מֵאֵימָתַי קָרוּי שְׁאוֹר? מִשֶּׁיִּפְסֹל מֵאֲכִילַת כֶּלֶב. אֵפֶר שֶׁהִסִּיקוּ בְּיוֹם-טוֹב - אֵין מְכַסִּין בּוֹ בְּיוֹם-טוֹב, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּכָן. הָיָה לוֹ עָפָר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְהָטִיחַ בּוֹ גַּגּוֹ, סִיד לָסוּד בּוֹ בֵּיתוֹ - אֵין מְכַסִּין בּוֹ.

ד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוּי אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם-טוֹב מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, וְאִם שְׁחָטוֹ - אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ, מִקַּל וָחֹמֶר מִמֵּילָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וּמַה מִּילָה שֶׁדָּחָה דּוֹחָה שַׁבָּת, אֵין סְפֵקָהּ דּוֹחֶה אֶת יוֹם-טוֹב, כּוּי הַדָּם שֶׁאֵין דָּחוּי דּוֹחֶה שַׁבָּת - אֵינוֹ דִין שֶׁאֵין סְפֵקָהּ דּוֹחֶה אֶת יוֹם-טוֹב? אָמְרוּ לוֹ: תְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁבַּגְּבוּלִין תּוֹכִיחַ! שֶׁאֵין דָּחוּי דּוֹחֶה שַׁבָּת, אֲפִלּוּ הָכִי סְפֵקָן דּוֹחֶה אֶת יוֹם-טוֹב, הֵן יוֹכִיחוּ לְכוּי הַדָּם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין דָּחוּי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת - שֶׁיְּהֵא סְפֵקוֹ דּוֹחֶה אֶת יוֹם-טוֹב. הֵשִׁיב רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרַבִּי תְּשׁוּבָה: מַה לְּמִילָה, שֶׁכֵּן אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בְּלֵילֵי יָמִים טוֹבִים, תֹּאמַר בְּכוּי שֶׁנּוֹהֵג בְּלֵילֵי יוֹם-טוֹב? אָמַר רַבִּי אַבָּא: זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבִּי חִיָּא - אֵין לִי עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה, וְהֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרַבִּי תְּשׁוּבָה.

ה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הַסֶּלַע מִשּׁוֹבָךְ לְשׁוֹבָךְ, לֹא נֶחְלְקוּ, אֶלָּא לְהַחֲזִיר, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מַחֲזִירִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אַף מַחֲזִירִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַזְרִיָּה אוֹמֵר: מְטַלְטְלִין אֶת הַסֶּלַע. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּסֶלַע שֶׁל שׁוֹבָךְ, אֲבָל בְּסֶלַע שֶׁל עֲלִיָּה - דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר לְטַלְטֵל, אֲפִלּוּ בָּעֲלִיָּה. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: מַטֶּהוּ מֻחֲלוֹן לְחֻלּוֹן. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי דּוֹסָא: אַף מְדַדִּין בּוֹ.

ו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יִטּוֹל אָדָם גּוֹזָל עַד שֶׁיְּקַשֵּׁר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּנַעְנֵעַ, וְהַמְקַשְּׁרִין וְהַמְנוֹעֲנְעִין, בַּבּוֹרוֹת וּבַבָּתִּים וּבַשִּׁיחִין וּבַמְּעָרוֹת - מְתֻרִין. וּבָאִילָנוֹת - אֲסוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁמָּא יַעֲלֶה וְיִתְלֹשׁ. וְהַמְקַשְּׁרִין וְהַמְנוֹעֲנְעִין, בְּכָל מָקוֹם - אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל.

ז. זִמֵּן בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמָצָא לְפָנֶיהָ - אֲסוּרִין. עַל פִּתְחָהּ - מְתֻרִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, עַל שֶׁהִזְמִינָן בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמָצָא לְפָנֶיהָ הַקֵּן שֶׁהֵן אֲסוּרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּיוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה, וְצִפֳּרִים שֶׁקִּנְּנוּ בַּטְּפִיחִים וּבַבִּירָה, אֲבָל אַוְזִין, וְתַרְנְגוֹלִין, וְיוֹנֵי הַרְדְּסִיאוֹת, וְחַיָּה שֶׁקִּנְּנָה בְּפַרְדֵּס - מֻתָּרִין וְאֵין צְרִיכִין זְמוּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת אָדָם. וְצִפּוֹר דְּרוֹר - צְרִיכָה לְקֶשֶׁר בִּכְנָפֶיהָ שֶׁלֹּא תַּחֲלִיף בְּאִמָּהּ. וְשָׁוִים, שֶׁאִם קָצַב עָלָיו בָּשָׂר - שֶׁאָסוּר לְטַלְטְלוֹ. וְשָׁוִין, שֶׁאֵין מוֹלְחִין עָלָיו בָּשָׂר בְּיוֹם-טוֹב, אֲבָל מוֹלְחִין עָלָיו בָּשָׂר לְצָלִי. וְחַיָּה שֶׁקִּנְּנָה בַּפַּרְדֵּס - צְרִיכָה זְמוּן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּת אָדָם.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ח. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁמְּסַלְקִין אֶת הַתְּרִיסִין בְּיוֹם-טוֹב. לֹא נֶחְלְקוּ, אֶלָּא לְהַחְזִיר, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מַחֲזִירִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַחֲזִירִין; בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם צִיר, אֲבָל אֵין לָהֶם צִיר, דִּבְרֵי הַכֹּל: מָתָר. דֶּלֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ צִיר - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִים בָּהּ בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת.

ט אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁמּוֹלִיכִין כֵּלִים מְלֵאִים לְצָרְכָּן, וְרֵיקָנִין לְמַלְאוֹתָן, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל רֵיקָנִים שֶׁלֹּא לְצָרְכָּן, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹסְרִין, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. יוֹצֵא אָדָם בְּמִפְתֵּחַ שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. דֶּלֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ צִיר - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בָּהּ בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב. נִשְׁבַּר צִירָהּ - אֵין פּוֹתְחִין וְאֵין נוֹעֲלִין בָּהּ בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת.

י. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, עַל מַתָּנוֹת שֶׁמּוֹלִיכִין כְּשֶׁהוּרְמוּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב עִם הַמַּתָּנוֹת שֶׁהוּרְמוּ בְּיוֹם-טוֹב מֵהֵיוֹם. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? לְהוֹלִיכָם בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין. וְכָךְ הָיוּ בֵּית שַׁמַּאי דָּנִין: חַלָּה וּמַתָּנוֹת מַתָּנָה לַכֹּהֵן, וּתְרוּמָה מַתָּנָה לְכֹהֵן, כְּשֵׁם שֶׁאֵין מוֹלִיכִין אֶת הַתְּרוּמָה - כָּךְ אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַמַּתָּנוֹת. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל: לֹא! אִם אָמַרְתָּם בַּתְּרוּמָה שֶׁאֵינוֹ זַכַּאי בַּהֲרָמָתָהּ, תֹּאמְרוּ בַּמַּתָּנוֹת שֶׁזַּכַּאי בַּהֲרָמָתָן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמַּתָּנוֹת שֶׁמּוֹלִיכִין, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא עַל הַתְּרוּמָה, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין. וְכָךְ הָיוּ בֵּית הִלֵּל דָּנִין: חַלָּה וּמַתָּנוֹת מַתָּנָה לַכֹּהֵן, וְהַתְּרוּמָה מַתָּנָה לַכֹּהֵן, כְּשֵׁם שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הַמַּתָּנוֹת - כָּךְ מוֹלִיכִין אֶת הַתְּרוּמָה, אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: לֹא! אִם אָמַרְתָּם בַּמַּתָּנוֹת שֶׁזַּכַּאי אֲנִי בַּהֲרָמָתָן, תֹּאמְרוּ בַּתְּרוּמָה שֶׁאֵינוֹ זַכַּאי בַּהֲרָמָתָהּ?

הַשָּׁלֵם

אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַתְּרוּמָה שֶׁאֵין מוֹלִיכִין, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא עַל הַמַּתָּנוֹת, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין.

יא. הִלֵּל עָשָׂה בְּיוֹם-טוֹב, בֵּין טְמֵאָה בֵּין טְהוֹרָה - מָתָר לְטַלְטְלָהּ, וּמָתָר לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּהּ חַלָּה. לָשָׁהּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב, וְשָׁכַח וְלֹא הִפְרִישׁ מִמֶּנָּהּ חַלָּה - אָסוּר לְטַלְטְלָהּ, וְאָסוּר לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּהּ חַלָּה.

יב. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁהַתַּבְלִין נִדּוֹכִין בְּמִדּוֹךְ שֶׁל עֵץ וּמֶלַח עִמָּהֶן, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַמֶּלַח בִּפְנֵי עַצְמוֹ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בְּפַךְ וּבְעֵץ פָּרוּר לְצָלִי, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לְכָל דָּבָר. וְהַפִּלְפְּלִין - הֲרֵי הֵן כְּתַבְלִין. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין תַּבְלִין וּמְדוֹךְ אֲצָל מְדוֹכָה, וְלֹא מְדוֹכָה אֲצָלָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֵצֶל זֶה, וְזֶה אֵצֶל זֶה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין.

יג. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין סַכִּין וְטַבָּח אֵצֶל בְּהֵמָה, וְלֹא בְּהֵמָה אֲצָלוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֵצֶל זֶה, וְזֶה אֵצֶל זֶה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. אֵין עוֹשִׂין טִיסְנִי[6], וְאֵין כּוֹתְשִׁין בְּמַכְתֶּשֶׁת בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין כּוֹתְשִׁין אֶת הַמֶּלַח בְּמִדּוֹךְ שֶׁל עֵץ, אֲבָל מְרַסֵּק הוּא בְּיָד שֶׁל סַכִּין, וּבְעֵץ הַפָּרוּר, וְאֵין חוֹשְׁשׁ. אֵין מְרַסְּקִין דְּבֵלָה וּגְרוֹגָרוֹת וְחָרוּבִין לִפְנֵי הַזְּקֵנִים בַּשַּׁבָּת, אֲבָל מְרַסֵּק הוּא בְּיָד שֶׁל סַכִּין וּבְעֵץ הַפָּרוּר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת - מְנַפֵּחַ מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל, אֲבָל לֹא בְּקָנוֹן וּבְתַמְחוּי. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - לְמָחָר מְנַפֵּחַ עַל יַד עַל יָד וְאוֹכֵל, אֲפִלּוּ בַּקָּנוֹן, אֲפִלּוּ בַּתַּמְחוּי, אֲבָל לֹא בַּטַּבְלָא וְלֹא בַּנָּפָה

---

[6] הֵינוּ שֶׁכּוֹתֵשׁ אֶת הַחִטָּה עַד שֶׁנֶּחְלֶקֶת לְאַרְבָּעָה, וּלְפִי שֶׁכְּתִישָׁה זוֹ הִיא טַרַח גָּדוֹל – אֵין עוֹשִׂים אוֹתָהּ בְּיוֹם–טוֹב אֲפִלּוּ בְּמַכְתֶּשֶׁת קְטַנָּה.

תּוֹסֶפְתָּא

וְלֹא בַּכְּבָרָה כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה בַּחוֹל. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת בַּשַּׁבָּת - מְנַפֵּחַ עַל יָד עַל יָד וְאוֹכֵל, אֲבָל לֹא בַּקְּנוֹן וְלֹא בַּתַּמְחוּי.

יד. הַבּוֹרֵר קְטָנִית בְּיוֹם-טוֹב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִם הָיוּ צְרוֹרוֹת מְרֻבִּין עַל הָאוֹכְלִין - בּוֹרֵר אֶת הָאוֹכְלִין, וּמַנִּיחַ אֶת הַפְּסֹלֶת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בּוֹרֵר אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁהַתַּבְלִין נְדוֹכִין כְּדַרְכָּן וְמֶלַח עִמָּהֶם בְּמָדוֹךְ שֶׁל עֵץ, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא לְדוֹכָן בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מֶלַח בַּפֵּךְ וּבָעֵץ הַפָּרוּר לְצָלְיֵי אֲבָל לֹא לִקְדָרָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לְכֹל דָּבָר. וְהַפִּלְפְּלִין - הֲרֵי הֵן כְּתַבְלִין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ מְבִיאִין דְּלִי מָלֵא עֲדָשִׁים, וְהָיוּ נִצּוֹפִין עָלָיו מַיִם, וְנִמְצָא אוֹכֶל מִלְמַטָּה וּפִסֹלֶת מִלְמַעְלָה. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בְּשָׁחֹר וְאוֹסֵר בַּלָּבָן, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ בֵּיצַת הַגִּיר[7]. רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר בַּשָּׁחֹר, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְצַחְצְחוֹ.

טו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מוֹלִיכִין מִנְעָל שָׁחוֹר וְלֹא מִנְעָל לָבָן, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ אוּמָן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְשַׁלְּחִין חִטִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַאֲכַל עֲסִיסִיּוֹת. פּוּל, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַאֲכַל לְדִיּוֹת. שְׁעוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לַבְּהֵמָה. אֵין עוֹשִׂין טִיטְנִי, וְאֵין כּוֹתְשִׁין בַּמַּכְתֶּשֶׁת בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין כּוֹתְשִׁין אֶת הַמֶּלַח בְּמָדוֹךְ שֶׁל עֵץ, אֲבָל מְרַסֵּק הוּא בְּיָד שֶׁל סַכִּין וּבָעֵץ הַפָּרוּר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין טַבָּח וְסַכִּין אֶצֶל בְּהֵמָה, וְלֹא בְּהֵמָה אֶצֶל טַבָּח וְסַכִּין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֶצֶל זֶה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין תַּבְלִין וּמָדוֹךְ אֶצֶל מְדוֹכָה, וְלֹא מְדוֹכָה אֶצֶל תַּבְלִין וּמָדוֹךְ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֶצֶל זֶה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין.

[7] גִּיר – מִין קַרְקַע הַמַּשְׁחִיר (רַשִּׁ"י בֵּיצָה טו ע"א).

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת יוֹם-טוֹב (בֵּיצָה) פֶּרֶק שֵׁנִי

א. יוֹם-טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אֵין מְעָרְבִין, לֹא עֵרוּבֵי תְחוּמִין וְלֹא עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: מְעָרְבִין עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת, אֲבָל לֹא עֵרוּבֵי תְחוּמִין, מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה אוֹסְרוֹ בַּדָּבָר הָאָסוּר לוֹ, וְאִי אַתָּה אוֹסְרוֹ בַּדָּבָר הַמֻּתָּר לוֹ. מְעָרְבִין בַּפַּת לְשַׁבָּת, וּבַתַּבְשִׁיל לְיוֹם-טוֹב. תַּבְשִׁיל שֶׁאָמְרוּ, אֲפִלּוּ צָלִי, אֲפִלּוּ כָּבוּשׁ, אֲפִלּוּ שָׁלוּק וּמְבֻשָּׁל, אֲפִלּוּ קוֹלְיֵיס הָאִיסְפָּנִין שֶׁנָּתְנוּ עָלָיו חֲמִין מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב, תִּחְלָתוֹ וְסוֹפוֹ - אֵין לוֹ שִׁעוּר.

ב. הָעוֹשֶׂה תַּבְשִׁיל מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - הֲרֵי זֶה אוֹפֶה וּמְבַשֵּׁל עָלָיו לְשַׁבָּת, וּמַטְמִין עָלָיו אֶת הַחַמִּין, וְרַשַּׁאי לְאוֹכְלוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, וְרַשַּׁאי לִתְּנוֹ בְּמַתָּנָה. אָכְלוֹ - רַשַּׁאין בְּנֵי חָצֵר לַעֲשׂוֹת תַּבְשִׁיל, וְלֶאֱפוֹת וּלְבַשֵּׁל עָלָיו לְשַׁבָּת, וְרַשָּׁאין לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׁתּוּף לַמָּבוֹי. הֲרֵי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא עֵרַב, אֲחֵרִים שֶׁעֵרְבוּ מַתָּרִים לַעֲשׂוֹת לוֹ, הוּא עַצְמוֹ שֶׁשָּׁכַח וְלֹא עֵרַב - מָתָר לְמַלֹּאוֹת לוֹ חָבִית שֶׁל מַיִם, וּלְהַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר.

ג. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מוּדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין שֶׁצָּרִיךְ, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַדָּג וּבֵיצָה שֶׁעָלָיו, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תַּבְשִׁיל אֶחָד. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין. וּמוֹדִים, שֶׁאִם בִּשֵּׁל שְׁנֵי מִינִין בַּקְּדֵרָה, אוֹ שֶׁפִּרְפֵּר בֵּיצָה עַל גַּבֵּי הַדָּג, אוֹ שֶׁרִסֵּק קַפְלוּטוֹת תַּחַת הַדָּג - שֶׁהֵן שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין. אֵין אוֹפִין מִיּוֹם-טוֹב לְמוֹצָאֵי יוֹם-טוֹב, אֲבָל מְמַלְּאָה אִשָּׁה כָּל הַקְּדֵרָה בָּשָׂר, אֲפִלּוּ לֹא תֹאכַל מִמֶּנָּה אֶלָּא דָּבָר מְעָט, וּמְמַלֵּא לוֹ מֵחַם מַיִם, אֲפִלּוּ לֹא שָׁתָה הֵימֶנּוּ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד. אֲבָל הָאוֹפֶה - אֵינוֹ אוֹפֶה אֶלָּא כְּדֵי צָרְכּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְמַלְּאָה אִשָּׁה כָּל הַתַּנּוּר פַּת, מִפְּנֵי שֶׁהַפַּת נֶאֱפֶה יָפֶה בִּזְמַן שֶׁהַתַּנּוּר מָלֵא.

ד. אֵין עוֹשִׂין, לֹא לַאֲכִילַת כּוּתִי, וְלֹא לַאֲכִילַת כְּלָבִים בְּיוֹם-טוֹב. מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי, שֶׁלֹּא בָא בְּלֵילֵי יוֹם-טוֹב לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בְּשַׁחֲרִית מְצָאוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן

תּוֹסֶפְתָּא

בָּבָא. אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מָה לֹא בָּאתָה אֵמֶשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ? אָמַר לוֹ מְצָוָה אַחַת אֵרַע לִי וַעֲשִׂיתִיו, בַּלָּשׁוּת שֶׁל נָכְרִים נִכְנְסָה לָעִיר, וְהָיִינוּ מִתְיָרְאִין שֶׁמָּא יַצְרִיבוּ[8] אֶת בְּנֵי הָעִיר, עָשִׂינוּ לָהֶם עֵגֶל, וְהֶאֱכַלְנוּם, וְהִשְׁקִינוּם, וּפִטַּרְנוּם לְשָׁלוֹם. אָמַר לוֹ: תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ אִם לֹא יֵצֵא שְׂכָרְךָ בְּהֶפְסֵדֶךָ, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה: ״לָכֶם״ - ׳וְלֹא לַכְּלָבִים׳.

ה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מוֹדִים הָיוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁאֵין כֹּהֵן טוֹבֵל לִתְרוּמָתוֹ בּוֹ בַּיּוֹם. אֲבָל מְטַבִּילִין מִגַּב לְגַב וּמֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה בְּיוֹם-טוֹב. כֵּיצַד מִגַּב לְגַב? הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת גִּתּוֹ עַל גַּב בַּדּוֹ, וּבַדּוֹ עַל גַּב גִּתּוֹ. כֵּיצַד מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה? רָצָה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עִסָּתוֹ עַל גַּב בַּדּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - הֲרֵי זֶה מְטַבִּיל אֶת כֵּלָיו, אֵין מְטַבִּילִין אֶת הַכֵּלִי עַל גַּב מֵימוֹ לְטַהֲרוֹ, וְאֵין מַשִּׁיקִין אֶת הַמַּיִם בִּכְלִי אֶבֶן לְטַהֲרָן, אֲבָל לֹא לְהַטְבִּילָן.

ו. כֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּאַב הַטֻּמְאָה - אֵין מְטַבִּילִין אוֹתוֹ בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. בּוֹלֵד הַטֻּמְאָה - מְטַבִּילִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב. אֲבָל מְמַלֵּא הוּא כּוֹס דִּלִי, כּוֹס וְקִיתוֹן, לִשְׁתּוֹת, וְחוֹשֵׁב עֲלֵיהֶן וּמְטַבִּילָן וְטוֹבֵל כְּדַרְכּוֹ, מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִטֻּמְאָה קַלָּה.

ז. אֵין מִשְׁתַּטְּפִין בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת, אֲבָל רוֹחֵץ הוּא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - בַּשַּׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - בְּיוֹם-טוֹב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: טְרַקְלִין שֶׁהִסִּיקָהּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - מְטַיֵּל בָּהּ בְּיוֹם-טוֹב. לֹא הֵסִיקָהּ מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב - לֹא יְטַיֵּל בָּהּ בְּיוֹם-טוֹב. עוֹשִׁין כָּל צָרְכֵי מִילָה, דְּבָרִים שֶׁאֵין עוֹשִׁין לָהּ בַּשַּׁבָּת - עוֹשִׁין לָהּ בְּיוֹם-טוֹב. שׁוֹחֲקִין לָהּ כַּמּוֹן, וְטוֹרְפִין לָהּ יַיִן וְשֶׁמֶן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְרַע לָהּ סַמַּרְטוּטִין בַּתְּחִלָּה. מַרְגִּילִין בְּיוֹם-טוֹב וְאֵין מַרְגִּילִין בַּחוֹל, בַּבְּכוֹר וּבְפִסּוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין.

ח. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ זוֹקְפִין אֶת הַמְּנוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים, שֶׁהָיוּ מְסִבִּין בְּרוֹמִי, וְנָפְלָה מְנוֹרָה בְּלֵילֵי יוֹם-טוֹב, וְעָמַד רַבִּי עֲקִיבָה וּזְקָפָהּ. אָמַר לֵיהּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲקִיבָה! מַה לְךָ, אַתָּה מַכְנִיס רֹאשְׁךָ בֵּין הַמַּחֲלֹקֶת? אָמַר לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ - ״אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת״, אַף עַל פִּי שֶׁאַתָּה אוֹסֵר וְהֵן מַתִּירִין, הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמַּרְבִּין! רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מְטַלְטְלִין אֶת הַמְּנוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב, אֲבָל אֵין זוֹקְפִין אוֹתָהּ.

ט. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ מְכַבְּדִין בֵּין הַמִּטּוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק: פְּעָמִים הִרְבֵּה אָכַלְנוּ בְּבֵית רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְלֹא רָאִינוּ שֶׁהֵן מְכַבְּדִין בֵּין הַמִּטּוֹת! אֶלָּא סְדִינִין הָיוּ פּוֹרְסִין מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב, כְּשֶׁאוֹרְחִין בָּאִין וְנִכְנָסִין - מְסַלֵּק אֶת הַסְּדִינִין, וְנִמְצָא הַבַּיִת מִתְכַּבֵּד מֵאֵלָיו.

י. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַמַּגְמָר בְּמִגּוּפָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק: פְּעָמִים הִרְבֵּה אָכַלְנוּ בְּבֵית רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְלֹא רָאִינוּ שֶׁהָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַמַּגְמָר בְּמִגּוּפָּה, אֶלָּא עַרְדֶּסְקָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל, הָיוּ מְבִיאִין וּמְעַשְּׁנִין אוֹתָן מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב, וּפוֹקְקִין נִקְבֵיהֶן, וּכְשֶׁאוֹרְחִים נִכְנָסִין - פּוֹתְחִין אֶת נִקְבֵיהֶם, וְנִמְצָא הַבַּיִת מִתְגַּמֵּר מֵאֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אַף בַּשַּׁבָּת מֻתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן.

יא. אֵיזֶהוּ גְּדִי מְקֻלָּס? כָּלוּ צָלִי, רֹאשׁוֹ וּכְרָעָיו וְקִרְבּוֹ, בִּשֶּׁל הַיְמָנוּ כָּל שֶׁהוּא, שֶׁלַּק הַיְמָנוּ כָּל שֶׁהוּא - אֵין זֶה גְּדִי מְקֻלָּס. עוֹשִׁין גְּדִי מְקֻלָּס בְּיוֹם-טוֹב הָרִאשׁוֹן, וּבְיוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג. עֵגֶל מְקֻלָּס בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן

הַשָּׁלֵם

[8] שֶׁיִּשְׁלְחוּ וְיִבְזְזוּ.

שֶׁל פֶּסַח, אֲבָל לֹא גְּדִי מְקֻלָּס. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תּוֹדוֹס אִישׁ רוֹמִי הִנְהִיג אֶת בְּנֵי רוֹמִי לִקַּח טְלָאִים בְּלֵילֵי פְּסָחִים, וְלַעֲשׂוֹתָן מְקוּלָּסִין. אָמְרוּ לוֹ: אַף הוּא קָרוֹב לְהַאֲכִיל קָדָשִׁים בַּחוּץ, מִפְּנֵי שֶׁקּוֹרִין אוֹתָן ׳פְּסָחִים׳.

יב. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ שׁוֹחֲקִין אֶת הַפִּלְפְּלִין בָּרֵחַיִם שֶׁלָּהֶן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: פַּעַם אַחַת הָיָה אַבָּא מֵסֵב לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו אֲנָגְרִין וְאַכְסַגְרוֹן[9], וַעֲלֵיהֶן פִּלְפְּלִין שְׁחוּקוֹת, וּמָשַׁךְ אַבָּא אֶת יָדוֹ מֵהֶן. אָמְרוּ לוֹ: אַל תָּחוּשׁ לָהֶן, מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב הֵן שְׁחוּקוֹת! אֵיזֶהוּ קָרוּד? אֵלּוּ קְטַנִּים שֶׁעוֹשִׂין חֲבוּרָה. קְרָצוּף - אֵלּוּ הֵן גְּדוֹלִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: גּוֹרֵר אָדָם מִטָּה כִּסֵּא וְסַפְסָל וְקַתְדְּרָא אֲצָלוֹ בַּשַּׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב. דֶּלֶת הַנְּגָרֶת וּמַחְצֶלֶת הַנְּגָרִר, וְקַנְקֶלָא הַנְּגָרָר - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בָּהֶם בַּשַּׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב.

[9] מַיִם שְׁלוּקִים.

מלכים א פרק יט

א וַיַּגֶּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים
בֶּחָרֶב: **ב** וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ
לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת
מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם: **ג** וַיַּרְא
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר
לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם: **ד** וְהוּא־הָלַךְ
בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם אחת
(אֶחָד) וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר | רַב עַתָּה
יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי־לֹא־טוֹב אָנֹכִי
מֵאֲבֹתָי: **ה** וַיִּשְׁכַּב וַיִּישַׁן תַּחַת רֹתֶם אֶחָד וְהִנֵּה־
זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל: **ו** וַיַּבֵּט
וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מָיִם וַיֹּאכַל
וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב: **ז** וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה | שֵׁנִית
וַיִּגַּע־בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכָל כִּי רַב מִמְּךָ
הַדָּרֶךְ: **ח** וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ |
הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד
הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב: **ט** וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן
שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹה
אֵלִיָּהוּ: **י** וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי
צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר
אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: **יא** וַיֹּאמֶר
צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ
גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי
יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ
יְהוָה: **יב** וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר
הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה: **יג** וַיְהִי | כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ
וַיֶּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה
וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹה
אֵלִיָּהוּ: **יד** וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי
צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר
אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: {ס} **טו** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ
מִדְבַּרָה דַּמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ
עַל־אֲרָם: **טז** וְאֶת יֵהוּא בֶּן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ
עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה
תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ: **יז** וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב
חֲזָאֵל יָמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית
אֱלִישָׁע: **יח** וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים
כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה
אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ: **יט** וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־
אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר צְמָדִים
לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלִיָּהוּ אֵלָיו
וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו: **כ** וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ
אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְׁקָה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי
וְאֵלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה־עָשִׂיתִי
לָךְ: **כא** וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר
וַיִּזְבָּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבָּקָר בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם
וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ: {פ}

מלכים א פרק כ

א וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם קָבַץ אֶת־כָּל־חֵילוֹ
וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ אִתּוֹ וְסוּס וָרֶכֶב וַיַּעַל וַיָּצַר
עַל־שֹׁמְרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ: **ב** וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־
אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הָעִירָה: **ג** וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
אָמַר בֶּן־הֲדַד כַּסְפְּךָ וְזָהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ

הַטּוֹבִים לִי־הֵם: **ד** וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
כִּדְבָרֶךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־
לִי: **ה** וַיֹּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיֹּאמְרוּ כֹּה־אָמַר בֶּן־הֲדַד
לֵאמֹר כִּי־שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כַּסְפְּךָ וְזָהָבְךָ
וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ לִי תִּתֵּן: **ו** כִּי | אִם־כָּעֵת מָחָר
אֶשְׁלַח אֶת־עֲבָדַי אֵלֶיךָ וְחִפְּשׂוּ אֶת־בֵּיתְךָ וְאֶת
בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ וְהָיָה כָּל־מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם
וְלָקָחוּ: **ז** וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל לְכָל־זִקְנֵי הָאָרֶץ
וַיֹּאמֶר דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה זֶה מְבַקֵּשׁ כִּי־שָׁלַח
אֵלַי לְנָשַׁי וּלְבָנַי וּלְכַסְפִּי וְלִזְהָבִי וְלֹא מָנַעְתִּי
מִמֶּנּוּ: **ח** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל־הַזְּקֵנִים וְכָל־הָעָם אַל־
תִּשְׁמַע וְלוֹא תֹאבֶה: **ט** וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן־הֲדַד
אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ
בָּרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת
וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיְשִׁבֻהוּ דָּבָר: **י** וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן־
הֲדַד וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּ אִם־
יִשְׁפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן לִשְׁעָלִים לְכָל־הָעָם אֲשֶׁר
בְּרַגְלָי: **יא** וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דַּבְּרוּ אַל־
יִתְהַלֵּל חֹגֵר כְּמְפַתֵּחַ: **יב** וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְהוּא שֹׁתֶה הוּא וְהַמְּלָכִים בַּסֻּכּוֹת וַיֹּאמֶר
אֶל־עֲבָדָיו שִׂימוּ וַיָּשִׂימוּ עַל־הָעִיר: **יג** וְהִנֵּה |
נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָאִיתָ אֶת כָּל־הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה
הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ הַיּוֹם וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי
יְהוָה: **יד** וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
יְהוָה בִּנְעָרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיֹּאמֶר מִי־יֶאְסֹר
הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה: **טו** וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי שָׂרֵי
הַמְּדִינוֹת וַיִּהְיוּ מָאתַיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים וְאַחֲרֵיהֶם
פָּקַד אֶת־כָּל־הָעָם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת
אֲלָפִים: **טז** וַיֵּצְאוּ בַּצָּהֳרַיִם וּבֶן־הֲדַד שֹׁתֶה שִׁכּוֹר
בַּסֻּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים שְׁלֹשִׁים־וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ עֹזֵר
אֹתוֹ: **יז** וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת בָּרִאשֹׁנָה
וַיִּשְׁלַח בֶּן־הֲדַד וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים יָצְאוּ
מִשֹּׁמְרוֹן: **יח** וַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצְאוּ תִּפְשׂוּם
חַיִּים וְאִם לְמִלְחָמָה יָצְאוּ חַיִּים
תִּפְשׂוּם: **יט** וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר נַעֲרֵי שָׂרֵי
הַמְּדִינוֹת וְהַחַיִל אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם: **כ** וַיַּכּוּ אִישׁ
אִישׁוֹ וַיָּנֻסוּ אֲרָם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וַיִּמָּלֵט בֶּן־הֲדַד
מֶלֶךְ אֲרָם עַל־סוּס וּפָרָשִׁים: **כא** וַיֵּצֵא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ אֶת־הַסּוּס וְאֶת־הָרֶכֶב וְהִכָּה בַּאֲרָם
מַכָּה גְדוֹלָה: **כב** וַיִּגַּשׁ הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִתְחַזָּק וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר־
תַּעֲשֶׂה כִּי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ אֲרָם עֹלֶה עָלֶיךָ:
{פ}

כג וְעַבְדֵי מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ אֱלָיו אֱלֹהֵי הָרִים
אֱלֹהֵיהֶם עַל־כֵּן חָזְקוּ מִמֶּנּוּ וְאוּלָם נִלָּחֵם אִתָּם
בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם: **כד** וְאֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה עֲשֵׂה הָסֵר הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקֹמוֹ וְשִׂים
פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם: **כה** וְאַתָּה תִּמְנֶה־לְךָ | חַיִל
כַּחַיִל הַנֹּפֵל מֵאוֹתָךְ וְסוּס כַּסּוּס | וְרֶכֶב כָּרֶכֶב
וְנִלָּחֲמָה אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם
וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ כֵּן: {פ}
כו וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן־הֲדַד אֶת־אֲרָם
וַיַּעַל אֲפֵקָה לַמִּלְחָמָה עִם־יִשְׂרָאֵל: **כז** וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל הָתְפָּקְדוּ וְכָלְכְּלוּ וַיֵּלְכוּ לִקְרָאתָם וַיַּחֲנוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נֶגְדָּם כִּשְׁנֵי חֲשִׂפֵי עִזִּים וַאֲרָם מִלְאוּ
אֶת־הָאָרֶץ: **כח** וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר
אָמְרוּ אֲרָם אֱלֹהֵי הָרִים יְהוָה וְלֹא־אֱלֹהֵי עֲמָקִים
הוּא וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּיָדֶךָ

וְיֵדַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה: **כט** וַיַּחֲנוּ אֱלֶה נִכַח־אֵלֶה
שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַתִּקְרַב
הַמִּלְחָמָה וַיַּכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲרָם מֵאָה־אֶלֶף
רַגְלִי בְּיוֹם אֶחָד: **ל** וַיָּנֻסוּ הַנּוֹתָרִים | אֲפֵקָה אֶל־
הָעִיר וַתִּפֹּל חוֹמָה עַל־עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֶלֶף
אִישׁ הַנּוֹתָרִים וּבֶן־הֲדַד נָס וַיָּבֹא אֶל־הָעִיר חֶדֶר
בְּחֶדֶר: **לא** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדָיו הִנֵּה־נָא שָׁמַעְנוּ
כִּי מַלְכֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי־מַלְכֵי חֶסֶד הֵם נָשִׂימָה
נָא שַׂקִּים בְּמָתְנֵינוּ וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁנוּ וְנֵצֵא אֶל־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוּלַי יְחַיֶּה אֶת־נַפְשֶׁךָ: **לב** וַיַּחְגְּרוּ
שַׂקִּים בְּמָתְנֵיהֶם וַחֲבָלִים בְּרָאשֵׁיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ עַבְדְּךָ בֶן־הֲדַד אָמַר תְּחִי־
נָא נַפְשִׁי וַיֹּאמֶר הַעוֹדֶנּוּ חַי אָחִי
הוּא: **לג** וְהָאֲנָשִׁים יְנַחֲשׁוּ וַיְמַהֲרוּ וַיַּחְלְטוּ הֲמִמֶּנּוּ
וַיֹּאמְרוּ אָחִיךָ בֶן־הֲדַד וַיֹּאמֶר בֹּאוּ קָחֻהוּ וַיֵּצֵא
אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיַּעֲלֵהוּ עַל־הַמֶּרְכָּבָה: **לד** וַיֹּאמֶר
אֵלָיו הֶעָרִים אֲשֶׁר־לָקַח־אָבִי מֵאֵת אָבִיךָ אָשִׁיב
וְחֻצוֹת תָּשִׂים לְךָ בְדַמֶּשֶׂק כַּאֲשֶׁר־שָׂם אָבִי
בְּשֹׁמְרוֹן וַאֲנִי בַּבְּרִית אֲשַׁלְּחֶךָּ וַיִּכְרָת־לוֹ בְּרִית
וַיְשַׁלְּחֵהוּ: {ס} **לה** וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים
אָמַר אֶל־רֵעֵהוּ בִּדְבַר יְהוָה הַכֵּינִי נָא וַיְמָאֵן
הָאִישׁ לְהַכֹּתוֹ: **לו** וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ
בְּקוֹל יְהוָה הִנְךָ הוֹלֵךְ מֵאִתִּי וְהִכְּךָ הָאַרְיֵה וַיֵּלֶךְ
מֵאֶצְלוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ הָאַרְיֵה וַיַּכֵּהוּ: **לז** וַיִּמְצָא אִישׁ
אַחֵר וַיֹּאמֶר הַכֵּינִי נָא וַיַּכֵּהוּ הָאִישׁ הַכֵּה
וּפָצַע: **לח** וַיֵּלֶךְ הַנָּבִיא וַיַּעֲמֹד לַמֶּלֶךְ עַל־הַדָּרֶךְ
וַיִּתְחַפֵּשׂ בָּאֵפֶר עַל־עֵינָיו: **לט** וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עֹבֵר
וְהוּא צָעַק אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ | יָצָא בְּקֶרֶב־
הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה־אִישׁ סָר וַיָּבֵא אֵלַי אִישׁ וַיֹּאמֶר
שְׁמֹר אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה אִם־הִפָּקֵד יִפָּקֵד וְהָיְתָה
נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ אוֹ כִכַּר־כֶּסֶף תִּשְׁקוֹל: **מ** וַיְהִי
עַבְדְּךָ עֹשֶׂה הֵנָּה וָהֵנָּה וְהוּא אֵינֶנּוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כֵּן מִשְׁפָּטֶךָ אַתָּה
חָרָצְתָּ: **מא** וַיְמַהֵר וַיָּסַר אֶת־הָאֵפֶר מעל (מֵעָלָיו)
עֵינָיו וַיַּכֵּר אֹתוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵהַנְּבִיאִים
הוּא: **מב** וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן שִׁלַּחְתָּ
אֶת־אִישׁ־חֶרְמִי מִיָּד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ
וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ: **מג** וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־בֵּיתוֹ
סַר וְזָעֵף וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹנָה: {פ}

מלכים א פרק כא

א וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֶּרֶם הָיָה לְנָבוֹת
הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל אֶצֶל הֵיכַל אַחְאָב מֶלֶךְ
שֹׁמְרוֹן: **ב** וַיְדַבֵּר אַחְאָב אֶל־נָבוֹת | לֵאמֹר
תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ וְיִהְיֶה־לִּי לְגַן־יָרָק כִּי הוּא קָרוֹב
אֵצֶל בֵּיתִי וְאֶתְּנָה לְךָ תַּחְתָּיו כֶּרֶם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם
טוֹב בְּעֵינֶיךָ אֶתְּנָה־לְךָ כֶּסֶף מְחִיר זֶה: **ג** וַיֹּאמֶר
נָבוֹת אֶל־אַחְאָב חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה מִתִּתִּי אֶת־
נַחֲלַת אֲבֹתַי לָךְ: **ד** וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל־בֵּיתוֹ סַר
וְזָעֵף עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־נַחֲלַת אֲבוֹתָי וַיִּשְׁכַּב עַל־
מִטָּתוֹ וַיַּסֵּב אֶת־פָּנָיו וְלֹא־אָכַל לָחֶם: **ה** וַתָּבֹא
אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֶּר אֵלָיו מַה־זֶּה רוּחֲךָ
סָרָה וְאֵינְךָ אֹכֵל לָחֶם: **ו** וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ כִּי־אֲדַבֵּר
אֶל־נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וָאֹמַר לוֹ תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ
בְּכֶסֶף אוֹ אִם־חָפֵץ אַתָּה אֶתְּנָה־לְךָ כֶּרֶם תַּחְתָּיו
וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־כַּרְמִי: **ז** וַתֹּאמֶר אֵלָיו
אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עַתָּה תַּעֲשֶׂה מְלוּכָה עַל־
יִשְׂרָאֵל קוּם אֱכָל־לֶחֶם וְיִטַב לִבֶּךָ אֲנִי אֶתֵּן לְךָ
אֶת־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי: **ח** וַתִּכְתֹּב סְפָרִים

בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחְתֹּם בְּחֹתָמוֹ וַתִּשְׁלַח הספרים (סְפָרִים) אֶל־הַזְּקֵנִים וְאֶל־הַחֹרִים אֲשֶׁר בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת־נָבוֹת: **ט** וַתִּכְתֹּב בַּסְּפָרִים לֵאמֹר קִרְאוּ־צוֹם וְהוֹשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: **י** וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל נֶגְדּוֹ וְיעִדֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ וְהוֹצִיאֻהוּ וְסִקְלֻהוּ וָיָמֹת: **יא** וַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי עִירוֹ הַזְּקֵנִים וְהַחֹרִים אֲשֶׁר הַיֹּשְׁבִים בְּעִירוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם אִיזֶבֶל כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם: **יב** קָרְאוּ צוֹם וְהוֹשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: **יג** וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל וַיֵּשְׁבוּ נֶגְדּוֹ וַיְעִדֻהוּ אַנְשֵׁי הַבְּלִיַּעַל אֶת־נָבוֹת נֶגֶד הָעָם לֵאמֹר בֵּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ וַיֹּצִאֻהוּ מִחוּץ לָעִיר וַיִּסְקְלֻהוּ בָאֲבָנִים וַיָּמֹת: **יד** וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־אִיזֶבֶל לֵאמֹר סֻקַל נָבוֹת וַיָּמֹת: **טו** וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אִיזֶבֶל כִּי־סֻקַל נָבוֹת וַיָּמֹת וַתֹּאמֶר אִיזֶבֶל אֶל־אַחְאָב קוּם רֵשׁ אֶת־כֶּרֶם | נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר מֵאֵן לָתֶת־לְךָ בְכֶסֶף כִּי אֵין נָבוֹת חַי כִּי־מֵת: **טז** וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אַחְאָב כִּי מֵת נָבוֹת וַיָּקָם אַחְאָב לָרֶדֶת אֶל־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי לְרִשְׁתּוֹ: {פ}

יז וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר: **יח** קוּם רֵד לִקְרַאת אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכֶרֶם נָבוֹת אֲשֶׁר־יָרַד שָׁם לְרִשְׁתּוֹ: **יט** וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָצַחְתָּ וְגַם־יָרָשְׁתָּ וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר לָקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דַּם נָבוֹת יָלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּמְךָ גַּם־אָתָּה: **כ** וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־אֵלִיָּהוּ הַמְצָאתַנִי אֹיְבִי וַיֹּאמֶר מָצָאתִי יַעַן הִתְמַכֶּרְךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: **כא** הִנְנִי מֵבִיא אֵלֶיךָ רָעָה וּבֵעַרְתִּי אַחֲרֶיךָ וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל: **כב** וְנָתַתִּי אֶת־בֵּיתְךָ כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּכְבֵית בַּעְשָׁא בֶּן־אֲחִיָּה אֶל־הַכַּעַס אֲשֶׁר הִכְעַסְתָּ וַתַּחֲטֵא אֶת־יִשְׂרָאֵל: **כג** וְגַם־לְאִיזֶבֶל דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ אֶת־אִיזֶבֶל בְּחֵל יִזְרְעֶאל: **כד** הַמֵּת לְאַחְאָב בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם: **כה** רַק לֹא־הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר־הֵסִתָּה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ: **כו** וַיִּתְעַב מְאֹד לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלֻּלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}

כז וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אַחְאָב אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם־שַׂק עַל־בְּשָׂרוֹ וַיָּצׇם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אָט: {פ}

כח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר: **כט** הֲרָאִיתָ כִּי־נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי יַעַן כִּי־נִכְנַע מִפָּנַי לֹא־אָבִי הָרָעָה בִּימָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה עַל־בֵּיתוֹ:

מלכים א פרק כב

א וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל: {פ}

ב וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: **ג** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־עַבָדָיו הַיְדַעְתֶּם כִּי־לָנוּ רָמֹת גִּלְעָד וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים מִקַּחַת אֹתָהּ מִיַּד מֶלֶךְ אֲרָם: **ד** וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמֻנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ: **ה** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט

אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרֹשׁ־נָא כַיּוֹם אֶת־דְּבַר
יְהוָה: **ו** וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים׀
כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַאֵלֵךְ עַל־
רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה
וְיִתֵּן אֲדֹנָי בְּיַד הַמֶּלֶךְ: **ז** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה
נָבִיא לַיהוָה עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ: **ח** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל | אֶל־יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרֹשׁ׀
אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ וַאֲנִי שְׂנֵאתִיו כִּי לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי
טוֹב כִּי אִם־רָע מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט
אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן: **ט** וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־
סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֲרָה מִיכָיְהוּ בֶן־
יִמְלָה: **י** וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
יֹשְׁבִים׀ אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן
פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים
לִפְנֵיהֶם: **יא** וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶּן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי
בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת־
אֲרָם עַד־כַּלֹּתָם: **יב** וְכָל־הַנְּבִאִים נִבְּאִים כֵּן
לֵאמֹר עֲלֵה רָמֹת גִּלְעָד וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד
הַמֶּלֶךְ: **יג** וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ | לִקְרֹא מִיכָיְהוּ
דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים פֶּה־
אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יִהְי־נָא דבריך (דְבָרְךָ)
כִּדְבַר אַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טּוֹב: **יד** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ
חַי־יְהוָה כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֵלַי אֹתוֹ
אֲדַבֵּר: **טו** וַיָּבוֹא׀ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
מִיכָיְהוּ הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־
נֶחְדָּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲלֵה וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד
הַמֶּלֶךְ: **טז** וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמֶּה פְעָמִים
אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָּ אֲשֶׁר לֹא־תְדַבֵּר אֵלַי רַק־אֱמֶת
בְּשֵׁם יְהוָה: **יז** וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל׀
נְפֹצִים אֶל־הֶהָרִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעֶה
וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ
בְּשָׁלוֹם: **יח** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט
הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ לוֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טּוֹב כִּי אִם־
רָע: {ס} **יט** וַיֹּאמֶר לָכֵן שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה רָאִיתִי
אֶת־יְהוָה יֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד
עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ: **כ** וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה
אֶת־אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה
בְּכֹה וְזֶה אֹמֵר בְּכֹה: **כא** וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי
יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בַּמָּה: **כב** וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־
נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם־תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה־
כֵן: **כג** וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־
נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה: **כד** וַיִּגַּשׁ
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּךְ אֶת־מִיכָיְהוּ עַל־הַלֶּחִי
וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי לְדַבֵּר
אוֹתָךְ: **כה** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא
אֲשֶׁר תָּבֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵה: **כו** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל קַח אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֵהוּ אֶל־אָמֹן שַׂר־
הָעִיר וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: **כז** וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר
הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ אֶת־זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וְהַאֲכִלֵהוּ לֶחֶם
לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד בֹּאִי בְשָׁלוֹם: **כח** וַיֹּאמֶר
מִיכָיְהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי
וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם: **כט** וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָמֹת גִּלְעָד: **ל** וַיֹּאמֶר׀ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הִתְחַפֵּשׂ וָבֹא בַּמִּלְחָמָה
וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹא
בַּמִּלְחָמָה: **לא** וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב
אֲשֶׁר־לוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לֵאמֹר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־
קָטֹן וְאֶת־גָּדוֹל כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
לְבַדּוֹ: **לב** וַיְהִי כִּרְאוֹת׀ שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט

וְהָמָה אָמְרוּ אַךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּסֵרוּ עָלָיו
לְהַלָּחֶם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט: **לג** וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי
הָרֶכֶב כִּי־לֹא־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הֽוּא וַיָּשׁוּבוּ
מֵאַחֲרָיו: **לד** וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת לְתֻמּוֹ וַיַּךְ אֶת־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר
לְרַכָּבוֹ הֲפֹךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי
הָחֳלֵיתִי: **לה** וַתַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהֽוּא
וְהַמֶּלֶךְ הָיָה מָעֳמָד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם וַיָּמָת
בָּעֶרֶב וַיֶּצֶק דַּם־הַמַּכָּה אֶל־חֵיק הָרָכֶב: **לו** וַיַּעֲבֹר
הָרִנָּה בַּמַּחֲנֶה כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל־עִירוֹ
וְאִישׁ אֶל־אַרְצוֹ: **לז** וַיָּמָת הַמֶּלֶךְ וַיָּבוֹא שֹׁמְרוֹן
וַיִּקְבְּרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשֹׁמְרוֹן: **לח** וַיִּשְׁטֹף אֶת־
הָרֶכֶב עַל | בְּרֵכַת שֹׁמְרוֹן וַיָּלֹקוּ הַכְּלָבִים אֶת־
דָּמוֹ וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבֵּר: **לט** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אַחְאָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וּבֵית הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: **מ** וַיִּשְׁכַּב אַחְאָב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}
מא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אָסָא מָלַךְ עַל־יְהוּדָה בִּשְׁנַת
אַרְבַּע לְאַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: **מב** יְהוֹשָׁפָט בֶּן־
שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַּת־
שִׁלְחִי: **מג** וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ אָסָא אָבִיו לֹא־סָר
מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: **מד** אַךְ הַבָּמוֹת
לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים
בַּבָּמוֹת: **מה** וַיַּשְׁלֵם יְהוֹשָׁפָט עִם־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל: **מו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־
עָשָׂה וַאֲשֶׁר נִלְחָם הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **מז** וְיֶתֶר הַקָּדֵשׁ
אֲשֶׁר נִשְׁאַר בִּימֵי אָסָא אָבִיו בִּעֵר מִן־
הָאָרֶץ: **מח** וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נִצָּב
מֶלֶךְ: **מט** יְהוֹשָׁפָט עשר (עָשָׂה) אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ
לָלֶכֶת אוֹפִירָה לַזָּהָב וְלֹא הָלָךְ כִּי־נשברה
(נִשְׁבְּרוּ) אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר: **נ** אָז אָמַר אֲחַזְיָהוּ
בֶּן־אַחְאָב אֶל־יְהוֹשָׁפָט יֵלְכוּ עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ
בָּאֳנִיּוֹת וְלֹא אָבָה יְהוֹשָׁפָט: **נא** וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט
עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {ס} **נב** אֲחַזְיָהוּ בֶן־
אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת שְׁבַע
עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
שְׁנָתָיִם: **נג** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר
הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: **נד** וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו:

מלכים ב פרק א

א וַיִּפְשַׁע מוֹאָב בְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת
אַחְאָב: **ב** וַיִּפֹּל אֲחַזְיָה בְּעַד הַשְּׂבָכָה בַּעֲלִיָּתוֹ
אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן וַיָּחַל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם לְכוּ דִרְשׁוּ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן אִם־
אֶחְיֶה מֵחָלְיִי זֶה: {ס} **ג** ומַלְאַךְ יְהוָה דִּבֶּר אֶל־
אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי קוּם עֲלֵה לִקְרַאת מַלְאֲכֵי מֶלֶךְ־
שֹׁמְרוֹן וְדַבֵּר אֲלֵהֶם הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל
אַתֶּם הֹלְכִים לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי
עֶקְרוֹן: **ד** וְלָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ
שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת וַיֵּלֶךְ
אֵלִיָּה: **ה** וַיָּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
מַה־זֶּה שַׁבְתֶּם: **ו** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ | עָלָה

לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ לְכוּ שׁוּבוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם וְדַבַּרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה
הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתָּה שֹׁלֵחַ לִדְרֹשׁ
בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ
שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת תָּמוּת: ז וַיְדַבֵּר
אֲלֵהֶם מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה לִקְרַאתְכֶם
וַיְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ח וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו
וַיֹּאמֶר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא: ט וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר־
חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל אֵלָיו וְהִנֵּה יֹשֵׁב עַל־רֹאשׁ
הָהָר וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דִּבֶּר
רֵדָה: י וַיַּעַן אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֶל־שַׂר הַחֲמִשִּׁים
וְאִם־אִישׁ אֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם
וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו: יא וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
שַׂר־חֲמִשִּׁים אַחֵר וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ
הָאֱלֹהִים כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה רֵדָה: יב וַיַּעַן
אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אִם־אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד
אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד
אֵשׁ־אֱלֹהִים מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת־
חֲמִשָּׁיו: יג וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שַׂר־חֲמִשִּׁים שְׁלִשִּׁים
וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל וַיָּבֹא שַׂר־הַחֲמִשִּׁים הַשְּׁלִישִׁי וַיִּכְרַע
עַל־בִּרְכָּיו | לְנֶגֶד אֵלִיָּהוּ וַיִּתְחַנֶּן אֵלָיו וַיְדַבֵּר אֵלָיו
אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר־נָא נַפְשִׁי וְנֶפֶשׁ עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה
חֲמִשִּׁים בְּעֵינֶיךָ: יד הִנֵּה יָרְדָה אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם
וַתֹּאכַל אֶת־שְׁנֵי שָׂרֵי הַחֲמִשִּׁים הָרִאשֹׁנִים וְאֶת־
חֲמִשֵּׁיהֶם וְעַתָּה תִּיקַר נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ:
{ס} טו וַיְדַבֵּר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ רֵד אוֹתוֹ
אַל־תִּירָא מִפָּנָיו וַיָּקָם וַיֵּרֶד אוֹתוֹ אֶל־
הַמֶּלֶךְ: טז וַיְדַבֵּר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר־
שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן
הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ בִּדְבָרוֹ לָכֵן
הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת
תָּמוּת: יז וַיָּמָת כִּדְבַר יְהוָה | אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלִיָּהוּ
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו {פ}
בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לִיהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי
לֹא־הָיָה לוֹ בֵּן: {ס} יח וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲחַזְיָהוּ אֲשֶׁר
עָשָׂה הֲלוֹא־הֵמָּה כְתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}

מלכים ב פרק ב

א וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת־אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה
הַשָּׁמָיִם וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע מִן־
הַגִּלְגָּל: ב וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־אֱלִישָׁע שֶׁב־נָא פֹּה
כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי עַד־בֵּית־אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי־
יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָ וַיֵּרְדוּ בֵּית־
אֵל: ג וַיֵּצְאוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בֵּית־אֵל אֶל־
אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ
אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי
הֱחֱשׁוּ: ד וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ אֱלִישָׁע | שֶׁב־נָא פֹּה
כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי יְרִיחוֹ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ
אִם־אֶעֱזָבֶךָ וַיָּבֹאוּ יְרִיחוֹ: ה וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים
אֲשֶׁר־בִּירִיחוֹ אֶל־אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי
הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר
גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי הֱחֱשׁוּ: ו וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ שֶׁב־נָא
פֹּה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי הַיַּרְדֵּנָה וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי־
נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָ וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם: ז וַחֲמִשִּׁים אִישׁ
מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים הָלְכוּ וַיַּעַמְדוּ מִנֶּגֶד מֵרָחוֹק
וּשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ עַל־הַיַּרְדֵּן: ח וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־
אַדַּרְתּוֹ וַיִּגְלֹם וַיַּכֶּה אֶת־הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה

וַיַּעַבְרוּ שְׁנֵיהֶם בֶּחָרָבָה: **ט** וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ
אָמַר אֶל־אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ בְּטֶרֶם
אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וְיהִי נָא פִּי־שְׁנַיִם
בְּרוּחֲךָ אֵלָי: **י** וַיֹּאמֶר הִקְשֵׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם־תִּרְאֶה
אֹתִי לֻקָּח מֵאִתָּךְ יְהִי־לְךָ כֵּן וְאִם־אַיִן לֹא
יִהְיֶה: **יא** וַיְהִי הֵמָּה הֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה
רֶכֶב־אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וַיַּפְרְדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל
אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם: **יב** וֶאֱלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא
מְצַעֵק אָבִי | אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ
עוֹד וַיַּחֲזֵק בִּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם לִשְׁנַיִם
קְרָעִים: **יג** וַיָּרֶם אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה
מֵעָלָיו וַיָּשָׁב וַיַּעֲמֹד עַל־שְׂפַת הַיַּרְדֵּן: **יד** וַיִּקַּח
אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר־נָפְלָה מֵעָלָיו וַיַּכֶּה אֶת־
הַמַּיִם וַיֹּאמַר אַיֵּה יְהוָה אֱלֹהֵי אֵלִיָּהוּ אַף־הוּא |
וַיַּכֶּה אֶת־הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וְהֵנָּה וַיַּעֲבֹר
אֱלִישָׁע: **טו** וַיִּרְאֻהוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בִּירִיחוֹ
מִנֶּגֶד וַיֹּאמְרוּ נָחָה רוּחַ אֵלִיָּהוּ עַל־אֱלִישָׁע וַיָּבֹאוּ
לִקְרָאתוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אָרְצָה: **טז** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
הִנֵּה־נָא יֵשׁ־אֶת־עֲבָדֶיךָ חֲמִשִּׁים אֲנָשִׁים בְּנֵי־חַיִל
יֵלְכוּ נָא וִיבַקְשׁוּ אֶת־אֲדֹנֶיךָ פֶּן־נְשָׂאוֹ רוּחַ יְהוָה
וַיַּשְׁלְכֵהוּ בְּאַחַד ההָרִים אוֹ בְּאַחַת הגיאות
(הַגֵּאָיוֹת) וַיֹּאמֶר לֹא תִשְׁלָחוּ: **יז** וַיִּפְצְרוּ־בוֹ עַד־
בֹּשׁ וַיֹּאמֶר שְׁלָחוּ וַיִּשְׁלְחוּ חֲמִשִּׁים אִישׁ וַיְבַקְשׁוּ
שְׁלֹשֶׁה־יָמִים וְלֹא מְצָאֻהוּ: **יח** וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו וְהוּא
יֹשֵׁב בִּירִיחוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲלֹא־אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם
אַל־תֵּלֵכוּ: {ס} **יט** וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל־
אֱלִישָׁע הִנֵּה־נָא מוֹשַׁב הָעִיר טּוֹב כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי
רֹאֶה וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת: **כ** וַיֹּאמֶר
קְחוּ־לִי צְלֹחִית חֲדָשָׁה וְשִׂימוּ שָׁם מֶלַח וַיִּקְחוּ
אֵלָיו: **כא** וַיֵּצֵא אֶל־מוֹצָא הַמַּיִם וַיַּשְׁלֵךְ־שָׁם מֶלַח
וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה רִפֵּאתִי לַמַּיִם הָאֵלֶּה לֹא־
יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד מָוֶת וּמְשַׁכָּלֶת: **כב** וַיֵּרָפוּ הַמַּיִם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּדְבַר אֱלִישָׁע אֲשֶׁר דִּבֵּר: {פ}
כג וַיַּעַל מִשָּׁם בֵּית־אֵל וְהוּא | עֹלֶה בַּדֶּרֶךְ וּנְעָרִים
קְטַנִּים יָצְאוּ מִן־הָעִיר וַיִּתְקַלְּסוּ־בוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ
עֲלֵה קָרֵחַ עֲלֵה קָרֵחַ: **כד** וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵם
וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם יְהוָה וַתֵּצֶאנָה שְׁתַּיִם דֻּבִּים מִן־
הַיַּעַר וַתְּבַקַּעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנֵי
יְלָדִים: **כה** וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וּמִשָּׁם שָׁב
שֹׁמְרוֹן: {פ}

מלכים ב פרק ג

א וְיהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה
וַיִּמְלֹךְ שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה: **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה רַק לֹא כְאָבִיו וּכְאִמּוֹ וַיָּסַר אֶת־מַצֵּבַת
הַבַּעַל אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו: **ג** רַק בְּחַטֹּאוֹת יָרָבְעָם
בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל דָּבֵק לֹא־סָר
מִמֶּנָּה: {פ}
ד וּמֵישַׁע מֶלֶךְ־מוֹאָב הָיָה נֹקֵד וְהֵשִׁיב לְמֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל מְאָה־אֶלֶף כָּרִים וּמְאָה אֶלֶף אֵילִים
צָמֶר: **ה** וַיְהִי כְּמוֹת אַחְאָב וַיִּפְשַׁע מֶלֶךְ־מוֹאָב
בְּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: **ו** וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם בַּיּוֹם הַהוּא
מִשֹּׁמְרוֹן וַיִּפְקֹד אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל: **ז** וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁלַח
אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע
בִּי הֲתֵלֵךְ אִתִּי אֶל־מוֹאָב לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה
כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי
כְּסוּסֶיךָ: **ח** וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ נַעֲלֶה וַיֹּאמֶר
דֶּרֶךְ מִדְבַּר אֱדוֹם: **ט** וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ־
יְהוּדָה וּמֶלֶךְ אֱדוֹם וַיָּסֹבּוּ דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־

הָיָה מַיִם לַמַּחֲנֶה וְלַבְּהֵמָה אֲשֶׁר
בְּרַגְלֵיהֶם: **י** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲהָהּ כִּי־קָרָא
יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד־
מוֹאָב: {ס} **יא** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא
לַיהוָה וְנִדְרְשָׁה אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ וַיַּעַן אֶחָד
מֵעַבְדֵי מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר פֹּה אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט
אֲשֶׁר־יָצַק מַיִם עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ: **יב** וַיֹּאמֶר
יְהוֹשָׁפָט יֶשׁ אוֹתוֹ דְּבַר־יְהוָה וַיֵּרְדוּ אֵלָיו מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט וּמֶלֶךְ אֱדוֹם: **יג** וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מַה־לִּי וָלָךְ לֵךְ אֶל־נְבִיאֵי אָבִיךָ
וְאֶל־נְבִיאֵי אִמֶּךָ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַל כִּי־
קָרָא יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם
בְּיַד־מוֹאָב: **יד** וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי־יְהוָה צְבָאוֹת
אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אִם־אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם־
אֶרְאֶךָּ: **טו** וְעַתָּה קְחוּ־לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן
וַתְּהִי עָלָיו יַד־יְהוָה: **טז** וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה
עֲשֹׂה הַנַּחַל הַזֶּה גֵּבִים | גֵּבִים: **יז** כִּי־כֹה | אָמַר
יְהוָה לֹא־תִרְאוּ רוּחַ וְלֹא־תִרְאוּ גֶּשֶׁם וְהַנַּחַל
הַהוּא יִמָּלֵא מָיִם וּשְׁתִיתֶם אַתֶּם וּמִקְנֵיכֶם
וּבְהֶמְתְּכֶם: **יח** וְנָקַל זֹאת בְּעֵינֵי יְהוָה וְנָתַן אֶת־
מוֹאָב בְּיֶדְכֶם: **יט** וְהִכִּיתֶם כָּל־עִיר מִבְצָר וְכָל־
עִיר מִבְחוֹר וְכָל־עֵץ טוֹב תַּפִּילוּ וְכָל־מַעְיְנֵי־מַיִם
תִּסְתֹּמוּ וְכֹל חֶלְקָה הַטּוֹבָה תַּכְאִבוּ
בָּאֲבָנִים: **כ** וַיְהִי בַבֹּקֶר כָּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְהִנֵּה־
מַיִם בָּאִים מִדֶּרֶךְ אֱדוֹם וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֶת־
הַמָּיִם: **כא** וְכָל־מוֹאָב שָׁמְעוּ כִּי־עָלוּ הַמְּלָכִים
לְהִלָּחֶם בָּם וַיְצַעֲקוּ מִכֹּל חֹגֵר חֲגֹרָה וָמַעְלָה
וַיַּעַמְדוּ עַל־הַגְּבוּל: **כב** וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהַשֶּׁמֶשׁ
זָרְחָה עַל־הַמָּיִם וַיִּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת־הַמַּיִם
אֲדֻמִּים כַּדָּם: **כג** וַיֹּאמְרוּ דָּם זֶה הֶחָרֶב נֶחֱרְבוּ
הַמְּלָכִים וַיַּכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְעַתָּה לַשָּׁלָל
מוֹאָב: **כד** וַיָּבֹאוּ אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיָּקֻמוּ
יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב וַיָּנֻסוּ מִפְּנֵיהֶם ויבו־ (וַיַּכּוּ־
) בָּהּ וְהַכּוֹת אֶת־מוֹאָב: **כה** וְהֶעָרִים יַהֲרֹסוּ וְכָל־
חֶלְקָה טוֹבָה יַשְׁלִיכוּ אִישׁ־אַבְנוֹ וּמִלְאוּהָ וְכָל־
מַעְיַן־מַיִם יִסְתֹּמוּ וְכָל־עֵץ־טוֹב יַפִּילוּ עַד־הִשְׁאִיר
אַבְנֶיהָ בַּקִּיר חֲרֶשֶׁת וַיָּסֹבּוּ הַקַּלָּעִים
וַיַּכֻּהָ: **כו** וַיַּרְא מֶלֶךְ מוֹאָב כִּי־חָזַק מִמֶּנּוּ
הַמִּלְחָמָה וַיִּקַּח אִתּוֹ שְׁבַע־מֵאוֹת אִישׁ שֹׁלֵף
חֶרֶב לְהַבְקִיעַ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם וְלֹא יָכְלוּ: **כז** וַיִּקַּח
אֶת־בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר־יִמְלֹךְ תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה
עַל־הַחוֹמָה וַיְהִי קֶצֶף־גָּדוֹל עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ
מֵעָלָיו וַיָּשֻׁבוּ לָאָרֶץ: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת תצוה

יום **ראשון** 2	ב	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ע"ה **ירושלמי:** חגיגה י' **תוספתא:** יומא ד **נ"ך:** מלכים א יט **משניות:** סנהדרין י **זהר:** חלק ב עמ' צג-צד	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:52 | **סו"ז תפילה** ..... 9:55 **נץ החמה** ..... 6:05 | **חצות היום** ..... 11:50 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:12 | **שקיעה** ..... 5:35 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:57 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:48
יום **שני** 3	ג	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ע"ו **ירושלמי:** חגיגה י"א **תוספתא:** סוכה א **נ"ך:** מלכים א כ **משניות:** סנהדרין יא **זהר:** חלק ב עמ' צה-צו	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:51 | **סו"ז תפילה** ..... 9:55 **נץ החמה** ..... 6:03 | **חצות היום** ..... 11:50 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:12 | **שקיעה** ..... 5:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:57 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:49
יום **שלישי** 4	ד	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ע"ז **ירושלמי:** חגיגה י"ב **תוספתא:** סוכה ב **נ"ך:** מלכים א כא **משניות:** מכות א **זהר:** חלק ב עמ' צז-צח	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:50 | **סו"ז תפילה** ..... 9:54 **נץ החמה** ..... 6:02 | **חצות היום** ..... 11:50 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 | **שקיעה** ..... 5:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:56 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:50
יום **רביעי** 5	ה	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ע"ח **ירושלמי:** חגיגה י"ג **תוספתא:** סוכה ג **נ"ך:** מלכים א כב **משניות:** מכות ב **זהר:** חלק ב עמ' צט-ק	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:49 | **נסו"ז תפילה** ..... 9:53 **נץ החמה** ..... 6:01 | **חצות היום** ..... 11:49 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:10 | **שקיעה** ..... 5:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:55 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:50
יום **חמישי** 6	ו	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ע"ט **ירושלמי:** חגיגה י"ד **תוספתא:** סוכה ד **נ"ך:** מלכים ב א **משניות:** מכות ג **זהר:** חלק ב עמ' קא-קב	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:47 | **סו"ז תפילה** ..... 9:53 **נץ החמה** ..... 6:00 | **חצות היום** ..... 11:49 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 | **שקיעה** ..... 5:38 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:54 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:51
יום **ששי** 7	ז	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין פ' **ירושלמי:** חגיגה ט"ו **תוספתא:** יום טוב (ביצה) א **נ"ך:** מלכים ב ב **משניות:** שבועות א **זהר:** חלק ב עמ' קג-קד	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:46 | **סו"ז תפילה** ..... 9:52 **נץ החמה** ..... 5:58 | **חצות היום** ..... 11:49 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 | **שקיעה** ..... 5:39 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:54 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:52 **הדלקת נרות** (40 דק): 4:59 (20 דק): 5:19
שב"ק 8	ח	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין פ"א **ירושלמי:** חגיגה ט"ז **תוספתא:** יום טוב (ביצה) ב **נ"ך:** מלכים ב ג **משניות:** שבועות ב **זהר:** חלק ב עמ' קה-קו	**שבת קודש פרשת תצוה - זכור** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:45 | **סו"ז תפילה** ..... 9:52 **נץ החמה** ..... 5:57 | **חצות היום** ..... 11:49 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 5:40 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:53 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:53 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 6:53**

מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הָיָה פַּעַם בְּפוּרִים אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר לוֹ אָז רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁעִקַּר כַּוָּנַת מְחִיַּת עֲמָלֵק עַל יְדֵי שִׁמְחַת פּוּרִים הוּא לְבַטֵּל אֶת הַסְּפֵקוֹת שֶׁעוֹלִים בְּכָל פַּעַם עַל הָאָדָם, כִּי סָפֵ"ק גִּימַטְרִיָּא עֲמָלֵ"ק,
וַאֲפִלּוּ בְּקֻדְשָׁה אָסוּר שֶׁיִּהְיוּ לָאָדָם סְפֵקוֹת!

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)